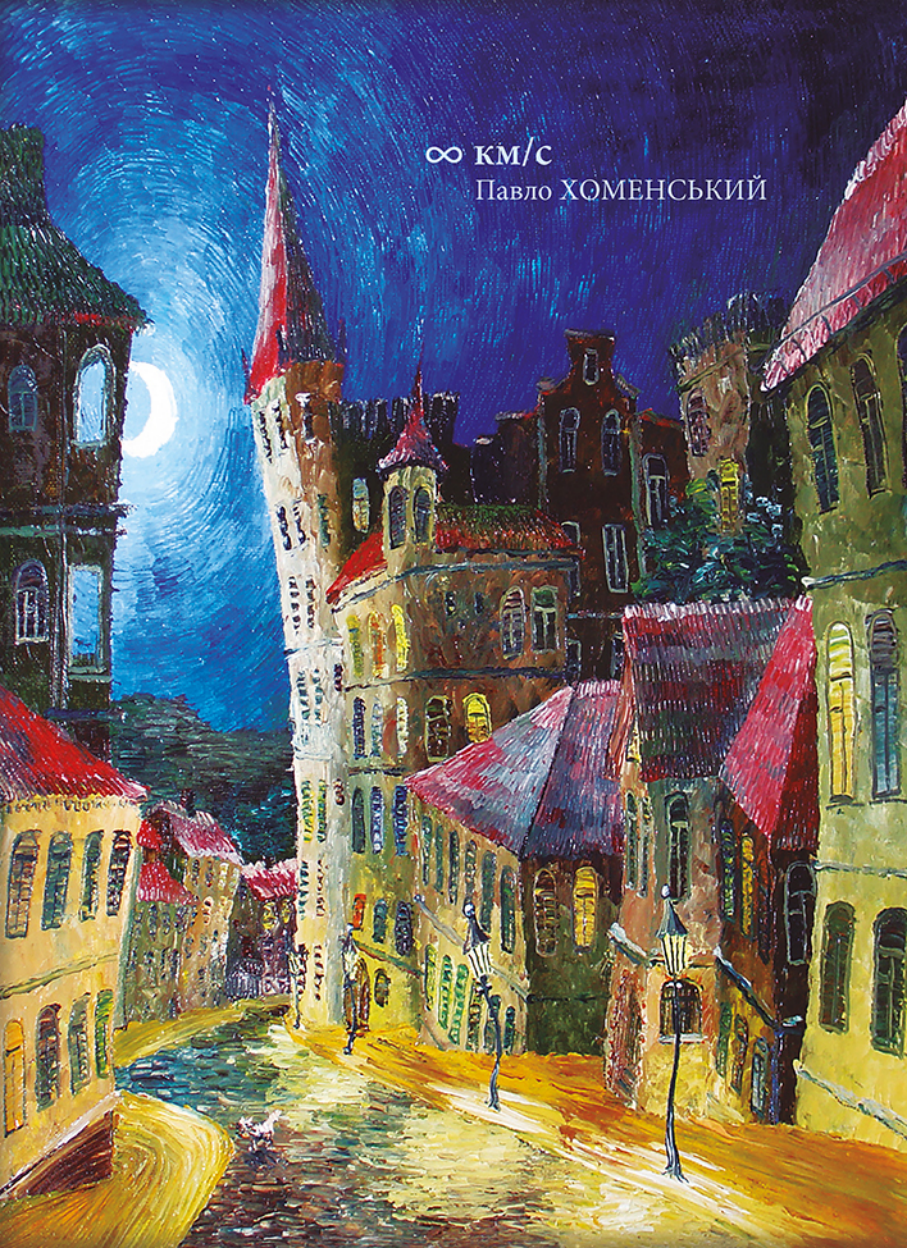

∞ КМ/С

Павло ХОМЕНСЬКИЙ

Кабінет молодого автора
Національної спілки письменників України
під патронатом
Міністерства молоді та спорту України

Павло Хоменський

БЕЗКІНЕЧНІСТЬ КІЛОМЕТРІВ НА СЕКУНДУ

Лауреат
Міжнародного молодіжного
літературного конкурсу “ТРАНОСЛОВ”

УДК 821.161.2'06-312.1
ББК 84(4Укр)6-445
Х76

Павло Хоменський

Х76 Безкінечність кілометрів на секунду / П. Хоменський. —
К. : Самміт-Книга, 2016. — 160 с.

ISBN 978-617-7350-05-6

Хто ми? Фізик відповів би на це запитання так: “Атоми, зібрані по-новому й наділені самосвідомістю”. Астроном подумав би інакше: “Корпускули Сонця, що мають пройти довжелезний шлях еволюції перед тим, як знову стати його частиною”. А поет і мандрівник у часі Юрко – головний герой роману Павла Хоменського – записав би до свого щоденника таке: “Ми – іскри, що на мить розрізають полотно вечірнього неба, загораються та згасають, даючи іншим час і можливість устигнути повірити в здійсненність заповітного бажання”.

Цей художній твір – то кількадеолісекундна мандрівка, зокрема й Антисвітом. Подорож світом, у якому технології майбутнього співіснують із київськими замками Річарда й Підгорського, а проекція нашої цивілізації перебуває в лещатах суспільного антагонізму. Тут є матерія й антиматерія, Над-Київ і Під-Київ, людина й антилюдина, а кохання живе всупереч усім відомим законам фізики.

УДК 821.161.2'06-312.1
ББК 84(4Укр)6-445

ISBN 978-617-7350-05-6

© Павло Хоменський, 2016
© Павло Вітановський, 2016
© “Самміт-Книга”, 2016

Зміст

1. Передмова.....	4
2. Кімната за зачиненими дверима	8
3. Тисяча сімсот сімнадцятий крок.....	27
4. У четвертий агрегатний стан.....	40
5. Міжчасся.....	58
6. Над тяжінням.....	70
7. Альтер его.....	77
8. Епоха квантографії.....	85
9. Не ми вибираємо, час.....	99
10. Дев'ятий вал	116
11. Волосся кольору кориці.....	133
12. Екзекуція.....	143
13. Імовірність — іще не майбутнє	157

Передмова

∞ км/с нашого буття

Вайве нагадувати, що вся світова література — від Гомера й до Пашковського, від Данте й до Коельйо — це завжди подорожування, це пригода; чогось цікавішого світська писемність не вигадала.

Треба ж було якомусь Геродоту описати греко-перські війни, себто й пригоди народів, утягнених у світові бойовиська, аби ці описи й започаткували саме таку літературу.

Ми не завжди знаємо, не завжди пам'ятаємо, але до кожного прозотвору приступаємося не інакше, як шляхом плекання гадки про якусь дивовижу, пригоду; навіть якщо це й родинна історія, навіть анекдот, якщо оповідь, яка заглибить нас у щось фантастичне; та й ми так і кажемо: це з виміру, жанру фантастики. І щоразу намагаємося сподобитися навченості автора, його цитуванням, умінню розсичувати свій твір іменами, подіями, символами та навіть цифрами. Та й автор не заборонить нам полювання в просторі, де багато чого приступне й ненавченому, проте хоч трохи назнаному чи на “соняшних машинах” Винниченка, чи на повітряних візіях Річарда Баха; тож цей читач допрошується впертої гадки: де ж наше все, що ми означаємо як історію, долю.

Цим разом автор дає відповіді й на такі допрошування, бо ж недарма “заокруглює” свою оповідь на

територіальній, космічній, фантастичній, демонологічній парадигмі насамперед націоукраїнобуття. І такі досягнення твору Павла Хоменського з Боярки можна продовжувати добезмеж або й просто — углибати в його прозобудову, яка бентежить, спонукає до паралельного творення, а водночас спричинює безліч запитань.

Це коли йдеться про читача, про “адекватного” сприймача такого прозопису. Як і про дещо інше: чи сприйняв би Володимир Самійленко, упокоєний у тій-таки Боярці, автор геніальних фантазмагорій, саме таку візію свого краянина. Таке припускати — теж із виміру фантазувань, фантастики як жанру; із виміру традиції, спадковості, генетики, семантики й орнаментики будь-яких наших творинь.

Та вже ж персні, заповідані предками, щось і означають, як і означають напоумляння про ймовірність проживання на інших планетах, у різних часових і просторових вимірах, як і понад- і попідземельне існування нашого славного Києва, як і збунтованість попідкиєвоземельного буття. І це майже геніальний здогад: Київ нашого буття-прокляття, незбагнений феномен, його архітектурні таємнощі, до творення яких причетні батьки героя роману, вся київська земельність і людність, проклята на тисячу років /а вже й понад/ язичницькими волхвами-священиками, що їх поганьбили й вигубили киеворуські хрестоносці. Це не пригода, навіть не історія. Павло Хоменський натякає, що пізнавання, впізнавання історії — це не пантеон імен, подій, явищ; це щось глибинніше, це, хоча б,

переплетеність років, сторіч, у яких будь-який історичний факт може тлумачитися по-різному, але саме в такий спосіб набувати своєї істинної вагомості. Історія — це здогад, це припам'ятовування; а отже, це не пригода, не подорожування.

І це прочитується в підтекстах і надтекстах цього твору-трактату, а власне сюжет його лише “крапково” означає порухи, діяння персонажів, які теж можуть перевподобнюватись іменами, поставами, “уніфікуватись” в діалогах із тією ж таки трактатовою виповідністю.

Та й сюжет, що його спрагло й звично допевняється читач, хіба ж може здійснитися без знаних лав-сторіз — і героєві твору доводиться означуватися межі юначою пристрасністю, оскаржуючи напоумляння Майстра, і тією науковою, містичною, космічною місією, що нею обдаровано від народження; йому, вченому, мислителю, рятівнику людства, подорожувальнику в часопросторі. Здається, пошук спорідненої душі, дівчини-мрії, володільниці такого ж персня, викінчується для нього в щонайкращий спосіб.

Зрештою, це не так уже й важливо, чи порятує він людство своїм винаходом “вічного двигуна”, чи буде переможено невмирущого Мраколюба — утілення одвічного зла, — і який світ переможе — киевопопідземельний чи киевонадземельний. Головне вигартовується не в царині історичних, містичних, космогонічних діянь, а в тут-миттєвих спалахах нашого мислення, у форматі нашої оповідності, навіть якщо це звичайнісінькі щоденникові

записи, означені гаслами “свідоме” і “підсвідоме”, у припам’ятовуванні майбутнього та сучасного. Адже в цьому й полягає сенс людського існування: припам’ятовувати, здогадуватися.

Здавалося б, на цьому й закінчується наше подорожування; та сама географія подорожувань не обмежується Андріївським узвозом, замком Річарда, антикварною крамницею, ранковим Краковом, ідилічними місцинами в Карпатах. Нам насправді випадає подорожування в лабіринтах словомовлення, словомислення. Та й просто стилістики нашого маревного блукання в цьому світі. Фантастичне є сутністю дійсності, а дійсність — це мова як буттєвий вимір. Своїм мово-стиле-явленням автор потверджує таку незаперечну істину.

І це ще одне випробування, яке спостигне читача цього загадкового, химерного, містичного, фантазмагорійного та вражально реалістичного твору.

“Мій вічний двигун має стати засобом полегшення праці людей на Землі”, — не надто впевнено промовляє герой роману.

“Ми — наслідок твоєї гри з часом”, — каже інший герой, і це виглядає більш переконливо.

В’ячеслав МЕДВІДЬ,
лауреат Шевченківської премії,
заслужений діяч мистецтв України

{I}

Кімната за зачиненими дверима

Спочатку було все. Бо не було початку. Із нізвідки в ніколи буває лиш ніщо. А все — то електрон і позитрон, Всесвіт і Антивсесвіт... Словом, унаслідок дії закону збереження енергії в нелокальному процесі зародження всюдисущого позитон був духовно невід'ємною частиною негатона.

Отож Чумацький Шлях, рукав Оріона, період Землі. Навколосонячної крихти колишньої протозірки, де циклічність періодів року, що відповідають чотирьом стихіям, безперешкодно встановлює правила життя. На референц-еліпсоїдній площині еволюції перероджуються чотири біосферних царства. За чим стежать матерія й антиматерія, послідовники чотирьох євангелістів і чотирьох вершників апокаліпсиса. Триває доба рекламних оголошень зі штучними думками й почуттями електронних душ, обгорнутих емульгаторами, консервантами, барвниками та синтетичними замінниками. Час, коли людство спрямовує всі свої сили на пошук і вивчення щонайменшої та якнайбільшої частинок, нехтуючи земною твердю.

Уявляєте собі київський Монмартр восени? Один із тих чудових краєчків славної столиці України, де кожна наступна прогулянка не схожа на попередню.

Де крокування сіро-брунатним морем кругляка й мимовільне слідкування за припливами та відливами люду, котрі викликає гравітаційна сила мистецької артерії міста, навіює шепіт фортепіано про сонату № 14 Людвіга ван Бетховена.

Митець за кермом вітрового пензля робить зграбні фантазмагоричні мазки передхмаринами на поки що приємно охолодженій блакиті під ритмомелодичні вкраплення фортепіано й віолончелі з музичного твору Альфреда Шнітке “Musica nostalgica”. Упереміш із поскрипуванням, котре виринає з-під градаційно-орбітальноподібного руху ледь захриплої голки на старій грамофонній платівці. Голос музичного апарата зривається з чиеїсь привідчиненої квартирки. Будиночки-як-люди по-сусідськи схиляються й гомонять між собою про доранкові новини, затіняючи фактологічність сказаного на старанно встеленій камінням дорозі з подекуди залишеними речовими доказами минулонічних подій.

Тінь часу ковзнула зморшками по фасаду двоповерхового будинку й обличчі подорожнього. Осліплений раптовим поглядом світила, він примружив очі, біля яких ледь помітні борозни брижеподібно розмежували минулі емоції від майбутніх. Як білявіконні складки на шкірі химерної будівлі, навпроти якої той зупинився. Опорою ніг стали думки, очей же — дубові двері на другому поверсі. Вікодавня фарба на них вихребічно звільняє деревину від палких

обіймів. Вона засмагла від вітру й післяобіднього ультрафіолету, котрий мутагенетично працює над місцевими мікроорганізмами, штовхаючи їх у прірву еволюції. Безсумнівно, двері зачинені. Ніхто не скористається ними за звичайним призначенням, адже воно має узгоджуватися з правильним розміщенням у просторі. Тож вони замкнені, доки їх віку.

Післядощовий туман ковтає сонячний посвіт, виокремлюючи тінекопії дерев у повітрі. Створюючи двійники капелюха, плаща й вольового обличчя чоловіка, що вдавано прижмурих од проміння очі та приховав їх під крисами — насправді ж він намагається відтворити в пам'яті кімнату за зачиненими дверима. Цупко хапається зосередженою увагою за кожную деталь уявного образу приміщення, де різдвяні відблиски зореподобних іскор із коминка радісно вирують в очах двоюрідної сестри Меліси й освітлюють приспану роками фантазію дідуса Всеволода. Яким же незбагненно великим здавався тоді простір крихтної кімнатки, двері якої, як і весь неосвітлений інтер'єр за дитячими спинами, утопали у світі веселих і захопливих розповідей. Такої миті двері прочинялися.

Тим часом повітря на цій по-суботньому ранковій вуличці, позбавленій звичної метушні, чимдуж непроникнішає від таємничості вигляду й погляду зануреного в спогади подорожнього. У вікно, за кілька метрів над його головою, виглядає хлопчина, від ссайливої посмішки якого дедалі більше чистішає

блакитне небо. Крізь напіводягнене матір'ю вбрання прориваються дитячі слова захвату від передчуття вдалої прогулянки — такі легкі, радісні та більше схожі на вигуки, що відразу лунуть угору, не торкаючись як слід нічиїх барабанних перетинок.

Поверхом вище замріяний юнак вряди-годи сьорбає міцну гарячу каву, відтворюючи за допомогою клавіш симфонію сну до власного щоденника, не ламаючи лінії звички. Бо ця звичка — то фундамент його сьогоднішнього дня.

На останньому ж поверсі з вісімдесятирічної висоти дідусь кличе ворона — свого єдиного друга, ім'я котрого ще пам'ятає. Та слова його такі важкі, що не встигають долинути до товариша, бо випадають із суворих ліній рота відразу на землю. Та провалюються крізь товщу ґрунту до підвалу, де, ретельно дотримуючись схеми самознищення, підпільники з неабияким ентузіазмом вигадують у лабораторних умовах недуги й вакцини від них.

Словом, будинок № 15 прокинувся від прямого сонячного посвіту. Відтак одна сторона узвозу палає світлом, а інша ще не скинула нічної темряви, символізуючи одвічну співпрацю двох сил, що контролюють усі сфери нашої життєдіяльності. Рух людей у вікнах пожвавішав. Із протилежного берега вулиці, де в затінку тліють осінні квіти кольору вчорашнього заходу сонця, ворон, ставши квінтесенцією темряви, уважно розглядає постать мандрівника.

Раптом кімната, двері й уся будівля навпроти зникли. Розчинилися в тіні теперішності, загубившись у лабіринті нейронних зв'язків, коли трамвай, розгризаючи бруківку, зашипів вогняними скалками й розшматував ними нетривкий образ. Він зупинився поміж чоловіком і вороном, щоби видихнути разом з оголошенням зупинки одного-єдиного чоловіка. Набравши крізь прочинені двері повні легені свіжого повітря й інших шукачів, трамвай знов-таки ринувся вгору. Тож на протилежному березі, наче двадцять п'ятий кадр, виникли й ураз щезли обриси чоловіка в темній рясі. На його місці все ще сидить зацікавлений ворон — приголомшливо поглядає то одним, то іншим оком на семирічне хлопчєня, котре виглянуло з вікна будинку № 15, і чоловіка в плащі, бо завважив, що це одна й та сама людина. Зізнаємося, не щодня ворон бачить такі зсуви часу, тому нерухомо чекає, не реагуючи на клич вісімдесятирічного товариша. А за дверима на другому поверсі будівлі навпроти, кімнату за якими чоловік уявляв, мешкає сестра того хлопчини, що по цей бік вулиці, вони одного віку. Дідусь же, котрий ростить її, утопає зараз на Замковій горі, як і минулого ранку, у суміші туману та диму з-від улюбленої люльки.

Андріївський узвіз. Хоча не тут усе почалося. Як і все суще на планеті Земля, мандрівник потрапив до потоку матерії, себто часу, увібрав у свою оболонку вдосконалений набір нуклеїнових основ

позапланетного походження й інші буттєво необхідні компоненти нашої планети. Продовжує задум Батька, є його частинкою, викристалізованою стійкими умільцями в умовах вічності в доядерний організм, а згодом і в інші форми життя, щоби пройти довжелезний шлях еволюції та стати людиною. Цього разу його відрекомендували батькам 7 грудня 2001 року лікарі-акушери у фізичній оболонці тільки-но народженої дитини, котра навіть і не задумується над тим, що буде далі. Бо ще не знає, як це робиться. Іменували Юрієм. Вітрувіан сказав би, що пропорція була основою, та тіло — то вже наслідок раніше скоєних думок. Невмируща частка пращурів, або дезоксирибонуклеїнова кислота, відіграла важливу роль у хромосомній передачі наслідкових властивостей, будучи ґрунтом його біологічного “я”. Вербальне воле-, бажання-, побажання-тощо-ви-явлення з’явиться, звісно, пізніше. Після того, як образи почнуть рефлексивно обгортатися словами. Дуже давно один мудрий чолов’яга казав, що перебування від народження серед людей — поступове осоціонування свого, колись тваринного, ества. А інший мислитель намагався його доповнити, висловивши судження про те, що невдовзі настає година, коли після тривалого перебування поміж інших повертаєшся менше Людиною. Принаймні так навчали Юрка в закладах. Однак життєвий досвід переконав його, що обидві думки хибні. Секунда за мілісекундою. І чим більше Юрій дорослішав,

тимдуж вдячнішим ставав його погляд у погідне небо. Небо над ХХІ століттям. Часина, коли людство підніметься на ще один щабель розвитку, дедалі ближче наближаючись до сонячної печі. Чи до наслідків парникового ефекту — десятки атмосфер тиску й сотні градусів тепла, як на Венері. Переломний період. Світ удруге ставатиме Вавилоном. Пророцтва майя, Мішеля Нострадамуса й Ісаака Ньютона, астероїд Апофіс на відстані кількох десятків тисяч кілометрів од Землі... Та не варто перейматися — до об'єднання з галактикою Андромеди ще генген, мільярди років.

Блукаючи пунктами вісімдесяти шести мільярдів нейронних клітин кори головного мозку, Юрко бредє вздовж узвозу — поміж першими розмовами та картинами. Люди навколо з'явилися так само швидко, як опале листя після неспокійної ночі. Листя, що скаче з-під ніг од теплого вітру, наче полохлива зграя пташок. Подорожній не помічає двоїстості замку Річарда, що зараз гостинно приймає погляди шляхових, гармонізуючи із сусідськими будинками. Та коли північ крадькома вихопить будівлі з барвистості, штовхнувши їх у бездонність темряви, а міркування — у провалля тіней, його фасади зависнуть над бруківкою та довкільними будовами з тією загадковою монументальністю, що була притаманна середньовічним замкам.

Безтурботність Юрка була досемирічною. Потім — початок нового буття, що постало після сну

про Дерево життя та еволюцію єства. Так, саме сон спрямував потік його майбутнього. Чи вже минулого. В усіх наступних він звикав існувати іншою людиною давньої епохи. Невідомі люди в дивному вбранні, на превеликий подив, зрозумілі слова незвичної мови, будівлі, площі, вулиці й усе тамтешнє справляло дивне враження. Ніби все йому разюче знайоме. Будь-яка абищиця була напрочуд рідною. Прокидався після кожного такого сну близько третьої або четвертої години ранку — залежить од пори року й тривалості дня та ночі — зі спраглим упиванням повітря та росю на чолі.

Тож мимоволі почав заглиблюватись у це снобуття. І відтак жив подвійно. До слова, не міг спочатку пояснити, унаслідок чого пробудження відбувається в однаковий час. “Враження таке, начебто хтось примусово вриває сон. Можливо, організм о цій порі доби геть-чисто відновлює сили, сягає піку цього процесу, тому й прохоплюється? Але ж згодом інерційно засинав ізнову. Найімовірніше, дається взнаки гравітаційна взаємодія Землі й Місяця. Гравітаційне поле Місяця впливає на розподіл рідини в органах і тканинах. Організм перебуває у стані абсолютного спокою, тому зміни вкрай відчутні навіть під час перебування в глибокій фазі сну. Якщо ж пробудження відбувається ближче до ранку, то тіло може реагувати на янгольські дотики сонячної електромагнітної активності. У зв’язку зі своєрідною чутливістю деякої чисельності людей

на планеті з відповідними особливостями нервової системи й темпераментом, — міркував він. — За винятком тих випадків, коли причиною є сам індивід”.

Із погожим небесним полотном відбуваються стрімкі перетворення. Біля замку здійсмається вітер — натяк на наближення ударних слів Перуна. Цьогоріч він востаннє стає на герць із Чорнобогом і Марою, що несуть людям морок і холод. За лічені секунди дах геоїда¹ затуманює військо дощу на водяних материках, стрімголов відштовхуючись від рвучких потоків повітря. Сили різнохарактерних вояків на пункті електризації з неймовірною швидкістю зростають, створюючи невидимі йонізовані канали для подальшого наступу. Звідусіль лідери розрізають атмосферу своїми блискавичними мечами — імпульсами між нервовими волокнами організму Божої дороги². Блискавки восени — неабияка рідкість. Загрозливі громові звуки вишиковуються в слова, прямуючи до Дани, котра домовляється з володарями землі й вітру та здійсмає своє водяне військо високо вгору, заливаючи береги предковичного Дніпра. Через десять хвилин на Андріївському знову буде порожньо — ні картин, ані майстрів. Із квартирки на другому поверсі в лад починають вихлюпуватися цунамічні потоки композиції Вінченцо Белліні “The Capulets and the Montagues” з-під

¹ Фігура, якою характеризують форму Землі.

² Давня назва Чумацького Шляху. Пращури вважали, що це Божа дорога, через яку душі потрапляють у рай і пекло.

ретельних і певних помахів диригента Лоріна Маазеля. Ось і перші краплі. Згодом вони формують непросвітно згущений пласт між небом і землею, взаємопроникним минулим і майбутнім, що поступово формує горлоподібну трубку водяного стовпа в центрі. Усеохопна водяна клепсида, найточніший витвір стихій, нагадує людям про координату, що йде пліч-о-пліч із простором — час. Про повсюдний порух якнайживіших дрібнообразів планетних систем навкруги — атомів.

Побіля привідчинених дверей рідної серцю мистецької галереї висить запрошення на перегляд нової колекції 2009 року. Мандрівник зрадив, що не доведеться запитувати в когось із тутешніх сьогоднішню дату, аби не привертати зайвої уваги. Холодна атмосферна волога, що летиться з хмар, позмивала всіх із вулиці до затишної галереї, різнокольорові стіни якої ще не бачили стільки відвідувачів після святкування свого першого відкриття. Русява власниця приміщення й водночас авторка робіт привітно вітається з усіма новоприбулими до царини мистецтва, не впізнаючи дорослого племінника. Посмішка, що вміщує в собі тисячі світлих слів, на її натхненному обличчі закінчується малопомітними крапочками. Тримаючи в руках шматочок гірського кришталю, що висить на тонесенькому срібному ланцюжку навпроти серця, молода тендітна художниця задоволено спостерігає за емоціями відвідувачів. А за вже невдавано зацікавленими очима тих,

кого загнав сюди дощ, і поготів. Адже внутрішня іскра авторки така яскрава й неохопна, що результат її творчості може вдмухнути радість у серця всіх без винятку відвідувачів. Тітка Ольга посміхнулась і привіталася з Юрком, переплутавши його зі своїм братом, тобто батьком Юрія. Потім пильно придивилася до вбрання, зовнішності гостя та зайвої крихітної родимки в лівому оці.

“Ти так схожий на свого батька. Ой, я ж зовсім не те хотіла подумати. Ви дуже схожі на мого брата”, — читав Юрко в її здивованому погляді. “Кращої тітки немає в усьому світі. Ти ніколи не приходила до мене й Меліси без солодоців”, — відповів у посмішці Юрко, зрадівши своєму дитинству.

Світлий настрій залишається в шпаринах взуттєвого відбиття Юрка на хитких дерев'яних східцях Уздихальниці, по-осінньому проточених іржавою водою, координує кроки вслід за ясними думками, барвить їх віддзеркаленням природного околу в колбочках зорового рецептора. Найменша цівочка водяного годинника завершує своє падіння. Якнайдрібніші краплі перед завершенням естафети вибирають у себе саяво розпеченого білого проміння, джерелом якого є жовтий карлик, важчий у триста тридцять три тисячі разів од нашої планети. Горизонт допомагає наливати барвисті жили веселки вже безмірно спокійними водами Дніпра. Геродот навіть не здогадувався колись, що це прегарне

річище, відомий йому Борисфен¹, буде вмістилищем цезію, стронцію, плутонію та інших забруднювачів не тільки людського організму. Людина з далекого майбутнього по-батьківському посміялася би над тим, хто вважає, що знане досі використання цих елементів поліпшило всім життя, проте не буває відкриттів без плати й поступу без утрат.

2009 рік. А люди ті самі. Є щось незриме й незмінне, що присутнє в них завжди й обмежує прагнення, можливості, волю. Вони бояться часоплину, а як наслідок — завжди намагаються щось контролювати, чимось володіти, бо усвідомлюють тлінність своєї оболонки. Найнестерпніше для них — утямлення неминучого розщеплення свого фізичного “я”, сукупності того, що їм не належить. Незважаючи на те, що рабовласництво скасували вже давно, люди завжди були й повік залишатимуться рабами. Чогось чи когось — суттєвої різниці немає. Найважливіше тут те, що це їм подобається, без добровільного самопоневолення вже не уявляють власного буття. Для відмовки ж вигадали, буцім такою є умова прогресу. Відтак сформулювали неправильні закони власного життя, нав’язуючи їх наступним поколінням. Такі закони тепер скеровують усіма нашими вчинками. Закони, які здебільшого писали й переписували тирани. Як бачимо з минулих століть, владарювання іншими потрібне тому, хто не усвідомлює, що не може навіть володіти собою. Людина повинна не

¹ Колишня назва річки Дніпро.

володіти, а контролювати орендовану для тимчасової роботи оболонку. Виконувати те, до чого прагне душа, слідувати своєму покликанню, але й враховувати чужі прагнення, щоби власні дії не суперечили волі інших та не обмежували її. Отож і поняття “влада” мають розуміти інакше, ніж нині. Позаяк влада — це служба, а не владарювання. Чи будуть часи, коли людство не бачитиме наслідків тиранії? На жаль, ні. Як би її не називали в майбутньому й не змінювали істинне обличчя, прагнення до владарювання, домінування, верховенства в тих, хто веде мільйони на загибель заради ефемерних ідеалів та ідолів, буде таким самим, хоч і ребрендованим. Така природа людини. Жага до надлишку — ось найбільший ворог людства. Хтозна, можливо, у витоках історії суспільства загалом спочатку мірилом усього була одна лише необхідність. Усі поважали й любили один одного, як мріють про це утопісти. Та згодом, очевидно, почали з’являтися невдоволені найнеобхіднішим. Дедалі більше прагнули виокремитися. Потребували чогось кращого, ніж є в усіх, чогось надзвичайного. Бажання мати щось показне є відходом від Природи, котра дала нам усе, що треба. Відтоді душа й кориться ласолобності фізичної оболонки. Люди вигадали собі страждання та біль, щоби пізнати страх і злобу, перетворивши їх на невід’ємні елементи звичного буття.

Саме так Природа врівноважує баланс між існуванням і небуттям. Таким робом вона зрівнює

шанси й веде до своєї мети, попри спроби людства уникнути найголовнішого закону еволюції — виживання в умовах постійної боротьби. Людина сама собі створює пастки, вигадує вишуканіший кінець. Ба більше, ми влаштовані так, що навіть після небезпечного недуга починаємо цінувати й любити гіркі ліки тимчасово. Швидко забуваємо, що всі проблеми, які ніколи не зможемо побороти, хай би як не силкувалися, — результат небажання триматися золотой середини між браком і надлишком. Невдоволення найнеобхіднішим. Наслідок надмірного та марного теоретизування, гіпотетизування й абстрагування, концентрування на далеких від реальності речах. Надміру взагалі. Зрештою, вуалювання свого справжнього ества. Як же сталося так, що ми забули про те, ким є насправді? А ми ніколи й не забували. Людина від колиски й до могили намагається заперечити свою істинну природу, внаслідок чого дедалі більше її стверджує, зміцнює глибоко в хащах своїх вигаданих “я”. Іще змалку наше майбутнє визначає суміш учинків під впливом нонконформізму — найдієвішої рушійної сили, що провокує до дії-заперечення. Дії-усунення заперечної частки “не” перед адресованими нам заборонами. Заперечення ж, як ми знаємо, породжує заперечення. Людство рухається за колом. Покоління минають, та не змінюється нічого, крім назв і декорацій.

Повернімося ж до Юрка, рідна домівка якого зараз на відстані всього кількох десятків метрів.

Попри це, їх розділяють роки. Як дивно було б думати дитиною, що коли-небудь таке може трапитися. Усі його дитячі роки попереду. Сьогодні це назвали би парадоксом. Попереду були всі відповіді й нові запитання. Час — то лиш тінь просторового руху. То кожний наш крок і думка. Людина й справді схожа на дерево, бо коріння її завжди залишається в рідній землі, проростаючи з кроками Хроноса зморшками на її обличчі. Як казав багатозначно його тато, — з набігом літ людина стає важчою, ближче знайомиться з гравітацією, тому дедалі дужче її пориває до рідного ґрунту, унаслідок чого зростає пекуча реакція звиклих до чорнозему очей на палюче сонце. Шкода, що гостювати йому доведеться тут мало, незважаючи на всю палітру солодких поринань у спогади, котрі потім тільки відбуватимуться. Спогади — то події минулого, схожі на астероїди, що постійно супроводжують нас і тягнуть із глибин думки у свій напрям, а ми — планети, гравітація яких ловить ці астероїди, перетворюючи на свої супутники. Тут найголовніше — не заважати потрібному плинові подій. Мабуть, у кожного виникало коли-небудь бажання змінити щось у своєму минулому. Повернутися можна, та змінити щось — ні. Окрім того, помилки — то батьки правильного вибору в майбутньому. Точніше, одного з варіантів майбутнього. Бо ж міркування про те, що Всесвіт має не одну чітко сформовану історію подій, а всі можливі історії, кожна з яких володіє тією чи іншою ймовірністю,

є абсолютно правильною. Це неначе в експерименті з електроном, який проходить крізь перешкоду не одним шляхом, а всіма можливими, коли вчені практично довідалися про корпускулярно-хвильовий дуалізм¹. Лиш уявити — безліч варіантів подальшого життя. І всі вони є. Тут. Цієї миті.

“Сутеніє сьогодні раніше”, — рефлексивно міркує Юрко. І через якусь мить узвіз остаточно затьмарили темні, як вугілля, хмари й передчуття майбутніх змін. Тридцятирічному приємно знову бачити ледь помітні силуети людей у будинку № 15. Адже в одному з вікон другого поверху проглядаються дві тіні, котрі обіймають хлопця першої сходинки молодшого шкільного віку, щоб укарбувати в його пам’ять цей теплий вечір п’ятого жовтня, зафіксований, як і сьогоднішня райдуга, на фотографічних знімках. Наступного вихідного ранку тато писатиме в його кімнаті флуоресцентними фарбами прегарні гори та звивисту річку на стінах і недосяжні космічні об’єкти на стелі тонкими та вправними, наче в хірурга, порухами пензля. Матір же надихатиме його патетичною грою на фортепіано другої частини сонати № 8² Бетховена й кращих творів Шопена та Тьєрсена. Бо музика, на відміну від тиші, не дає втратити відчуття часу. А Юрко востаннє бачитиме

¹ Гіпотеза Луї де Бройля, у якій ідеться про те, що будь-яка елементарна частинка має хвильові властивості, а будь-яка хвиля має властивості, характерні для частинки.

² Опус 13 у до мінорі (друга частина має назву “Adagio cantabile”).

сон, де може позачасово літати високо над землею та не турбуватися ні про що, а про невеличку авткатастрофу й поготів. Та це потім. А зараз його батьки будуть насолоджуватися щастям. Так само, як сім років і сорок тижнів тому, коли їхні почуття викристалізувалися в новий онтогенез.

Часу вдосталь, аби усвідомлювати себе поки на стадії зиготи, мікрокосмічно мізкувати над умонтованою генобудовою та її подальшим узаконіренням координуванням усіх процесів — у подорожнього є можливість отримувати задоволення від кропіткої роботи протягом стількох років, присвяченої винайденню літального апарата. Зараз мало хто насправді приділяє достатню увагу надсвітловій швидкості. Усім це здається чимось небувалим, як і все в цьому часі суще для людей, скажімо, XVII століття. А кротовина¹ й поготів. До слова, його космічний корабель “Нейтрино” перетнув маленьку червоточину та повернувся назад. У минуле. Ба, помиляються вчені, коли стверджують, що повернутися в часі до початку перельоту неможливо. Але зрозуміти їх можна, бо всі періодично мають обмежуватися якими-небудь рамками, щоби змістити їх потому далі та не втратити опору в цюсекундну мить. Усе-таки десять років конструювання літальних апаратів не пройшли марно. Добре, що у 2031 році, у який, правду кажучи, він більше ніколи не повернеться, ніхто не читатиме про цю новину й не

¹ Кротовина (червоточина) — тунель у часопросторі.

бачитиме його ім'я на шпальтах газет, бо єдиними спостерігачами під час роботи були хіба що кілька підвальних комах.

Очевидно, кожний коли-небудь мав щоденника. Проте не в усіх він був такий, як у Юрка. Той не просто існував, а досліджував буття, записуючи денні події з одного кінця, якому дав назву “Свідоме”, а пережите вві сні — з іншого, назвавши відповідно “Підсвідоме”.

Усі єства без винятку бувають у Мілам бардо². Гіпотез, експериментів і з'ясувань у процесі дослідження цього складного регенерувального стану людського організму, у якому існуємо протягом третини життя, маємо ми вдосталь. Достовірне ж пояснення сну й усього, що психофізіологічно відбувається, нині не зробить ніхто. Безумовно, це відноситься й до будь-чого, що витікає з підсвідомості. Навіть інтуїції ще не знайшли правильне пояснення, яка, до речі, не просто виконує роль якоїсь там плутанини раціональності. З певністю можуть сказати лиш те, що немає нічого випадкового й усе взаємопов'язане між собою детермінованістю. Безперечно, усе ж — то єдине. Однак сон для більшості дослідників є витвором одного лише досвіду. Звичайно, немає сумніву, що саме досвід — то важіль усіляких висновків до подальших звершень. Але у випадку зі сном ідеться про досвід індивідуальний. Ба, навіть час для кожного свій — немає абсолютного

² Стан сну.

часопростору, усюди є індивідуальне викривлення за умови гравітаційних сил.

Щойно вечірні тіні та швидкоплинні хмари почали розростатися нічним корінням по місту, як на небокраї з'явився шматок червонястого сонця. Хмари знову поблукали над замиськими лісами та полями, відкриваючи очам призахідне світило. Зі згаслості дня народжується позіхання, та спати мандрівник у часі вже не буде. Перш ніж зайти в літавку, аби стрибнути з 2009 року, він вирішив іще раз пробігтися очима по щоденнику, а потім його спопелити. Слова, наче окремі кадри, сплітаються в текстову кіноплівку, освітлену нейронами.

{II}

Тисяча сімсот сімнадцятий крок

Станній запис у половині щоденника з назвою “Свідоме”. 7–8 грудня 2031 року.

*Заповнена Колонна зала імені М.В. Лисенка за-
тамувала подих в очікуванні перших звуків. Оркестр
і хор, начеб єдиний організм, слідкують за вправни-
ми диригентськими рухами, виштовхуючи майстер-
ні інструментальні порухи й звуки “fortissimo”, що
розколюють тишу та заливають хвилями всіх при-
сутніх. Так починається й закінчується увертюра
“O Fortuna”. Яка й собі відкриває та завершує твір
“Carmina Burana”¹. Початок життя та його новий
початок після завершення, де буття чоловіка та жін-
ки є гармонією оркестру й хору, диригент — Колесом
Фортуни, а їхній витвір — продовженням вічного за-
думу. Спів солістів і хору напереміну метає присутніх
у бездонне провалля Маріанської впадини й на захмарну
височінь Евересту.*

*Година як подих. Позаду зачинилися двері Націо-
нальної філармонії України та двадцять дев'ятого
року мого життя. Тридцятиріччя на фоні зимового ве-
чора. Монотонне миготіння ліхтарів Володимирсько-
го узвозу й машинних фар викликає сонливе рахування
подвійних кроків. Сто перший крок. Сопрано. Другий.*

¹ Сценічна кантата, яку написав композитор Карл Орф у 1935–1936 роках.

Тенор. Триста три. Мати. Чотири. Батько. П'ятсот п'ятий. Нейтрино. Шістсот шостий. Погляд Злати... Проминув пам'ятник першому трамваю. Шістсот сім, вісім, дев'ять. Хор, оркестр, колесо. Шістсот десятий, одинадцятий, дванадцятий. Мінерал, рослина, тварина... Фунікулер. Сімсот тринадцятий, чотирнадцятий. Склі Довбуша, блискавка. Тисяча п'ятсот п'ятнадцятий. Її палючі вуста. Тисяча шістсот шістнадцятий. Вічний двигун... Крамничка зі старовиною. Тисяча сімсот сімнадцятий. Східці замку Річарда Юревича¹. Один, два, три, чотири. Перший поверх. Другий, третій, четвертий. Голос у голові силкується вчепитися за гул завіконного вітру, але, відштовхуючись од скла та стін, невдовзі меркне, устигнувши розбудити на якусь хвилю кімнату, що дрімала, пригорнена цупкою тишею, у замковому мозочку. М'яка подушка.

Народжується новий день, а враження таке, неначе кілька хвилин тому заплющив очі. Замок іще спить у міцних обіймах плюща, що звивається зі сторони Уздихальниці. За вікном поки що немає ранкової метушні. Ідучи до кухні, натрапив на стару ірландську свиріль, подаровану дідусем Всеволодом, котрий любив сходити щоранку на гору, аби поринути в імпровізований світ чарівної мелодики єднання з Природою. Чи випустити кілька хмар диму з люльки часів козаччини.

¹ Не плутайте з Юрійовичем. Левовим Серцем Віктор Некрасов називав свого товариша Річарда Матвійовича Юревича, який мешкав у замку протягом 60 років. Під час окупації Києва Юревич переховував людей від фашистів у підвалах будинку.

Над закрученими дубовими модульними сходами виділяються настінні полотна мого розфрагментованого буття, акумульовані батьковими фарбами. Із чотирма найвирішальнішими кресленнями, утіленими в реальність, — як він частенько окселентував. Радість від перегляду запилених давноною фіксованих спогадів майже завжди виявляється потужнішою, ніж реальна сила емоцій під час безпосереднього перебування в тамтих ситуаціях. Найближча картина датована 2002 роком, на ній ореальнене перше креслення — я. Біжу із заляклим у повітрі словом і радісним виразом обличчя назустріч матері, відриваючись однією ногою від землі до її обіймів. За мить до цього батьки остаточно навчили мене доладно артикулювати результати мислення й бігати, що сталося, на щастя, одночасно. Позаду простягається Андріївський узвіз із саяйливою бруківкою, молодими ліхтарями й перевдягненими в урочисту фарбу фасадами будинків.

На наступній написано еритроцитний захід сонця біля Національного музею історії України на вулиці Володимирській, що перевтілювався завдяки батькові в розкішний середньовічний палац після річної реставрації. Тоді мені виповнилося п'ятнадцять. Стою спиною до світила, у збільшених палкими радіощами зіницях одсвічується тато з мольбертом, саме на тому місці, де кілька років тому він стояв з архітектурно-будівельними кресленнями вже зведеного позаду нього Духовно-просвітницького центру православної культури, що сформували поряд із музеєм на фундаменті

Десятинної церкви. До нього входять навчальний заклад, бібліотека та новий храм, право власності на який відновила УПЦ Київського патріархату. Вирізняється загадковістю брама останньої будівлі, схожа на ворота Страсбурзького собору.

Третя картина. 2021 рік. Зачудовано дивлюся вгору на провулку Десятинному та не йму віри своїм очам. На батькову новобудову, де розміщувалася колишня будівля 7-А. Очі прикуті до химерної годинникової стрілки. Приватний Музей космонавтики ХХІ століття, моє житло на найближчі сім років і місце роботи заразом. Останнє розміщено в підвалі з усіма необхідними речами для дослідника-винахідника. Музей збудовано у формі Вавилонської вежі — символу-прокування майбутнього планети без геополітики, — на якій непорушно замер монумент “Космічний телескоп”, що не відрізнявся тоді всередині від житлової квартири, облаштованої справді по-домашньому, затишно. Звіддала вежа нагадує спрямований у небо дигітаровий механізм із каміння-шестерень. Це тому, що батько любляв на дозвіллі дарувати ще одне життя старим механічним годинникам. Над художнім оформлення інтер’єру працювала матір. Експозиція музею охоплює все — аж до сьогоденного космосу. Щомісячно стежу за всіма оновленнями й поповнюю його космічною технікою, обладнанням, спорядженням космонавтів, документами та світлинами з космічної тематики. Більшість експонатів умонтовано в стіни на невеликій відстані від кам’яних гвинтових сходів без

центрального стовпа, як у замку Тевтонського ордену. У центрі височіє стародавня козацька літавка¹, а навколо ієрархічно виструнчилися залізні опорні стовпи-ракети в еволюційному порядку.

Зовні, дивлячись на дерев'яні сходи, на рівні третього поверху Національного музею історії України на вежі сконструйовано складний астрономічний годинник — один із найліпших у світі. Він показує найточніший час, переміщення планет і нашого природного супутника, припливи й відпливи, затемнення Сонця та Місяця, прецесію земної осі, переступний рік та українські свята. Сконструйовано його у формі Хроноса, під яким пересувається півмісяць у вигляді ножа коси. На косовищі вночі запалюється блакитним полум'ям напис “*Respice post te, hominememento te. Cave, ne cadas*”², що стосується обережності на життєвих і дерев'яних сходах попереду. Угорі ж вивищується Сонце, зображене у формі полум'яної голови Янгола. Його палець указує вгору, випускаючи потік проміння з написом “*Carpe diem. Vivit post funera virtus*”³. Указує на те, що таємниця незмарнованого буття полягає в повноцінному використанні “зараз”. Тієї невловимої, як

¹ В “Історії русів” (1846) є розповідь про ракети, які 1516 р. за наказом гетьмана Ружинського козаки використовували під час бою з ханом Мелік-Гіреєм поблизу Сіверського Дінця. Ракета мала до семи щаблів: одна камера вибухала та штовхала наступну частину. Тож під час падіння вона стрибала шість разів, стільки ж вибухаючи. Остання трубкаподібна частина літавки не розривалася.

² “Озирайся назад, пам'ятай, що ти людина. Стережися, щоби не впасти” (з лат.).

³ “Лови момент. Чеснота житиме після смерті” (з лат.).

перший-ліпший каже, миті, у якій живемо. Невловимою ж вона стає лише тоді, коли проминула порожньою. Та все навпаки, якщо заповнюєш її вищерт, а не гайнуєш неймовірними гадками про заобрійне майбутнє чи туманними спогадами про щасливе минуле. Про майбутні помилки, що, можливо, відбудуться, чи раніше скоєні. Звичайно, помилка — це наче чорнильний напис під шаром коректора. Як не маскуй — а на зворотному боці сторінки все одно не зникне. Зате, як то мовлять, “не помиляється лише той, хто нічого не робить”. У будь-чого є своя тінь. Навіть кольорова гама світла починається й закінчується темрявою, що увиразнює сяйливий уміст. Часто люди думають, мовби якусь обважнілу помилку, що носять вони в пам’яті, можна зневагомити, нібито звільнившись од тягара. Позаяк знаходять швидкий і, на перший погляд, легкий вихід — “вільне” падіння разом із ним. Але забувають про тертя й те, що невагомість без перешкод відчуватиме лише вантаж. А їхня безвагість буде фікцією, тимчасовою ілюзією — попереду неминуче зіткнення з опорою. І чим важчим нагромадиться вантаж, тим неминучішим і неприємнішим буде приземлення. Дія є рівною та протилежною протидії, — доводив Ньютон у своєму третьому законі. Тож “зараз” і “тут” — ось два слова, про які варто собі повсякчас нагадувати. У чому ж була моя помилка? Знайомство з нею вві сні? Чи, як наслідок, надто стрімке й довготривале захоплення, що перетворило шість літ справжнього життя на суцільне сновидіння.

Монумент “Космічний телескоп” сягає хрестів Десятинного храму й Андріївської церкви, не вивищуючись на жоден міліметр і не контрастуючи з ними, а навпаки — злагоджено доповнює їх. Символізує співпрацю науки та релігії, земного й божественного. У 2023 році всередині монумента я розмістив приватну космічну обсерваторію з найновішим обладнанням, де продають обмежену кількість квитків на сеанс спостереження за будь-якими космічними об’єктами. Відтоді ця вежа стала моїм науково-освітнім космічним центром. Обсерваторія працює цілодобово. У кімнаті-залі розміщено крісла зі спеціальним устаткуванням, що дає змогу співіснувати в одному часі справжній та віртуальній реальності: шолом з умонтованим монітором, системою індикації з потрібною інформацією про всі відомі та досяжні космічні об’єкти, гіроскопами й трекінговою системою для простежування напрямку руху очей і голови; костюм із завданнями стежити за змінами положення тіла й давати кінестетичні відчуття, що забезпечує якомога точнішу ілюзію цілковитої присутності з набором реальних фізичних законів. Суб’єкт починає подорож з умовної точки біля телескопа, вдягнутий у скафандр, звідки вже скеровує свій рух власною волею.

Поки мешкав у Києві, працював не лише в обсерваторії, а й у відомій небагатьом державній установі інженером-конструктором літальних апаратів. Однак усе ґрунтовно змінилося, коли з 2028 року власністю можна було контролювати в якому завгодно місці планети.

Слушний час для переїзду на нове місце проживання, щоби повністю зануритись у роботу над космічним кораблем. Подалі від міського шуму. Годі печеного льоду шукати в загазованому й галасливому місті. Купив приватний будиночок біля підніжжя гори в селі Бубнище Івано-Франківської області. Та почав займатися здебільше власною роботою.

У дні, що крапали посполу з дощем, не працював — переважно подорожував. Чи досліджував занотоване в щоденнику. І погладжував улюблену кішку Багіру вугільного кольору, що в дощові дні неспішно приземлялася із шафи біля мене на лапи завдяки обертанню хвоста у відповідному напрямку, лагідно звивалася біля ніг і вмощувалася поруч, із захватом оддзеркалюючи смарагдовими очима завіконні блискавки, немовби сугестивно задоволена кобра співом східної сопілки. Щопівроку повертався до рідної домівки на власноруч сконструйованому електромашинокрілі, щоби навіч подивитися роботу музею й обсерваторії, децю скорегувати та, що найважливіше, поспостерігати за темною матерією, гамма-спалахами, квазарами й іншими екзотичними явищами. А на перепочинку почастуватися кількома філіжанками кави по-мексиканськи в каварні біля майдану Незалежності. Де стаєш одержимим за кільканадцять кроків до входу, бо вже відчуваєш, мов виразний смак лише побаченого на відстані лимону, насолоду від зітканого з далекокрайніх кавових зерен неповторно п'яного аромату, що проточується через непомітні шпарини. Світ невичерпної насиченості прянощів і

досконалого смаку кави з молоком, у якій перероджується в інший агрегатний стан тростинний цукор. Особливо, коли цей світ, як саме цієї миті, зливається із сумішшю музики завіконного дощу й такту композиції “People are strange” гурту The Doors.

За дверима каварні на плечі плавно забрався кількосткілограмовий стовп наелектризованого повітря, доповнюючи пережите рецепторами задоволення своєю чистотою та насиченістю озоном. Наступний пункт у рекреаційному розкладі — відвідування концерту в Національному будинку органної та камерної музики України.

Востаннє відвіданий літній концерт пів року прожив у моїй голові. Тоді навіть комар, що глибокодумно ширяв поряд і порушував непомітні секундні паузи шістьмастами порухами крил, вряди-годи перетворювався на звук скрипаля, гармонізував із віолончеллю й альтом, періодично зупинявся та невдавано замізковувався над глибиною творів Баха, Шуберта й Бетховена, забуваючи про любов до людської крові.

Сьогоднішнє передконцертне очікування провокувало мороз приємно обпалювати ніздрі, а фатаморганне тепло ліхтарів розбивалося на скалки, торкаючись поверхні льоду, у міцних обіймах якого мерз пішохід. Люди тупотіли, ховали руки в кишенях, нізащо не бажаючи торкатися мерехтливого снігу, і не впізнавали в ньому той самий, однак перероджений, осінній дощ, якому теж страшенно холодно. Вони впізнають його лише навесні. Неоготичний костел Святого Миколая пропорційно врізався шістдесятидвометровими стрілчастими шпильастими

вежами у сніг і пам'ять тих, хто чекав уперше. З янгольських поглядів усередині творіння Валовського, Городецького та Сая струменіла атмосфера спокою, даруючи нагоду торкнутися особливого прояву Вічності. Вишукана вхідна брама відмежовувала від цього світу царину досконалого звуку. Виконували “Concerto grosso № 1” Альфреда Шнітке для двох скрипок, клавесина, фортепіано та струнних. Міжінструментальну тишу порушували либонь подихи майстрів. Емоційний пік досягнув усіх звуковим струмом, коли частина “Agitato” долинула до слуху присутніх. Коли почуття й не тільки почуття, а всі люди, усі цілком забували про тіло — тінь власної душі, — перетворюючись на звук... Завершальні метаморфози на ноти неповторного “Adagio”¹ Альбіноні розвіялися лише тоді, коли опинився вдома.

День народження стерся часом, як витерлися мої найнедосяжніші спогади об шорстку буденність. Як і попередні три роки поспіль, прямую в Бубнище електроавтомобілем. Правду кажучи, востаннє. На горизонті з-поміж букових і смерекових лісів вирізняється природна фортеця десятого століття — Скелі Довбуша. Перше дитяче враження від них вилилося із суміші могутнього спалаху блискавки, іскріння химерних фігур-скель під музику грому, непросвітньої зливи й автомобільної аварії. Усе вмістилося в одну мить. Одночасно з ударом в одну зі скель, дерево та дорогу побіч нашої автівки потрійної блискавиці, яка засліпила водія зустрічного транспорту,

¹ Адажіо соль мінор для струнних інструментів та органа (“Адажіо” Томазо Альбіноні) — твір Ремо Джадзотто, уперше опублікований 1958 року.

котрий відволікся й утратив контроль над кермуванням. Доц, звичайно ж, не дозволив різко загальмувати. На превеликий подив, усі мали лише незначні пошкодження, переважно порізи від скла. Так само і я, щоправда, довелося побути трохи без свідомості — чи то від зустрічі голови зі склом і подальшим взаємним трощенням, чи то від неймовірного атмосферного розряду, який я відчув кожною клітиною свого організму. Із недовготривалої коми матері вдалося розбудити мене п'ять годин опісля в будинку її рідної сестри. Остаточно усвідомивши себе частиною часопростору після пробудження, спершу не міг згадати анічогісінько про останні пів доби. Тієї ж ночі в мене був дивний сон, який відтак мав різномасштабні продовження.

Власне, саме казус біля Скель Довбуша спричинив мій переїзд у Бубнище багато років потому. Воно ж найближче. Протягом усього попереднього життя мене чомусь тягнуло магнітом до цих гір, хоч мало б навпаки відштовхувати, враховуючи погані наслідки.

Перший запис у частині “Підсвідоме”, датований 7 жовтня 2009 року. Ніч після аварії. (Старі записи Юрко був змушений відтворювати з пам'яті вже у свідомому віці, оскільки дитячий щоденник утрачено.)

Спалах світла. Погляд завмирає на наручному годиннику. Їх дванадцять. Кожен є стовпом руху, стражем вічності, приреченим перебувати під постійним прицілом вістря фосфорної стрілки, що затамувала свій подих на проміжку між надто щільним взаєморозміщенням одиниці та двійки, провокуючи напрямом

руху моїх очей. Цівка ліхтаревого посвіту натрапляє на вузеньку доріжку, що пролягає в міждеревному коридорі, який проминає швидкість мого тіла. Звіддала видніється блакитно-притлумлене світло. Уже зовсім близько. Джерелом є кулястий плазмод, він висить просто в повітрі. На висоті приблизно півтора метра від центра трикутного вівтаря. Тонка срібляста плівка, ніби надто щільна павутина, що постійно перебуває в русі, сферично огортає його від зовнішнього світу. Навколо ані душі. Що ж оберігає вівтар? Ноги не хочуть підкорятися мозковим указівкам, прямуючи до нього. Залишається декілька метрів. Вільно проходжу крізь сріблясту плівку, та звідусіль починає долимати вітровий гул, що створює враження, ніби закручується смерч. Він руйнує все, не чіпає тільки те, що в радіусі цієї сферичної плівки. Свинцева всюдитешня темрява спрямувала на мене задушливий погляд. Грім. Другий. І знову. Звук супроводжується появою блискавок, схожих на примарні силуети. Четвертий! Кожний раз швидший і гучніший за попередній. Під кулястим плазмодом за долі секунди сформовується темний агат, нашаровуючи мигдалини одна за одною. Ось він уже розміром із тенісний м'яч. П'ятий! Треба його... Шостий. Вихопити. З нього вулканізується гарячий потік повітря... Дванадцятий. За мить до мене долинає вибуховий ляск. Міцно затиснутий у руці камінь зникає разом зі мною.

Спалах. Поле, осяяне сонячним посвітом. Продовгувата й вузлувата стежка, якою я прямую в напрямку

м'язистого дуба мого зросту. Та він не темнуватоприземленого кольору. А палає жаром життєдайних сонячних променів. Весь у вогні. Небо світиться блакиттю, а проміння цього дерева обпалює щонайм'який рослинний одяг планети, яким ледь чутно бігає вітер.

Переходя, вийшовши із заціпеніння та добре розгледівши все навколо, роблю беззаперечний висновок, уже не піддаючись цим химерним сумнівам. Адже бачу, чую, відчуваю себе його частиною та нормально все аналізую, незважаючи на те, що це сон. Так-от, виявляється, живим випромінювачем є тільки цей об'єкт, себто Дерево життя. А сонце, яке за великим задумом Усемогутнього мало висіти на небі, увійшло ще задовго до мого прибуття в нього, наділивши своєю протон-протонною активністю.

Поступово мою душу огортає радість. Незатемнена. Спочатку. Бо чим далі мене несе земля, тим більше ця радість набуває забарвлення страху. А він за природою своєю темний, як не крути, бо йде з глибин невідомості, невідання, незнання й аналогічних синонімів початку. Закипаючи в голові, він блискавично розливається всім організмом, та не превалює, не затуляє незбагненної радості.

Урешиті все повертається на круги свої. От і я, трішки постоявши, заходжу в нього. У це Дерево. Як лускокрила комаха, котра так прагне вночі світла, шукаючи в ньому світоч для своєї душі, що летить на самопожертву. Бо забуває про згубний вплив газівнички, віддаючи на кремацію власну фізичну оболонку.

{III}

У четвертий агрегатний стан

Вродовження запису в частині “Підсвідоме”.
Відділення від протозірки. Охолодження й утворення планети. Зіткнення з іншою планетою. Поява зі світла буттєвої хвилі, що має пройти ієрархічну еволюцію.

Криптозой. Рекреація як реакція. Статика та динаміка як маса й енергія. Із надр Землі вивергається потік магми, що потрапляє на поверхню та стає лавою з великою кількістю кремнезему, коли більшість газів випаровується. Першим етапом перетворення субстанції в земній еволюції був двоокис кремнію. На початку криптозою з поствулканічного водяного розчину в порожнині ефузивної гірської породи єство кристалізувалося в темний агат.

Палеозойська ера. Творіння робить еволюційний стрибок у тіло архебактерії. Згодом поява фотосинтезу привела до оксигенації атмосфери, тому субстанція почергово переходить у водорість, риніофіт і папороть.

Мезозойська ера. Під час наступного еволюційного стрибка єство побачило світ у тілі наупліуса креветки. Відтак воно багаторазово подорожує оболонками водяних істот — аж до дельфіна. І врешті закінчує наземним представником тварин — цератозавром. Із

набором відомих людям первинних емоцій і почуттів. Невдовзі глобальний катаклізм збудував нову сходинку еволюції.

Кайнозойська ера. Перехід до індивідуалізації, людського “я”. Стрибок у тіло примата — ардіпитека; потім — в австралопитека, людину-попередника, гейдельберзьку людину, неандертальця, кроманьйонця. Та, зрештою, у сучасну людину із залишеними рудиментами й атавізмами, що сансарується в різні віколокації, удосконалюючи самосвідомість.

Зміни декорацій, народів, часу. Мов, наук, техніки. Простора кімната, освітлена свічкою стеля. Незнайомі чоловік і жінка лагідно дивляться на мене, часто промовляючи слово Ріхард¹. Відтоді мій слух ідентифікуватиме цей словоспогад із найевфонічнішим. Біля них літають пилинки, наче завіконний сніг, що сипався того дня із сонних хмар, заповнених кристаликами льоду й іскрами холодної посвіти зірок. Та з моїм поки розсіяним монокулярним зором цієї краси не видно. А догори дригом і поготів.

Після першого запису в частині щоденника з назвою “Свідоме” 8 жовтня 2009 року (який починався так: “У далекому дитинстві моя сестра Меліса після гортання Ніцше жартома глаголила, забуваючи про

¹ Прототип Ріхарда — Йоганн Ернст Еліас Бесслер (псевдонім — Орфіреус; саксонський лікар, алхімік і винахідник). Винайшов “вічний двигун”. Науковці того часу звинувачували його в ошукуванні, а тим часом заради наживи й слави декотрі намагалися вкрати таємницю колеса, однак безуспішно — та канула в Лету разом із винахідником.

плазму: “Назву я вам три стадії духу: твердий, рідкий і газоподібний”. А втім, як відомо, у кожному жарті є лише крихта дотепу...” Юрка почали супроводжувати як незбагненні подорожі краєм Морфея, так і незвичні стани синестезії.

Наступні кілька років Юрко споріднювався зі стереоскопічним баченням і присутніми дивного будинку, дорослішав у тілі хлопчика на ймення Ріхард. Коли спав, звісно. Найхімернішим було те, що під час перебування в тому місці він не усвідомлював себе таким, яким ішов до ліжка, сприймав усе за справжнісіньке існування, бо не відокремлював себе від Ріхарда. Фонетична м'якоспівучість тамтешньої мови була так само рідною в межах сну, як українська поза його межами. Роки тікали з його очей, наче чай із джерельця улюбленого заварника. Спершу він виливається надто стрімко, під тиском. Поступово швидкість зменшуватиметься. Коли ж рівень чаю стане занижким, чекати доведеться довго. Потім стрілка на хронометрі неабияк тягнеться. Але до того ще далеко-предалеко.

Наступні записи. “Підсвідоме”.

Вечір, небо захворіло чорнотою. Щодо духу біжу додому, перерізаючи зустрічну течію нагального вітру й холоду. Від грому та сяйливих блискавок дрижання поля синхронізується зі хмаротрусами. На відстані метра від дверей будинку ширяє в повітрі кульова блискавка завбільшки з кулак. Нас розділяють сім кроків дощу.

Повільний рух плазмоїда назустріч змусив мене різко відсахнутися. Наступної миті мій позирк ковзнув по виразах облич батьків, які злітають із порогу. І по-скляному занімів, коли заглибився в чистоту палахкотливої сфери.

Отямився вже в ліжку. Переродження — так можна було охарактеризувати мій стан. Різкий приємний холод оповив чоло, розтікаючись усім організмом. Тато якраз змінював крижаний компрес із лікарським розчином. З його захмареної розповіді стало зрозуміло, що сфероподібна блискавка ввійшла в мене — на рівні грудної клітини — і підняла на пів метра над землею тіло, утримуючи його там близько хвилини. Потім із правої руки сформувалася та ж таки блакитна куля, відлетіла на чималу відстань і вибухнула водночас із глухим падінням тіла на в'язкий ґрунт.

Аби витіснити з моєї пам'яті невеселу подію, батько подарував іграшкове махове колесо — символ коловороту буття. Переживши дуже небезпечну ситуацію, усі діти мого віку, як і зосібна я, відразу її забувають, на відміну від дуже хорошої. Дорослі ж — навпаки. Кілька днів потому родина намагалася не згадувати про те, що сталося. Лише дідусь пильнував за моїм станом після того, як побачив децю на моїй руці — зміни неабияк його здивували. То було чудернацьке скупчення ліній на правій долоні, на місці, де виходила блискавка. Вона впорядкувала великі лінії в дерево, а з ледь помітних намалювала обриси млина, валу та кам'яної споруди. Усі клопоталися своїми справами. А для мене подарований маховик став непомітним забуттям, початком захоплення

механікою. Помітив тоді невелику зміну — з'явилося підсвідоме переконання, що мені треба поліпшити життя людей у майбутньому. “Чим більше людина прагне полегшити буття, тим більше вона його ускладнює”, — у ті часи ці слова ще не були такими актуальними, як у ХХІ столітті. Але така умова еволюції. Крім того, щоби відчувати небувале полегшення, треба спершу своє життя зробити якнайскладнішим.

Інтуїтивно я прагнув до винайдення вічного двигуна, хоч іще й не сформулював це собі. У механіці “вічність” є терміном умовним, бо незмінного нічого немає. Навіть константи, вигадані для полегшення роботи над формулами, постійно змінюються — їх узагалі не існує в об'єктивному світі. Ідеться про механізм, деталі якого треба періодично замінювати живими. Ніщо ж не втримується в одному стані. Так само жодна істота протягом земного існування не здатна без угаву бути щасливою.

Підсвідоме прагнення вирішити важливі проблеми механіки — економії й ефективності — закорінилося в нетрях моєї свідомості стійкими та непомітними міркуваннями, котрі впливали на майбутні плани, наче гравітація, що скеровує великі механізми, потужність якої збільшується пропорційно до відстані. На відміну від блискавичних думок, спричинених буденними чинниками, що поширюють швидкі й недалекосяжні дії, мов електричне тяжіння.

Чим недосяжнішою була кінцева мета, тим реальнішою вона здавалася — ознака початку мрійницької

юності, що позначилася також студіюванням мов, медицини, філософії, теософії, математики, механіки, алхімії, живопису й архітектури. Останнє вивчав, коли батько малював усілякі базиліки, амфітеатри, храми. Він пояснював теоретичний матеріал і показував необхідне на практиці, коли брав помічником до себе на будівництво.

Смерть дідуся затьмарила на деякий час плани, жбурнула в задуму. Незадовго до останнього подиху він покликав мене, тоді вже тринадцятилітнього юнака, і подарував срібний перстень, згадавши мимохідь про велику справу, сімнадцятирічний вік і якийсь кам'яний будинок. Перстень виглядав на кількасот років, та був добре збереженим. Із-поміж усього впадала в око семикутна зірка, у фокусі якої був темний агат зі світлими мигдалинами. Із протилежного боку з'єднання мало вигляд майстерно виконаної голови дракона, що кусає свого хвоста.

Згодом спостеріг, що перебіг подій мого існування — то якесь суцільне дежавю. Бували моменти, коли екзистенційне “колись бачив” так гостро врзалось у свідомість, що це вряди-годи супроводжувалося абсолютною деперсоналізацією, роздвоєнням, спостереженням за собою з боку, неначе за об'єктом, коли бачив очима іншого в нетутешній реальності, як зароджуються та вималюються майбутні події, що невдовзі відбуваються тут. Коли стаєш свідком утаємничення, бо інша реальність хвилинно привідкриває завісу. Ніби на перетині ліній двох світів.

Із досягненням шістнадцятирічного віку вмів працювати будівельником, годинникарем, склярем, гравером, токарем по дереву, різьбярем каміння, ливарником. Подорожувати ж любив найбільше. На початку долав невеликі відстані, досліджував найближчі поселення.

Коли минув ще рік, мені врешті вдалося розшифрувати посивілий записник дідуся, списаний латиною. Будинок, про який він згадував, належав моєму прадідуся, котрий був братом ватажка опришків. На схематичних малюнках зображено умовні позначки й те, що подарований перстень був ключем до якоїсь споруди. У приписах під ними — додаткові вказівки, де йшлося про язичницьке святилище та зазначено географічні координати споруди: 49°02'39" північної широти та 23°42'32" східної довготи. Тепер у мене був перстень на середньому пальці лівої руки, координати, мапи й зароблені за цей час кошти, аби вирушити в першу велику мандрівку.

Шлях пролягав нелегкий — із Саксонії до Богемського королівства, а потім до Речі Посполитої. Будучи вже більш ніж на півдорозі, у Кракові, мені трапилося видіння. Міська метушня, голоси та кроки людей стократ гриміли відлунням у скронях. Припливи крові гуділи, як струси земної кори. Мені зaledве вдавалося розчутити власні думки на фоні миттєвих перетворень шумів і зображень навколишності, наче потрапив у величезну кімнату кривих дзеркал. Зненацька все зникло. Опинився в одній із кімнат свого будинку. За вікном сутінки, батьки пораються по господарству. Невідомо звідки прокрадається поки непомітний запах диму. Аж ось він

густішає, я намагаюся знайти причину його виникнення, відкриваю двері, за якими сходи, що ведуть у підвал. Їдка чорна курява не дозволяє побачити що-небудь крізь власну непросвітність. Спалах. І я знову на вулиці ранкового Кракова. Невисокий чоловік у темному вбранні, схожому на чернечу рясу, дістає кинджала й робить різкий замах біля моєї шиї. Цієї ж миті з натовпу вибігає монах і, перехрестившись, важким ударом правої ноги жбурляє нападника в бік. Обидвоє зникають так само швидко, як з'явилися. Здавалося, кілька секунд у несвідомості тривали не менше, ніж пів доби. Проходячи повз одну з водойм, марно намагався закинути погляд на скляне плесо, щоб учепитися за нього і відігнати міркування про побачене.

Вирішив кілька годин перепочити. Під курганом Кракуса простиралося величне місто. Краплі роси наливалися сонячними променями, дихаючи тишею, яку зрідка порушувала спокійна розмова пташок.

— *Rex vobiscum*, — мовив добродушно “монах із натовпу”, який несподівано постав поряд. Попелясте волосся його всотало мудрість багатьох десятиліть, проте на сяйливому обличчі не було жодної зморшки. Блакитні очі безпосередньо осявали далечинь і водночас зосереджено подорожували спектральними світами.

У відповідь я привітався. Із подальшої розмови дізнався, що він прямує до таємного монастиря, розташованого в Люблінському воєводстві.

Наукова робота Рене Декарта, астрономічні відкриття Миколи Коперника та Йоганна Кеплера,

численні фізичні відкриття й винаходи Ісаака Ньютона та Роберта Гука, барометр Еванджеліста Торрічеллі, мікроскоп із 300-разовим збільшенням Антона ван Левенгука, біомеханіка Джованні Бореллі, досягнення Готфріда Ляйбніца, експерименти з повітрям, вакуумом та електрикою Отто фон Геріке, діяльність Роберта Бойля, філософія Джона Лока, множинність світів Бернара де Фонтенеля — з якими тільки цікавинками наукового світу, а зокрема й механізмами, він не поділився. Насамкінець чернець сказав, що на цьому моя мандрівка не припинилася, але зараз мене чекають удома. Невдовзі він дістав пляшечку з коренем женьшеню, чорною горобиною та чорницею на дні, наповнену рідиною фосфорного кольору, що переливався з чорним. Витягнув корок. До мене долинув подих пляшки з густим ароматом меду, чебрецю, женьшеню, імбиру та ще чогось незрозумілого. І, тихо вигукнувши “*Na zdrowko!*”, зробив три ковтки. Якусь хвилину я мовчки поглядав на захід сонця. З віком звичні речі стають особливими, а буденні слова набувають неабиякого змісту, коли в тимчасовому починаєш бачити вічне, — думалося мені.

— *Do widzenia*, — пролунали слова ченця. Проте відповісти я не встиг, бо зник він так само миттєво, як розтануло в повітрі його останнє слово.

На порозі дому переконався в тому, що зворотний шлях завжди здається коротшим, яким би завеликим він не був. Батьки були надзвичайно раді моєму поверненню з подорожі. За час відсутності не було навіть натяку на пожежу. Та мене не залишав спогад про

побачене в Кракові, тому про далекі мандри треба було на деякий проміжок часу забути. Натхненний оповідками ченця, я вирішив скористатися нагодою втілювати власні креслення й задуми з дорожніх записів у реальність.

Не минуло й тижня, як ізнову побачив монаха. Дідусь спочивав на валу, що височіє біля лісу над моїм будинком, і спостерігав за човном, якого поволі тягнула течія. Там, поцмуючи велику люльку, зосереджено сидів рибалка. Призахідне сонце вже помалу гаснуло в річці. Лискучі коропи борсалися в нахвильних відблисках червоного проміння, а в очереті гучно квакали жаби, перекикуючи тоненький голос зозулі, що долинав із лісу, та мелодійне стрекотіння коників у траві. Мій прихід наполохав їжака, якого старий не встиг почастивати ягодами. Колючий клубок хуленько дріботів ніжками та невдоволено бурмотів, наче жива людина.

— Нам, людям, дуже пощастило, що можемо усвідомлювати таку красу, — привітався зі мною монах.

— А як же монастир? — здивувався я.

— Коли йдеться про чиєсь життя та смерть, то треба обирати перше, — відповів той із посмішкою. — Обов'язок кожного як людини. Можеш комусь допомогти — не зволікай. Бездіяльність у цьому випадку є таким самим злом, як і лиходійство.

— Спасибі за поміч у Кракові. На знак вдячності пропоную бути в мене гостем хоч до другого прищестя.

— Я не шукаю користі. Ти й сам собі зміг би зарадити, якби не відомі обставини.

— Авжеж, обставини. Мене відтоді не покидає думка про нападника. Хто він? У мене немає ворогів.

— Той перстень, що тобі подарував дідусь...

— То Ви знали мого дідуса?

— Носити його — то велика відповідальність і важкий тягар. Тому маєш навчитися контролювати цим перснем, аби не наробити лиха собі й іншим. Перше, що тобі треба запам'ятати — будь обережний зі своїми думками, коли його носиш. Він уміє слухати. А за потреби й лікувати. Та в руках лихої людини він здатний руйнувати. У нас мало часу. Тож, якщо в тебе немає наразі важливіших справ, не будемо зволікати. Забігаючи далеко наперед, маю тебе попередити, що невдовзі буде поряд його споріднена частина.

— У мого персня є близнюк?

— Я сказав би інакше. Сестра. Дідусь Йоганн, хай Усевишиній любить його душу, мабуть, розповідав коли-небудь про прадавнє розділення твого роду.

— На жаль, не встиг.

— Як і в історії будь-якого родоводу, спочатку були чоловік і жінка. Перстень, який ти розглядаєш, належав колись цьому чоловікові. У його дружини була споріднена каблучка. Як ти вже здогадався, ідеться про твоїх далеких пращурів. Так-от, незабаром ти зустрінеш дівчину...

— Вона гарненька? Якщо так, то ці пригоди починають мені подобатися, — пожартував я.

— Гадаю, що скоро ти зміниш свою думку. Якщо закохаєшся в неї, то втратиш перстень. На жаль, будеш

змушений обрати щось одне. Майбутнє кожного з нас — то вибір у цьогочассі. Однак навіть Антисвіт не розділить душі, котрі носитимуть ці персні.

— Антисвіт? — поглянув я запитально, але відповіді не отримав. — Гаразд, менше з тим. Раптом я виберу обидва варіанти? — бовкнув нерозважливо.

— Наслідок тобі відомий.

— Отже, усе втрачу, — озвучив я очевидний висновок, до того ж пророчий.

Поки тривала розмова, їжак обережно притупцяв до своєї здобичі. Апетит у цієї тваринки був сильніший, аніж страх. Сушені ягоди залишалися там само, чекаючи на повернення гостя. Поласувавши як слід, колючий товариш умостився побіч монаха.

— А звідки все ж таки Ви знаєте мого дідуся? Може, ми — далекі родичі?

— Аякже, усі люди на Землі — родичі, — сказав Магістр, залишивши без уваги перше запитання. За хвилину він продовжив: — Отже, якщо в тебе є час і немає заперечень — можемо розпочати навчання.

— Це на прохання дідуся? До речі, як я можу до Вас звертатися?

— Знайомі звуть мене по-різному — Магістром, Майстром. Як тобі зручно.

— Згода. Що потрібно для навчання?

— Нічого, крім власних думок. Із них і почнемо. Пам'ятай, перстень прислухається до всього, що відбувається у твоїй голові. Тому передусім ти маєш навчитися контролювати процес мислення.

— Нічого простішого бути не може.

— Зараз перевіримо. Заплющ очі. Поки я не почну говорити, побудь стороннім слухачем власних думок. Гостем у своїй голові, так би мовити. Запам'ятовуй процес утворення думок, їх послідовність і зміст. Не намагайся аналізувати, просто спостерігай.

— Можеш не дивуватися хаотичності та приземленій буденності своїх думок, — заговорив чернець після тривалої паузи. Не дочекавшись мосі відповіді, він продовжив:

— Шкідливі думки заважають нам рухатися далі. Зазвичай ми розмірковуємо не над тим, чому справді слід присвячувати дорогоцінні хвилини нашого буття. Отже, під час спостереження ти мав мимоволі виокремити думки, які намагаються перебрати на себе всю увагу. Якщо серед них справді є небажані, то намагайся їх відкидати. Аби було легше орієнтуватися в часі, використуй ось це, — чернець простягнув мені мотузку, на якій було зав'язано тридцять дев'ять звичайних вузликів і один великий, що, вочевидь, слугував початком і кінцем кола.

— Від сьогодні цей звичайний, на перший погляд, мотузок стане твоїм найліпшим помічником. Згодом у цьому переконаєшся. А зараз пересовуй вузлики та, водночас, відкидай думки-паразити. Для початку вистачить трьох кіл.

— Справді, для потрібного результату одного разу замало, — погодився я, сягнувши останнього вузла третього кола.

— Поки сам не переконаєшся, на віру не береш, — за-
сміявся дідусь. — Та обачність нікому ще не зашкоди-
ла. Доки вона не стає надмірною, звісно. Що ж, вітаю з
першим кроком на цьому нелегкому шляху. Від 'єднуй зер-
на істини від половини за допомогою сита незламної волі.
Тримай розум у чистоті. Розповім тобі й про наступні
дві вправи, які разом із попередньою мають перетвори-
тися на твою щоденну звичку.

Тож друга — утримування однієї думки. Вибери най-
потрібнішу та щодуху за неї тримайся. А всім іншим не
дозволяй виникнути. Ніщо не має тебе відволікати.

Остання вправа — повне очищення. Тобі треба про-
тягом потрібного проміжку часу відтворювати абсо-
лютну відсутність думок. До речі, ніколи не дозволяй
собі заснути, коли виконуєш будь-яку вправу. Найліпший
час — вранці та ввечері. На цьому поки що завершу. Заві-
таю тоді, коли досягнеш потрібного результату й дис-
циплінуєш своє мислення. Зараз у мене є ще деякі справи.

— Але ж сонце зайшло. Може, варто було б вируша-
ти бодай на світанку? У цих лісах чатує хижий звір.

— Боятися треба лиш людям із поганими намірами.
Та якщо побачу голодних хижаків, то гостинців у мене
на всіх вистачить, — дідуган упівоберта поплескав ру-
кою по торбині, розчиняючись із кожним кроком у тем-
ряві. Ніч підступала дедалі ближче.

— Щастя Вам.

За місяць чернець повернувся. Цього разу він вирі-
шив-таки погостювати. Адже попереду було багато
роботи. Спочатку він учив мене правильно розвивати

органи чуття — запам'ятовувати та відтворювати зорові, слухові, нюхові, смакові, дотикові образи. Здавалося б, що тут складного, ми навіть не звертаємо уваги на такі буденні речі в повсякденному житті. Проте вже за тиждень, після закінчення акустичних, оптичних і решти вправ із концентрації, я вже міг уявно перебувати в найчарівнішій місцевості, споглядаючи бурхливі морські хвилі, що врізалися в скелі й пінилися в заході палючого сонця. Та водночас чути найскладнішу симфонію вітру, пташок і дзижчання комах, викликати найтонші аромати квітів і смаки фруктових плодів. Перед моїм уявним поглядом виникали цілі світи. Потім я міг із легкістю викликати будь-яке відчуття — тепла, холоду, легкості, важкості, голоду, ситості, утоми чи бадьорості.

Разом із заняттями я працював над винаходом. Інтенсивна робота займала весь вільний час. Спроби перших років були невдалими, проте я не зупинявся. Постійно вдосконалював своє творіння й терпіння. Власна недосконалість забирає час у всіх, хто прагне зробити щось вершинне.

— Тепер ти володієш собою та вмієш усе, що необхідно для самостійного продовження шляху. Як успіхи з винаходом?

— До потрібного результату ще далеко.

— Ти не перший, хто над цим працює. Рухаєшся, до слова, у правильному напрямі. Відповідь насправді проста, як цей світ. Однак істина відкривається лиш тим, хто її готовий побачити. Мені ж таємницю вічності повідав уві сні янгол.

— Так, авжеж, — посміхнувся я скептично.

Монах узяв перо, чорнило, шматок пергаменту. І відтворив із пам'яті креслення дивного механізму:

— Я вже старий, тому вважаю своїм обов'язком відкрити тобі таємницю вічності. У тобі є іскра справжнього винахідника та чесної людини. Якщо прагнеш побачити “Маховика янголів” у дії, то попереду нас чекає мандрівка. Воно, звісно, потребує доопрацювання, адже я не мав нагоди до кінця втілити янгольський задум. Але для цього ти й потрібен. Тим більше, хіба тобі було б цікаво працювати над чимось готовим?

Погодився без мізкувань, хіба ж може бути щось краще за суміш мандрів і винахідництва. Однак щойно ми дісталися до лісу й ступили не більш ніж сотню кроків углиб, як опинилися в потрібному місці. Хоч за моїми розрахунками, маю тут наголосити, йти треба було щонайменше три доби, якщо не робити тривалих зупинок. Чернець прочинив двері в храм, запросив жестом увійти: — Коли я відсутній, тут хазяйнує мій рідний брат.

У храмі не було нічого зайвого, у повітрі витав ледь відчутний запах ладану й чистоти. Проте всередині нікого не було. Зі стелі долунало приглушене грюкання та шарудіння.

— Генріху?

Ми вийшли на вулицю, аби оглянути дах будівлі. Огрядний чоловічище, вищий на три голови від нас, махнув рукою. Генріх лагодив покрівлю.

Дочекавшись приходу здоров'я, ми усмак пообідали. Генріх був слухачем і людиною справи. Він із тих, хто

говорить лише тоді, коли справді є що сказати. Руки його мають бути в постійній роботі, а не відпочивати під час балачок. Тож після орудування ложкою його правця взялася знову забивати цвяхи. Відтак я мав можливість вивчати механізм вічного двигуна.

— Часом мені здається, що рух є явищем, яке неможливо пізнати до кінця. Жодна математична чи фізична формула не зможе пояснити його істинну сутність. Бо рух — це не просто сила, що наповнює життям увесь механізм Усесвіту. Це Бог, — сказав наприкінці чернець, коли завершив пояснювати своє творіння та принцип його функціонування.

Прибувши додому, я негайно взявся за вдосконалення “Маховика янголів”. У мені кипів ентузіазм перемогти відомі закони фізики, а передусім тяжіння. Місяці пролітали непомітно. Якось уранці останнього дня квітня мені таки вдалося це зробити. Не віривши своїм очам, я перевіряв це знов і знову — “Маховик янголів” нарешті запрацював. Треба було тільки пересвідчитися в тривалості руху колеса. Відтак залишалося лише чекати.

На radoцax у мене виникло нестримне бажання прогулятися околицями міста, вигляд якого вже починав розпливатися в пам'яті у зв'язку з тривалим перебуванням у підвалі. Вітер гнав до літа виткі, набиті вовною хмарини, що розступалися перед сонцем, як зустрічні люди перед... нею. Дівчиною на ім'я Злата, досконалі архітектурні пропорції якої гармонізували з неосяжним внутрішнім світом. Посмішка її сяяла бездонним теплом, а очі, що ввібрали мрійливість небесної блакиті й

мудрість океану, — ясним полум'ям розуму всього Всесвіту. На плечі спадало слухняне довге волосся, що заливало золотим світивом усе навколо. Воно спліталось з тонких запахів квітів, домінував серед яких солодкий аромат бузку. Безперечно, не закохатися в неї з першого погляду смертному не по силі.

Тієї ночі все раділо в передчутті літнього тепла. Навіть свічки, що мерехтіли у вікнах будинків, таємничо перемовлялися із зірками, посвіта яких падала на землю крізь сито неба. Ніч не давала спати як Природі, так і мені, вигадливо вимальовуючи повсякчас її вишукані риси, незабутню усмішку. Та знову запалити свічку не наважувався, бо тоді б її образ розвіявся, а ранку довелося б чекати неймовірно довго. Віконна запона, яка хвилювалася від подихів атмосфери, проціджувала крізь себе сонну темряву, що провокувала вгрузання в неї моїх очей і навіювала тілесну безвагість.

{IV}

Міжчасся

Сиджу в підвалі, спостерігаю за роботою винаходу. Відновлюю в пам'яті знайомство зі Златою. Спіноза казав, що “*determinatio est negatio*”¹, адже будь-яке ймення, поки воно невідоме, укриває таємницею свого господаря. Саме воно є тим, що порушує герметичність внутрішнього світу людини. Бо знати ім'я — прослідковувати крізь час порухи її внутрішнього світу. Проте це не стосується Злати. Понад усе — незбагненого магнетизму її погляду, довершеного в м'якій витонченості. Достатньо було одного погляду, щоби прокласти місток між нашими душами. Щоби несвідомо розпізнати.

Власне, підвал від моєї появи у світі був майстернею батька. Таким його призначення залишилось і досі. Тут завжди затишно та тепло, хоч спочатку треба було звикнути до суміші запаху вогню з ковальського кутка, де розміщено стародавню систему вентиляції, піч, молот, ковадло й інший ковальський реманент, і запаху землі з протилежного кінця приміщення, де відпочивають старі дерев'яні меблі, годинник, вимірювальні пристрої, алхімічне й технічне приладдя. На годиннику одинадцята вечора. Увесь день провів за алхімією, досліджуючи таємниці Природи.

¹ Визначення є запереченням (із лат.).

Доки горів бажанням зробити вічний двигун до ладу, не промайнула жодна стороння думка у сфокусованій свідомості. Жодне запитання. Рух планети раз по раз натягував тятиву ночей, життєствердно випускаючи дні, що зі свистом пролітали крізь усе суще, не нагадуючи мені про себе до зустрічі з довколишнім світом. Лише зараз, коли є час на обмірковування, починають турбувати запитання, які мали б виникнути куди раніше. Чому, наприклад, часто з'являються дежавю? Що було дороговказом до обраного шляху? Коли зародилася ідея створення двигуна? Раніше не замислювався над рушійною силою, поштовхом до виникнення цієї ідеї. Що відбувалося під час і після того, як мене просягнула кульова блискавка? Пошук відповіді на останнє запитання був найбільшою труднощію, хоч інтуїтивно розумів, що відповідь на нього є ключем до дешифрування криптограм у власній підсвідомості. До речі, завдяки вдосконаленому винаходу тепер з'явилася можливість ореальнити новий задум — відкрити в майбутньому одну з найкращих шкіл на рідній землі.

Незворушно тримаю погляд на невтомному маховику, рух якого чимало років тому породив ідею з колесом. Відтоді вона скеровувала мої думки й дії аж до її кристалізації у світі матерії, до реального втілення задуму “Маховика янголів”. Пригадую, як у часи дитинства батько водив мене до водяного млина, розташованого неподалік од будинку. Воду підводили до нього млинівкою, бо збудували поодаль від русла, щоби не знищила повінь. Вода була такою чистою, що проглядалося

дно. І це за умови п'ятиметрової глибини. А назустріч сонцю, ніби в розчинені вікна, із темних глибин річки виринали лискучі рибини. Стільки часу минуло, а вони стрибають перед очима на фоні хвилястих іскор водяної поверхні, як живі. Ще дитиною мені було цікаво вивчати систему приводів у млинах. Одного дня взяв із собою маховика, якого саме подарував батько. Рух конструкції втягував мій погляд, наче у водоверті. Люди так само обертаються у вихорі життя, щоби передати прогрес наступним поколінням. Колапсуючись у собі, такий погляд іноді виносить дивовижні ідеї. Зачаровування цим процесом схоже на вдивляння у вогонь, що хвилями витягає владу в часу, котрий припиняє нагадувати про себе спостерігачу. Сьогодні ж дивлюся в ту точку обертання думок уже вдосконаленого мною винаходу. Аж тут, наче удар грому, чую знову те, що не міг пригадати раніше. Слова посланниці, кульової блискавки, коли та на якусь мить стала мною. Звертається вона чужими мені думками: “Знай, великі винаходи творяться лише за прикладом світобудови. Та коли в тебе, Ріхарде, буде все, зроби інший вибір, протилежний власним намірам”.

Знову мене охопив жар, як того далекого дня. Але разом із ним виникло різке чуття на собі злого погляду й вогняний віддих, що дедалі посилюється. Розплющивши очі, бачу неподалік силует незнайомого, позирк якого, напівзакритий темною рясом, спрямований на мене. “Ні, це не чоловік із кинджалом, хоч одягнений так само”, — ізсередини починає обпікати думка, що

ніхто не міг пройти сюди без відому, бо це ж підвал. Єдине, що мене зараз по-справжньому турбує — чи все гаразд із батьками. Відводжу погляд на двері й заспокоююся тієї ж миті, побачивши, що вони зачинені на засуви. Певно, усе це лиш мариться. І злостива посмішка, й обгортаюче образ незнайомого полум'я, крізь яке вона проглядає. А також його незрозумілі слова: “Я, Мраколюб, існую доти, доки є ти. Від себе ще нікому не вдалося звільнитися. Ми — наслідок твоєї гри з часом”, — то лише еманція хімічних випарів.

Проте швидко й запекла боротьба монаха з цією істотою змусила думати інакше. Як виявилось, Мраколюб хотів забрати персня, але чернець йому завадив. Він тут саме для цього — перешкодити потраплянню персня в лихі руки. Неочікуване зникнення незнайомця, супроводжуване вибухом і швидким розповсюдженням демонічного вогню змусило реагувати на бачене інакше. Адже цієї ж секунди почалася справжня пожежа в приміщенні, бо полум'я вже прагнуло перескочити на інші меблі. Схаменувшись і пробираючись крізь дим, насамперед пересвідчився, чи все добре в батьків. Коли я за мить знову збіг сходами донизу, чернець уже втамував інфернальну спрагу підвального інтер'єру й спостерігав за роботою повністю вцілілого маховика, тримаючи руку над порізом на своїй голові, отриманим у битві. Там, де раніше струменіла кров, не залишилося вже й рубця, а всі меблі мали такий самий вигляд, як до пожежі. “Монах із натовпу” побажав успіхів і зник назавжди.

Того травневого вечора я піднявся до валу. Із руїн дуже давно зруйнованої фортеці відкривався прекрасний краєвид. Перед оборонною спорудою колись була водяна перешийка, нині вже висохла. Щовечора, відколи себе пам'ятаю, у річці яскравими барвами — щоразу неповторно різними — догорає сонце та запалює блідий місяць, сяйво якого відсвічують гостроверхі дахи будинків, що нагадують унизу скелисті гори. Гарнішого місця в цих краях годі й шукати.

Укуси кількох лісових мурах натякнули, що я необачно став на їхню головну магістраль до комахника, побіля якого колись уперше скуштував мурашину кислоту. Людям воістину треба в дечому брати приклад у цих істот, аби сила волі та працелюбність не перетворилися на атавізми. Без огляду на суперечливість міфічних уявлень різних народів про цю родину з ряду перетинчастокрилі. У Давній Греції мурахи були символом Деметри. Богині родючості, хліборобства та шлюбу, сестри та дружини Зевса. А в Русі вони символізували Чорнобога, який керує чорнотою в просторі та, борячись вічно з Білобогом, є співучасником творення всіх усюд. Цікаво, що кожний представник соціального організму мурашок має свою функцію. Діяльність кожного з них спрямовує свідомість нашої планети. За аналогією до електромагнітного чи гравітаційного полів, вона координує рух і створення всього суцього. Люди тут не є винятком серед живих організмів. Порядок і причинність — у всьому. Хаос як невпорядкованість частинок — помилковий середньовічний термін.

Отак міркуючи після виснажливого дня, мене зморив сон прямисінько на пагорбі. І, звичайно ж, наснилося мені найдосконаліше сплетіння атомів — Злата. Ніби зовсім без ваги, я прямував просто повітрям до її дому, з легкістю проминаючи будь-які перешкоди. У голові не було й крихти сумніву, що все відбувається насправді, попри незвичне відчуття: я знав, що під час руху на мить перетворююся на все на своєму шляху, відчуваю ландшафт загалом і водночас крихітну окремішність у цьому великому механізмі. Позаду залишилися останні двері. Брунатні очі сонного собаки, що спочивав біля ліжка Злати, невпинно стежили за кожним моїм рухом. Погідно-замріяний вираз її чарівливого обличчя випромінював надзвичайне тепло, кожний квант якого витворював щасливе відчуття близькості, оповивав і не давав мені зрушити з місця. Не в змозі поворухнутися, чув лиш своє пришвидшене серцебиття. Згодом воно поступово зникало за обрієм моєї уваги. Ні час, ані простір не нагадували більше за себе. І так тривало б, напевно, до самого ранку, якби не холодна злива.

Дорогою додому роздумував про перстень, який бачив у неї на руці й раніше, та лише зараз надав йому ваги. Дуже схожий на мій, щоправда, зі світлим каменем і чорними мигдалинами. Одразу впадає в око робота одного майстра. Здається, у момент нашої першої зустрічі між ними також виник зв'язок. Виник знову, ніби й вони впізнали один одного після тривалого перебування поодаль. Недарма ж наші пальці одночасно почало обпікати, коли я зупинився на відстані двох

метрів. Якби не ця дрібниця, розмова б залишилася на стадії нездійсненого варіанту майбутнього.

Минуло сім тижнів. На одну із зустрічей Злата прийшла з чималою в'язкою улюблених червоних тюльпанів і розповіла про дивного чоловіка, який подарував квіти від мого імені. Під час подальшої прогулянки в одному з подорожніх упізнав незнайомця, що бував у моєму підвалі. Цього разу чітко бачив риси його вдавано привітного обличчя. На превеликий подив, той підійшов. Чемність юнака здивувала мене ще більше. Злата нас познайомила, а невдовзі пояснила, що це її друг дитинства.

На наступну зустріч Злата не прийшла. Не відповіла на жодного листа. Як виявилось, вона разом із сім'єю виїхала з міста на деякий час. Пошуки марні, бо ніхто зі знайомих не знає мети їхньої поїздки й місця призначення.

Немає і монаха. Генріх сказав, що не чув попередження, коли він повернеться з Речі Посполитої, та які в нього справи в тамтому монастирі. На зворотному шляху мене переслідував оскажений вовк. Виснажений голодом звір шукав поживу. Аби не застосовувати проти тварини зброю, згадав про приклад монаха й просто віддав звірові свій обід.

“Свідоме”. 17 червня 2026 року.

Під ногами зникає ґрунт. Натомість з'являється ліжко. Прокинувся. Четверта ранку. Судячи з інтер'єру кімнати, я знову Юрій, а за вікном сходить сонце XXI століття, що видихає надіонізовану плазму малої

густини з температурою кілька мільйонів градусів за Кельвіном на рівні орбіти Землі. Дивовижно, погляд Злати вже досить стрімко вкорінився в моїй свідомості. “Стривай-но, це ж просто ще один сон, звичайнісінька рефлексія на пережиті донині події, спричинена надмірною кількістю випитого перед сном лимонно-гранатового соку”, — тримаючи сплетені пальці під тім’ячком, переконую себе подумки. “Щось він надто реалістично продовжує попередні”, — заперечує підсвідомість. Примираю внутрішні протиріччя ковтком трав’яного чаю.

Яке здивування охопило мене, коли за тиждень серед власних речей натрапив на такий самий срібний перстень. Відвідувачів не було. Звідки ж він узявся? Встиг забути, що це чийсь подарунок? А може... Так, він лежав поміж... Мабуть, окрім ірландської свирілі та люльки, якою ніколи не скористаюся, дідусь Всеволод залишив мені й це. Тоді чому він не носив його?

Тієї ж ночі. “Підсвідоме”.

Заснув з одягненим на палець перснем. Разюча реалістичність побаченого не породжувала жодних сумнівів. Посеред затишної кімнати в м’якому кріслі сиділа Злата. Світло її погляду заповнювало навпроти порожнечу ще одного крісла. За її призадуманий вираз обличчя боролосся з темрявою світло мерехтливих свічок, сконцентрованих на лакованому столі з чорного дерева, вправно інкрустованому. Навколо підсвічника у формі дерева, коріння якого проростало всередині стола, лежали польові квіти. Зліва в коминку палахкотів вогонь,

а навпроти, з провалля вузького й високого готичного вікна, заглядала темрява, що поглядом своїм затіняла потилицю дівчини, янгола в кутку позаду мене та дві картини на стіні зліва, біля шафи з книгами, відображені у великому дзеркалі в правому далекому кутку. В іншому вікні височіла вежа середньовічного замку в місячному ореолі. Із настінних картин безтурботно позирали її батьки — зіниці зупинені в центрах очей, тому виникало враження, ніби вони без упину спостерігають. Поміж клавесином і дзеркалом було розміщено канапу, зліва від дзеркала. На ній спочивала скрипка. Єдині зачинені двері були позаду мене. Коли розглянув дзеркало, переконався, що моя фізична оболонка нічим не відрізнялася від повсякденної, од тіла Юрія. Тоді я ще не знав: вона мене бачить інакше. Злата підняла погляд. На мить здалося, що вона непомітно вагалася — упізнає мене чи ні. Знову-таки те жагуче відчуття душевної спорідненості. Вона запросила сісти навпроти. Розмова тривала всю ніч. Але то не зовсім звична розмова. Спершу промовляли її очі. Трохи згодом, зриваючись із нерозтулених уст, чарівний голос дівчини лунко звучав у моїй голові. Було щось тасмніче в такому різновиді мовчання.

“Свідоме”. 12 січня 2027 року.

Дедалі більше байдужію до цьогочасної реальності, бо розумію — тут Злати немає. Дні стають прозово-бліді, безіменно стирають із мого обличчя залишки виразів. Я так захопився нею, що реальність стала сном, а сон — навпаки, якнайживішою реальністю. Кожен

вечір — то суцільне чекання чергової зустрічі. Предовгими зимовими вечорами, що сиплються вкупі зі снігом, закликаю в кріслі після шпорвання об настигнуте теплом повітря побіля коминка, занурюючись у глибокий внутрішній діалог із вогнем — свідком нічних зустрічей із нею. Коласноподібний вдих поглинає підсвідомістю останню частку усвідомленого дня, останню іскру, що жевріє на поверхні сну. Падаючи на дно, вона збовтує осад минушини, у якому знов і знову бачу її. Помітив одразу важливу деталь: зустрічаюся з нею тільки за тієї умови, якщо вдягаю перед сном перстень. Вона також знає про взаємозв'язок між нашими перснями. І на моє запитання про походження відповіла, що це сімейна реліквія, яку передають у спадок.

Згадалося, як у серпні цього року перстень забув удома, коли поїхав до рідні в Прикарпаття. Незважаючи на мою щиросердну та безмірну любов до гір, дві доби в тамтому місці здавалися найдовготривалішими в житті. Як на те, щовечора страшенно дощило, коли з-за гір підкрадалися сутінки, єднаючи все в суцільну непросвітну гущу. Тонкий голос Злати луною виринав зі спогадів, а під посвітом ліхтаря краплі разом із миготливими тінями та співом моєї свирілі наземно складали елегійні сузір'я.

“Свідоме”. 3 серпня 2028 року.

Удень і вночі працюю над літавкою часу, дихаючи лише думками про дівчину з минулого. Та навіть якщо зможу впізнати замок в одному з населених пунктів

землі Саксонія, знайти Злату на всій планеті неможливо, бо перешкоджає “зараз”. Проте пошук — це єдине, що наближає до неї поза снами. Нехай і неіснуючої в цьому часі. Тому відтепер подорожуватиму за нагоди частіше, щоби віднайти це місце якнайшвидше.

“Свідоме”. 16 квітня 2030 року.

Августсбург, Альбрехтсбург, Веезенштайн, Волькенштайн, Гартенфельс, Гартенштайн, Деліч, Кольдіц, Крібіштайн, Мускау, Ньотніц, Оберау, Остерштайн, Пуришенштайн, Рохсбург, Шарфенштайн... Мовчазні, величаві, загадкові, мальовничі, казкові. Велелюдні та відлюдники, страхітливі й благостинні, привітні навесні та по-осінньому похмурі. На скелях і на воді. З природними та штучними перешкодами. Замки там надто різні. І відверто споріднені — кожний живе минулим і дихає старовиною. Попри початкові сподівання, пошуки забрають чимало часу.

“Свідоме”. 31 серпня 2031 року.

Нарешті. Довгоочікувана секунда близькості. Прибув у поселення вночі. Замок на горі Ойбін. Саме цю вежу я бачив у місячному світлі з вікна Злати. Ні дверей, ні вікон, жодної живої душі. Скелі, руїни й морок. Але це тут. Сонце давно загасила вечірня роса. Перстень на руці іскристо поглинає місячне сяйво. Холодна німотність зірок, тліючих у водовертті мерехтливих сузір'їв, гукає на мене своїми поглядами та міркуваннями з далекого минулого. Разом із непомітним обертанням у вихорі всіх галактик навколо вічнорухливого Осердя, як і

сонячних систем у галактиках, планет у сонячних системах і негативно заряджених електронів навколо ядер атомів у межах планетарної відстані молекул мого організму, відбувається безперервний симбіоз Усесвіту. Чим далі від Осердя, яке створює у свідомості спалахи думок про вічне, зокрема й про вічний двигун, тим повільніше протікає час. І змінюється тривалість людського існування. Цього щомиттєвого процесу зародження думок. Як наслідок — дій, не завжди скерованих свідомо, — здебільшого під контролем і модифікуючим відбиттям глибинних закутків підсвідомого, підвалин генкоду, зовнішнього середовища й набутого досвіду під час попередньої еволюції власного єства, укарбованого в більш тривкішому місці, ніж людська пам'ять. Та наслідків, в очікуванні яких ми дуже часто опираємося на віру — уявного керманича витворювання нарису бажаного наслідку в майбутньому. Буття інколи таке безупинне. А десь-колись одна-єдина мить прирівнюється до вічності. Спочатку, на першому етапі земного існування, ми бездумно беремо все в Природі, намагаючись власноруч відшукати в темному лабіринті світосайну нитку Аріадни. Коли ж знаходимо, протягом подальшого часу віддячуємо, сплітаючи нитки буття навколо себе. Крокуючи спіраллю, де одне життя поглинає інше заради життя.

{V}

Над тяжінням

Вапис у “Підсвідомому”. 1 вересня 2031 року.
Сон наздогнав мене й обплутав тенетами в машинокрилі побіля руїн замку. Смичок у моїй руці викрешує іскри емоцій зі струн скрипки Ніколо Амати. Клавіші італійського клавесину П’єтро Фабі з казковомелодійним захватом відгукуються на дотики витончених пальців Злати. Полум’я свічок гармонійно заливає кімнату співом постійнорухливих світлотіней під акомпанемент нашого виконання твору Арканджело Кореллі “La Folia”. Кінець виконання композиції породжує фаустівську прекрасну мить — апогей наших сностосунків. Священне полум’я з її уст переходить на мої. Уперше в житті ми по-справжньому щасливі. Це хвилина над тяжінням, котра варта всього, що чекає попереду.

Іще одна мить. І там, де було невимовне світло радості, з’являється темрява. Краплі роси зволожують очі Злати. Увіч, неначе в житті великих цивілізацій, відбувається різкий спад, неминучий крах. Народжене поцілунком мовчання виникло між нами, немов жива істота, відштовхнувши колючим холодом на відстань душі. Помалу дівчина розповідає невідомі мені деталі власного життя. Задума лягає зморшками між моїми бровима й випрямляє рот ланцюгом здогадів у сувору лінію. Внутрішній монолог нагрівається до білого жару.

Незважаючи на тридцятирічний вік поза сном, у дзеркалі цієї кімнати завжди маю молодший вигляд. Поки робив літавку в реальному житті, мій час непомітно спливав. Третина сторіччя вже не так і далеко. Тепер, коли можу довершити своє творіння, воно, виявляється, уже зовсім не знадобиться. Бо, по-перше, повернутися в минуле можу лише немолодим. А по-друге, і це найголовніше, у кімнаті дівчина щоразу бачила мене Ріхардом, а не Юрієм, тож навіть не впізнає.

Мета всього життя, така досяжна хвилину тому, вмить перетворилася на невловиму мрію, а надії та сподівання золою лягли на дні піщового годинника. Ухопившилом потоки. У той прекрасний момент поцілунку ніщо не мало значення. Навіть сила тяжіння. Але зараз на відстані кроку ми подумки тяжіли один до одного з гравітаційною снагою, тотожною фізичній — приблизно одна сорокова частина міліграм-сили. Не більше.

Отже, видіння, у якому бачив свою, Ріхарда, зустріч зі Златою — істинне. Як виявилося, вона живе в реальному часі, у XVIII столітті, з нелюбим чоловіком, за якого її примусово віддав батько. Дівчина не говорила про це раніше, аби не заплямувати радощів од зустрічей. Тим паче, вона гадала, що це просто витвір підсвідомості, реалізація нездійснених мрій, тому насолоджувалася за нагоди від кожного побачення.

— Про стосунки спершу знали лише ми, — розповідає вона. — Коли батько довідався про все, то, на превеликий подив, дуже зрадив. Бо поважав тебе як механіка, архітектора, лікаря, алхіміка та просто людину. Одначе

його довіру зіпсувала одна перешкода. Тебе страшенно недолюбливав мій друг, який належав до впливового в наших околицях роду. Він заздрив твоїм здібностям і можливості одружитися зі мною, унаслідок чого ви стали ворогами. Його батько товаришував із моїм, тому зміг обманути, нацькувавши на тебе й пустивши поміж знайомих чутку, що моє з ним одруження вже вирішене. Недовіра мого батька міцнішала, бо жилася чутками злослівників.

Через деякий час ти, Ріхарде, дізнаєшся про моє заміжжя. Не маючи нагоди побачитися зі мною, залишаєшся у своєму місті та вдосконалюєш далі винахід, проте... То була неправда. Я чекала. Не один рік. Зрештою, до мене дійшли плітки, що ти одружуєшся з дочкою мера — твоєю колишньою пацієнткою. Не ймучи віри, поїхала увіч усе побачити. І переконалася в істинності чуток.

Унаслідок змовницької пропаганди твоїх ворогів, найголовніший із яких — мій теперішній чоловік, що хотів викрасти тасмніцію винаходу, ти був змушений вести мандрівний спосіб життя, бо люди називали “Маховик янголів” обманом. Хоч винахід міг працювати доти, поки не зіпсуються деталі. Ньютон так само не визнавав його, бо не хотів псувати свою репутацію вченого. Попри те, що комітет із дванадцяти дослідників підписав довідку про істинність роботи махового колеса, тобі все одно не вдалося ввірити людей із наукового співтовариства, бо ті заздрили. Навіть підтримка близьких друзів Лейбніца та графа Карла не допомогли. Після

демонстрації маховика двосторонньої спрямованості на зеленій садибі, на відкритому просторі, тобі щоразу закидали абсурдні звинувачення в тому, що за стіною хтось його крутить. А годинники висували свої гіпотези, мовби всередині механізм схожий на годинниковий.

Шкода, що твоя мрія збудувати школу на кошти за винахід також не здійснилася. Заздрість учених, вигнання, смерть дружини, матері та графа Карла, злослів'я ревнивої покоївки, якій ти допоміг, але не реагував на її наміри стати твоєю другою дружиною — ніщо не зламало винахідницької волі. Чим важче тобі було, тим заперкліше ти прагнув творити нові винаходи.

За дверима вибухоподібно прогрюкали кроки невідомого, увірвавши сон.

“Свідоме”. Перший день осені. 2031.

Ранок. Лавина мороку, сірого дощу й неба щосили зрівнялись із землею. Востаннє бачу кімнату Злати серед залишків замку. Перед очима досі миготить сон — її шлюб з іншим, моє життя в оболонці Ріхарда.

Останній запис у половині щоденника з назвою “Підсвідоме”. 2 вересня 2031 року.

Фрагментарно спостерігаю за демонстрацією маховика в саду. Опісля бачу будівництво. Стою на одному з останніх поверхів вітряка, задивляюся в блакитне небо. Зненацька нога зісковзає з поверхні. Наче в заповільненні моє тіло зривається в літ. Небо змінюється землею. Падіння триває близько секунди. Надтяжіння як жива істота. Як вердикт. Контролюючи силу тяжіння, вона

допомогла Ріхардові під час ореальнення маховика й була помічником переходу в інший світ. Прокладаюся. Будильник програє 33 сонату Нікколо Паганіні. “Якщо хочеш змінити ставлення до улюбленої мелодії — постав її на будильник”, — ковзнуло в голові. У закоркованій кімнаті витає “зараз” — постійно рухливе, змінне й нетривке. Треба усвідомити, що безглуздим мріям про безхмарне майбуття з нею кінець. Зрештою, про яке майбутнє могла бути мова? Вона ж — просто хороший сон.

Запис у “Свідомому”. 3 вересня 2031 року.

Сон — найнадійніший помічник. Нагайковий вітер прицвяховує листя до віконного скла, що через якусь мить приземляється, переливаючись іржесю. Деформується під вибуховим натиском кулеподібних крапель з обрисами замку, котрі поодинокі падають із вістря вцілілого листу, що чекає і своєї подорожі до світу тіней із похвильовано відображених гілок у маленьких потоках сезонного Стіксу на сходах Уздихальниці. Реальність урізається дощем у думки, які кармічно намагаються вчепитися за теплі промені попередньо прожитого літа. Попри все, у кімнаті зараз затишно й тепло. Чому б не провести кілька днів біля моря, якого не бачив близько десяти років? Мандрівка — от чого зараз не вистачає.

Дорога тривала всього кілька годин. Єваторія, берег. Увага грузне в непросвітній хмарі мізкувань, що скинула кітву та збурює море. Пульсація кров'яних хвиль у скронях то наступає серед прохолодної тиші моря, розбиваючись на уламки під час абордажу з камінням, зітканим із думок, то відступає, збираючи сили для

нового удару. Голос моря пронизує все інфразвуковими хвилями, влітаючи у думки, і нашіптує медузам про наближення шторму, провокуючи напрямом їхнього руху до дна. Зі сходу континентальноподобно дрейфують попелясті хмари, з-під яких вивергаються ще надто віддалені електричні потоки, охолоджуючись у воді.

Хмари ще не проковтнули призахідне сонце, що перед згасанням скинуло червоно-жовтогогарячі вуглики на вгамоване листя. Цього листя ніколи не бачили вільні солов'ї. Перстень навмисно залишив удома. Мабуть, у дідуся Всеволода була також причина, щоб не носити його із собою. Місяця й вуличного ліхтаря достатньо, щоб освітити в кімнаті найтемніші закутки. Хтось із пожителів забув на вікні книгу. Обкладинка мене зацікавила. Тож занурюю цьогоночне безсоння в збірку “Останній листок” О'Генрі. А згодом — у написання вірша, де згадую незабутню хвилину зі Златою. “Керкінітида¹, ніч”:

Осіня сонність вулиць, місто спить.
Ліхтар, мов свічка, гасне й пломеніє —
Вибойні настінний пострільно кричить,
Що куля темряви безодню не зігріє.

Іржава мла карбує верховіттям крок
Останній аркуш — зірваний листок.
Шибки здіймає вітер, ріст прибою
Каміння гладить сивою водою.

¹ Керкінітида — давньогрецьке місто на території сучасної Євпаторії, яке заснували наприкінці VI століття до н.е. переселенці з Іонії. Проіснувало до II століття до н.е.

*Сторінки — свідки іншого життя,
Керманичі щосьпоглинаючої волі.
З них чулість пальців від і до кінця
Чуття впила, з олітерованої долі.*

*Багатолико дихають поміж віки,
Врізають віхи вибору й неволі
У погляди прісні й з відтінком солі.
Із пальців ліплять вічності містки,
Сплітають перманентно ролі
У щирості зразки і тіні кволі.*

*Людина ж — хвиля в океані літ,
Де лиш одна її хутка хвилина —
То синтез абсолюту, напороті цвіт,
Санкта санкторум, істина нетлінна.*

Усе-таки довершу свій космічний корабель “Нейтрино”. Увіч хочу побачити рідну домівку такою, якою вона була тоді. Старий Андріївський узвіз. Молодих батьків. Побувати знову поряд із дідусем на Замковій горі. Поглянути на Саксонію початку XVIII століття. А потім покину планету Земля. До останнього пункту моєї подорожі — ядра Чумацького Шляху.

Винахідники приречені випробовувати свої творіння. Після останнього датованого запису в щоденнику Юрко занотував іще одне речення, у накресленні кожного слова якого вкарбовано відбиток щораз більшої рішучості в намірі випробувати Нейтрино: “Найскладніший політ — це політ над собою”¹.

¹ Слова Антуана де Сент-Екзюпері.

{VI}

Альтер его¹

Ндріївський узвіз. Вмістилище живих спогадів. Загадковий лабіринт людських душ. Сонце перед згасанням елегійно заливає фотонами осінні листя, яке, погойдуючись на хвилях вітру, злицьовує, наче теплим воском, брук і влагіднішує ходу. Пам'яті знайомий кожен камінець, що купається у світлотемряві — пірнає в тіні перехожих услід за ходою та виринає, щоби знову-таки зануритися. По єству пір'їною лоскоче знайоме відчуття радості, викликаного юрбищем людей, котрі зустрічають середину осені бажанням погріти душі на м'яких промінчиках сонця, які відлітають у вирій і звільняють шлях різнокаліберним, вигаданим розумом людським, хворобам, що загострює любов до цього прадавнього світила. Будинки-як люди впадають у фазу вечірньої задуми.

Поки очі й думки подорожували спогадами про власне буття, сутінки поквапилися з київського Монмартра до сну, забравши із собою силуети людей у будинку № 15. Замок німотно спить. Упала грузька осіння ніч. Митець вітражно розмалював сузір'ями небесне вікно в космічне безмежжя. Ліхтарі краснописно виводять на пожовклому листі

¹ Alter ego (лат.) — інший я.

азбуку Морзе світлотіннями. Дванадцять годин як знову пережитий спогад. Як монозустріч на відстані з ріднею та дитинством. Двосторонній потік люду на Андріївському випало денне світило. Подеколи стікають останні краплі. Парами й самотньо. Поки що всі замріяні. А зранку вони знову кануть у період, коли анімістичні уявлення про світ затьмарюватимуться механістичними, над підсвідомим і дуалістичним вивищуватиметься свідоме й раціоналістичне. Коли мрійлива внутрішність зустрічатиметься з приземленою та суворою реальністю. Та це тільки зовні. Бо навіть найзапекліший матеріаліст власними переконаннями ще більше, ніж будь-хто інший, визнає протилежне. Зазвичай на сході життя, хоч, може, і значно раніше, погляди його остаточно змінюються протилежними, тобто набувають забарвлення початкової анімістичності, але значно вдосконаленої — ніщо ж не минає дарма.

Що ж, пора кермувати з 2009 в 1717-й.

Нейтрино занурюється в червоточину й повертається в Саксонію початку XVIII століття.

Скільки років забрала підготовка. А сталося все так швидко, що не встиг оком змигнути. Після вдалого перельоту залишив літавку в лісі, якнайдалі від оборонного муру Циттау, перевдягнувся в непримітне вбрання та помандрував до мосту над річкою Мондау. Саме там я вперше зустрів Злату. Щоб не привертати зайвої уваги, не затримувався довго на одному місці, а з виглядом звичайного

мандрівника походжав околицями, розглядаючи красу тодішньої архітектури. Якщо я не помилився в розрахунках, то Злата цього дня мала бути на побаченні з Ріхардом у міському парку.

Невдовзі мені нарешті пощастило її побачити точнісінько такою, якою вона була вві сні. Щойно кінний екіпаж під'їхав, дівчина відчинила двері карети, а я простягнув їй руку й допоміг зійти. Відтак подарував Златі в'язку червоних тюльпанів, які завбачливо взяв із собою в літавку, і назвав ім'я Ріхарда. Дівчина була приємно спателічена. Ясна річ, що вона навіть не здогадувалася, хто я. Аби не впливати суттєво на майбутні події, вирішив більше не затримуватися.

Саме час утілювати другу частину свого задуму. Отже, Осердя Чумацького Шляху, двадцять шість тисяч світлових років од Землі.

Ергосфера, перетинаю горизонт подій...

— Благороднороджений Ріхарде, надійшов час шукати Шлях. Твоє дихання наступної миті зупиниться. Майстер підготував тебе до зустрічі з Чистим Світлом; зараз ти його цілком сприйматимеш у Царині бардо, де всі речі схожі на ясне, безхмарне небо, а чистий і нескаламучений розум — на первозданну порожнечу, яка не має ні меж, ані центра. Пізнай себе зараз і залишись у цій Царині. Я допоможу тобі, — лунким голосом промовляє Майстер.

Вдих як абсолютний колапс. До центра моєї оболонки стікають життєві енергії. Вони з'єднуються.

Починається перенесення потоку свідомості. Абетка відтінків спектральних областей, наче нескінченний ядерний синтез, вибухає в пік перенесення свідомості до Царини бардо міріадами чистих вібрацій Світла — такого звичного та незбагненого в прижиттєвому стані, як приховані від людських очей внутрішні порухи екзистенції предметів.

Перший спалах Світла. Промайнула передісторія втілення в паралельну оболонку. Себто подорож у світі матерії літавкою часу, варіант минулого в Саксонії, майбутнього в Україні й узагалі весь період еволюції до досягнення галактичного центра, чорної діри, я усвідомив і прослідкував за один спалах. Чи це відбулося після нього? Скільки він тривав? Секунду? Годину? Чи, може, добу?

Тіло на ліжку. Я давно покинув його. Побіля нього сидить дружина, син та друг. У руках останнього — “Бардо Тхьодол”¹; він — Майстер, “монах із натовпу”, друг сім’ї та просто свята людина. Із його інтонаційно впорядкованих слів розумію, що це Чигай бардо². Подальші перетворення були відомі ще за життя. То ніби дивитися знятий свідомістю фільм за сюжетом раніше прочитаного. Найважливіше — не забувати, що подорож і подорожній тут — одне ціле.

¹ “Тибетська книга мертвих”. Дослівний переклад такий: “Звільнення шляхом слухання”.

² Бардо моменту смерті.

Наступний спалах Світла. Переходжу до кармічних видінь із життя в паралельній оболонці антиматеріального світу. Клітини мозку лавиноподібно вибухають потоками електричних імпульсів, що спричинене відсутністю кисню. Спочатку гаснуть новоутворені клітини, за ними сліднують старші, потім іще давніші — аж поки не видихне життя найостанніша. Усе існування, зафіксоване нейронами, ретроспективно оживає, щоби назавжди стати тінню.

Проходячи крізь дистиляцію років, осад вищих законів, себто матерія, що обгортала моє єство, прямує до зворотних перетворень.

Щасливі моменти зі сходу життя, осяяні радісними посмішками онуків, сприяють результативності наукової діяльності та довголіттю. Спогади перероджуються, постають такими яскравими, наче ніколи й не зникали, а продовжували своє існування весь час поряд. Виявляється, жодна мить не канула в небуття. Ні відкриття мною навчального закладу й навчання в ньому мого зі Златою сина Бенедикта, а згодом і його дітей. Ні повернення сина з університетського навчання. Ось промайнули роки успішного навчання Бенедикта в гімназії у зворотній послідовності. Згодом виховання, початкова освіта та його народження в якнайкращий планетний час.

Теплий, як літнє сонячне проміння, початок подружнього життя. Робота над власним навчальним

зкладом. Пік емоцій і переживань. Неспокійні поштовхи серця. Ще раз переживаю відчуття чистої душевної спорідненості.

А от найперші дні омріяного буття зі Златою. В охайному кам'яному будинку, який не виділяється з-поміж природного ландшафту, за кілька миль од Скель Довбуша. Поблизу нього височіє старезний дуб і блакитніє мальовниче озеро. На горищі нової оселі облаштовано астрономічну кімнату, що має вихід до невеликого майданчика для спостережень, де безсонні ночі втопатимуть із нами в глибинах неба. Переважно в повню, обгорнену внизу й угорі тоненькими смугами синього та тьмяно-червоного кольорів відповідно, коли погляд Місяця змінює в організмах течії вод і внутрішній тиск.

Стоїмо на порозі нового, прочиняючи вхід за допомогою одного з перснів. Шлях був нелегкий, та ми все подолали, знайшли наш майбутній дім, дотримавшись координат, указаних дідусем у записнику. Відчуття цілковитої невизначеності щодо того, що чекає за дверима.

Фрагменти подорожі. Близьк душі в її очах і запах вологого від дощу волосся. Безперешкодно дісталися середини шляху, що звивається поміж високими горами та непрохідними лісами.

Монах вирішив супроводжувати нас на шляху до Івано-Франківщини, а вже потім вирушити до свого монастиря.

Терпкий, як ягода терну, осінній ранок. Уста Злати вперше торкаються моїх. Аж ось відмінність із попереднім утіленням. Цієї ж миті в мені вибухають блискавки передчуття — з'являється видіння про подальші події: смерть дівчини від заміжжя з некоханим, який, зокрема, розповсюджуватиме отруйну пропаганду та породжуватиме недовіру людей під час моєї демонстрації винаходу. Пояснюю їй те, що побачив. Злата погоджується покинути все, аби почати подорож у незвідану далечінь, до залишеного мені в спадок від дідуся будинку.

Перша зустріч зі Златою та дзеркальне повторення прижиттєвих подій, як і у світі матерії. Мій вічний двигун має стати засобом полегшення праці людей на Землі. Наче з летаргійного сну, знову виринає присмак дитинства — мурашина кислота. Планую здійснити свої алхімічні задуми, створити школу та знайти спосіб вільного переміщення в часі. Мандрую. Мрію холодними зимовими вечорами. Бо впродовж перших десятків років усі чекають романтики таємничих ночей, далі — марять про теплі та безхмарні дні.

Ніч мого народження у світі антиматерії. На небосхилі загорілося яскраве небесне тіло, гамма-кванти якого перероджуються безліччю позитрон-електронних пар.

Мене відштовхує з центра Молочного Шляху в паралельний світ антиматерії. У фізичну оболонку Ріхарда кінця XVII століття. Унаслідок анігіляції

разом із кораблем “Нейтрино” спричинюю масштабний вибух у світі антиматерії. А буття моєї душі продовжується інакшим шляхом, координатами Антивсесвіту, який симетрично доповнює Всесвіт.

Плетениця кармічних видінь розтягується до межі й остаточно колапсує. Блаженні миттєвості зі Златою, перші кроки Бенедикта... і мої останні — усе зливається воедино, коли кінцевий нейрон видихає найостанніший квант життя зі швидкістю безкінечність кілометрів на секунду.

{VII}

Епоха квантографії

Усі мають пам'ятати, що ми народжуємося щодня. Щомиті попередній стан усього навколо разом із нами відходить у небуття, тому й учитися в нього треба так само, як у життя — на втратах і завдяки набуткам.

Світло впізнав іще за попереднього буття, позбувшись звичок і потягів, що втримують усіх і не дають можливості рухатися далі. Ще тоді усвідомив і змирився з тим, що все навколо є тимчасовим. Хоча водночас це тимчасове й творить вічність. Заспокоюю потік свідомості та перетинаю Чьонід бардо¹. Кармічні видіння тепер позаду. Далі — завершальний етап, Сідпа бардо².

Концентруюся на нових батьках, щоби знову народитися. Електрон-позитронна анігіляція протилежних начал започатковує мій онтогенез. Сфокусовує єство у плід. Спалах — і після дев'ятимісячної рекреації серед навислого хвилювання навколишніх людей вибухає невдоволення новонародженого незвичним середовищем Антисвіту.

Вулиця Ярославів Вал. Привітно оздоблена кімната квартири в старому будинку Підгорського, стеля відображує вранішнє самопочуття неба, бо

¹ Кармічні видіння.

² Фокусування єства, його нове народження.

разом зі стінами вкрита плівкою-дисплеєм, що надвечір почне сяяти зірками. На приязному небі неспішно клубочаться хмарини. Мислення населення непомітно шліфують поляризаційні хвилі. За вікном літають автоматизовані аеромобілі, енергію для яких можуть пересилати куди завгодно. Над Дніпром рухаються кораблі, не торкаючись поверхні води. Люди левітують за допомогою антигравітаційного обладнання у вигляді браслета, пояса чи якого-небудь іншого елемента одягу. Усюди панує впорядкованість і тиша, хоч завдяки звуку вже можуть майстерно переміщувати вантажі й руйнувати матерію. Чого тільки не торкнулася автоматизація. Десь там, далеко на Місяці з'явилося герметизоване місто. А за багато світлових років од нього триває другий міжгалактичний переліт, де в гіпотермічному сні відпочиває екіпаж, безтурботно поринувши в контрольований квантовим комп'ютером сон. Представники людського роду дедалі більше довіряють власні фізичні оболонки та душі інноваційним технологіям, однак із такими, як самі, усе навпаки — тут вони найкраще вправляються в мистецтві нещирості.

Давно минули ті часи, коли існували окремі держави. Після того як усі збагнули, що немає краще та гірше розвинених країн, а різниця лиш у вибраних шляхах, вони згодилися об'єднатися, щоби рухатися вгору однією магістраллю. Світ став новим Вавилоном — трансмежовим світом, який дає змогу

водночас перебувати вдома та займатися своїми справами на іншому континенті. Те, що зараз нам здається фантастикою, уже за пів століття стане повсякденним, проте модернізація техніки, що поступово механізує суспільство, не вирішує головної проблеми, яку водночас і породжує: людина перетворюється на шматок віртуальної реальності, що споживає штучну їжу та стає геть більше схожою на своїх роботизованих помічників, які живляться від комунікацій. Навчилися краще контролювати тривалість життя інших, оскільки генні технології сягнули нових висот. На території України більше не використовують атомних електростанцій, бо модернізували вітроенергетику й удосконалили сонячні накопичувачі енергії. Крім того, створили павутину накопичувачів енергії блискавок. Словом, навчилися економно концентрувати, підсилювати й розповсюджувати енергію, використовуючи її природні види, зокрема сонячну, вітрову, гідравлічну та внутрішнього тепла Землі. Причиною таких змін постав вибір між буттям та його антонімом. Задумалися про додаткове нагрівання біосфери, якого треба було уникати раніше. Тому крім усунення хімічного, радіоактивного та біологічного забруднень, знизили до наймінімальнішого рівня теплове, істинно вірячи в те, що значно зменшиться й інтенсивність парникового ефекту. Та несприятливі зміни почалися вже давно. Рух Усесвіту щомиті диктує нові правила, породжуючи

час і будь-яку силу — електричну, магнітну, гравітаційну чи інші, невідомі нам зараз. Крім слів невидимість, левітація та телепатія, незабаром у розмовах людей набуде буденного змісту поняття телепортація.

Оскільки наші ймення частково спрямовують долі й нерозривно мають бути пов'язані із суттю людини, батьки нарекли нас, близнюків, виходячи з формули “solve et coagula”¹: Вогнесвітом — мене; брата ж — Водомислом. Бо схожими ми були тільки зовні.

Перед тим, як ліжка перетворювалися на човни, що запливали до безтурботних снів, мати читала нам засніженими зимовими вечорами каліграфічно-шовковим голосом щось на зразок “Різдвяної пісні в прозі” Дікенса, що навіює веселу піднесеність, наче “The snow is dancing” Дебюссі. Коли за шибками тріскоче та чіпляється за скло мороз, не повторно кристалізуючи залишки вологи. Світливо скутих льодом ліхтарів вулиці Ярославів Вал підпалює й так іскристий сніг, підхоплений граціозним ритмом вітроверті. А повітря в кімнаті нагрівається від сімейного щастя та мрій. Затишок разом із задоволенням від почутої казки породжує приємні сни, що постійно набувають добрих тонів і напівтонів, тяжіючи до передсвітанкового забарвлення.

Влітку ми полюбляли слухати “Мауглі” Кіплінга. Коли чарівні присмерки карамелізують предмети,

¹ “Розчиняй і консолідуй” (із лат.).

замасковуючи неточності зовнішніх виявів глибинних екзистенцій. Коли думки линуць до Замкової гори, де підігрітий денним ліхтарем-випромінювачем вітерець нашіптує рослинам про ще не змарновану чистоту роси, заледве ворухить води Дніпра, пересичуючись із його хвилями, що звиваються ящірками, скутими розтопленням свинцем місячного світла. А комахи намагаюся перебороти напади сонливості, роблячи невеличкі зупинки на фоні безпросвітно вкритих скатами глибин неба з покотом нібистатичних зіркоподібних цяток на шкірі — цієї миті безтурботно позираючих, а перед дощем замінюючись іскрінням електричного струму з-за хмар. Нічний туман заповзає через шпарини будинків, прокрадається до людських дахів, прокладає містки від під- і до свідомості, щоб ізолювати їх і незабаром штовхнути в урвища сплетених із минуломайбутнього сновидінь, танучи на світанні разом із ними. Зникаючи саме тієї хвилини, коли в склепінні тиші затамовує подих усе живе навколо й один з основних скульпторів земної поверхні — вітер. В очікуванні наступного вибуху сонця на сході, що затьмарить бліде сяйво місяця, котрий буде змушений звільнити шлях новому дню.

На ранок будинки знову виростали з першими променями світила. Зростали непомітно й ми. Уже змалечку ми створювали не менше дивні, ніж проблематичні, ситуації з водою та вогнем. Любили пустувати, запалюючи й заливаючи щось, чи

змінюючи різко температуру повітря в кімнаті. Тут і виявилася суттєва відмінність між нами. Я, Вогне-світ, — пірокінетик. Мені близька експансія, енергійність і холеричний темперамент. А Водомисл володіє стихією води. Йому імпонує холод, глибина мізкування та флегматичність.

Однак спільні й найголовніші наші риси, успадковані від батьків — любов до симетрії та гармонії в усьому. Батьки вкарбовували в наші душі добро в усіх його проявах. Учили жити без зайвого, з відчуттям міри, бути осторонь од заздрощів, зневаги та ненависті. Ділитися добром з іншими, бо інакше воно не приносить радощів. Намагатися йти і помірним кроком, і одним шляхом, тримаючи під оброттю жагу до насолод. Учитися бути терпеливими до болю, оскільки ліпше бути без успіху, ніж без надії. Бути людьми чистого сумління, чесних намірів і справедливих учинків. Словом, із гідністю носити назву свого біологічного ества. Скажу по правді, що росли ми не без бешкету й мало засвоїли з переліченого, тільки найнеобхідніше.

Минав час, а з ним і дитинство. Коли мені й Водомислу налічувалося дванадцять, батько подарував нам родові срібні персні. На моєму виднілася семикутна зірка з темним агатом усередині, а ззаду палахкотів фенікс. Перстень Водомисла був із прихованим під тонким шаром срібла кришталем у фокусі, а з'єднання — у вигляді водяного дракона, що кусає свій хвіст.

Дистильований роками розгاردіаш наших думок поступово впорядковувався. Щовечора після навчання в загальноосвітньому навчальному закладі, коли переднічне небо довсотувало в себе ще один погожий день, запалюючи зірки, ми мандрували космічним безмежжям, досліджуючи щось нове. Або вправлялися у звичних ізмалку речах, пов'язаних з оволодінням стихій. Цінувати свої можливості ми почали після однієї місячної ночі, коли нам виповнилося чотирнадцять. За розпачатою традицією, якої за відомих згодом обставин дотримувались уперше й востаннє, вирішили залишитися до пізньої ночі на Замковій. Коли навколо не залишилось ані душі, з-за дерев постав силует у чорній рясі, непомітно підкрадаючись. Завважив незнайомця аж тоді, коли той підійшов уже надто близько, і розгледів у його руці кинджал з енохіанськими символами, що виблискував на яскравому місячному світиві. За кілька кроків перстень почав обпікати палець, чого протягом року ще не траплялося. Незнайомцю не вдалося штовхнути мене кинджалом, однак шрам на руці нагадуватиме про цю подію ще довго. Коли зброя ковзнула по моїй кістці, поміж нами враз блиснуло щось досі небачене. Нападник відсахнувся, одяг на ньому спалахнув, наче вимазаний сумішшю перманганату калію та концентрованої сірчаної кислоти. Через якийсь час він упав непритомний. На обличчі були численні опіки, однак залишився живий. Подальша

його доля невідома — отямлення нападника ми не чекали. Так одна зі стихій урятувала мені й братові життя.

Результатом моєї багаторічної практики є схожий на кульову блискавку плазмод, який став моїм другом, найвірнішим після брата. Здається, мій вірний супутник — це матерія Антисвіту¹, що потрапляє крізь мікрощілину до нашого середовища існування, тому ніколи його не використовую в дії. Шматочок свідомості, якому навіть дав ім'я — Квант. Що ж до братового друга, то ним став водяний Голем. Після вступу до вищого навчального закладу ми успішно почали оволодівати стихією землі та повітря.

Коли погода сприяла, зазвичай сходив із Водомислом на верхівку схилу Замкової гори, що видихала прохолодне повітря, і просиджував там вечори, споглядаючи м'язисті гори, під якими спочивають залежні металів — шматки скелету нашої планети. Здебільшого займали час дискусіями й обговореннями. Від Платона до планктону.

— Доброго ранку. — Дочекавшись сприймання готовності, нейронагадувач продовжив, — температура нижнього шару атмосфери — 24° за Цельсієм. Вологість повітря — 67%. Небо частково захмарене, о 16:40 буде п'ятдесятихвилинний дощ, а отже, атмосферний тиск, котрий зараз дорівнює

¹ Тобто світу, де матерія переважає над антиматерією. Де ми зараз, власне, читаємо твір. Наш світ матерії для них — Антисвіт.

760 мм ртутного стовпчика, підвищиться. Вітер південно-західний, поступово зростатиме до 4–6 метрів на секунду, — розчинилися в залишкові сну слова, які почули тільки ми двоє, бо зародилися вони та зникли в наших головах — дистанційна дія нейробудильника.

Нарешті почалося літо. Зрештою, воно почалося вже давно, але в мене щойно минули магістерські іспити. Тому по-справжньому відчуваю тепле повітря на повні легені лише зараз. Перше, про що подумав сьогодні, коли прокинувся — ґрунт уже теплий. А отже, увечері можна прогулятися до Замкової.

Ходу супроводжують вібраційні потоки весняних наспівів утішних птахів. Приємна й недовготривала втома лоскоче краєчком смичка натягнуті, ніби струни, м'язи. Умостившись на зарослинену землю, розглядаємо прегарний всюдитешний крайобраз і повсякчасний двосторонній потік люду, що на мить зупиняється біля підніжжя, аби відлетіти в царину натхнення. Або ж згадати. Чи розпрощатися й забути. І бігти, бігти, бігти. Лишень тоді починаєш розуміти, що “немає нічого нового під Сонцем”, як написано в Книзі Екклезіаста. Хоч водночас і навпаки — кожен піднімає чи зносить разом із собою виняткове минуле. Закономірно ритмізовані збільшення та зменшення площі легеневих альвеол допомагають транспортуванню до найменших кровоплинних судин, прообразами яких були річки земної кулі, солодкавого гірського

повітря, схожого на присмак першого ковтка криничної води після тривалого перебування під розжареним сонцем. Універсальний кров'яний електроліт виробляє з потрібних інгредієнтів життєдайну енергію, утримуючи наші біологічні оболонки на плаву стихійної гармонії. Кора земна, як і головного мозку, диктує прийдешній хід подій. Довжелезні трав'яні вітрила намагаються втримати потоки рвучкого повітря, а відтак гнуть спини в різні боки, створюючи мелодійне завивання Еолової арфи та нашорошуючи вусики комах, що вслухаються в нього. Пульсує безмір всюдисущого життя. Не надто людно. Увагу привертає молода сім'я. Жінка з посмішкою пильнує за маленькою дівчинкою з рум'янцем на щоках, волосся якої розтікається по плечах рідким золотом сонця. Вона кидає м'ячика брунатному собаці, котрий натомість надто захоплюється запахом шашлику, з яким веселий чоловік прямує до столу. Забувши про гру, собака кидається на здобич. М'яч скочується донизу, хоч за деякий час повертається, маючи антигравітаційні можливості. Собака залишається невдоволеним, бо в такому віці спритність його підвела. Тому підходить до нас, сідає поряд і вслухається в розмову, вряди-годи поглядаючи з надією на чоловіка й дівчинку.

— Минає XXII століття, а ми продовжуємо без нагальної потреби хоронити тіла тварин у власних, — звертається до мене Водомисл. — Це було

доречно ще в ті часи, коли сперечалися залізом. Але ж не зараз. Мабуть, скільки існуватиме людство, стільки й розділятиметься на тих, котрі цінують будь-який прояв життя, і тих, які турбуються лише про своє.

— Як не крути, а ми й досі тваринами залишилися — ікла маємо саме для того, щоби роздирати плоть. Так улаштоване життя.

— Невже знову почнеш своїє співати про природний шлях еволюції? Для того людей і самосвідомістю наділено, аби вони дбали про довкілля та харчувались інакше, аніж звірі в лісі.

— Облиш, про яку самосвідомість ти кажеш, якщо навіть кожний наш непомітний крок, як стихійне лихо, руйнує мікросвіти менших за розмірами мешканців планети, подекуди значно важливіших у процесі метаморфоз Природи, ніж ми, котрі невдячно забуваємо про справжню мету подарованого Природою існування. Невже ти думаєш, що їхнє життя менш важливе? Більшість людей прямують од колиски до могили без думки й про існування відомих поки двох кілограмів мікроорганізмів у кожному людському тілі, а ті виконують складну роботу регенерації генів, клітин, тканин і органів. Про них, одверто кажучи, треба дбати так самодобре, як і про себе — усі ж пливемо в одному човні.

Люди розуміють, що втратили зв'язок із Природою. Тому, — кажу йому, простягаючи руку до зацікавленого гостя, щоби погладити, — приручають

тварин і вирощують рослини, аби хоч трішки відновити цей зв'язок. Компенсувати його, так би мовити. Роблячи їх залежними й безпорадними, позбавляючи жаги до життя, яка виникає тільки внаслідок постійного виживання. Ми відділяємо їх од Природи, як і себе колись. Синиці ж краще в небі, ніж у руці. Тварини мають жити разом із людьми, але не прирученими. “Хто визволиться сам, той вільним буде, хто визволить кого, в неволю візьме”, — попереджала колись Леся Українка. Однак — із погляду людського самозбереження — інакше бути не може, адже людство намагається вирівняти шанси.

Повернімося до моєї теорії. Стривай, про що це я казав? Ага. Уявімо, що багато тисяч років тому людство зробило інший вибір. Пішло природним шляхом. Обрало життя врівень зі всім навколо. Дерева сягають сотень метрів, закриваючи небо. Хмарочоси поряд із ними не вивищуються, бо населення планети значно менше. Мабуть, здогадуєшся про причину. Порівняно із сучасними, тамтешні люди мають значно потужніші ікла, вони більш озвірілі, а тварини ж, навпаки, олюднені, бо повторюють поведінку й переймають досвід сильнішої форми життя.

— Але внаслідок безперервної боротьби в ланцюжку залишалася б куди менша кількість людей.

— Правильно. Ось це і є умовою природної еволюції. Вид людей адаптується до нових

складнощів. У зв'язку з постійною небезпекою стає сильнішим і розумнішим. Природа, звісно, збалансовує сили. Урівноважує умови. Тож тварини також удосконалюються.

— Це вже якась нова “теорія недолюдини й надтварини”, — засміявся Водомисл.

— Будь-яка сучасна людина сміялася б із цих слів, бо насправді вони просто ріжуть слух правдою. Людство намагається зберегти свій вид в одному стані. А це неможливо. Ніщо ж на місці не стоїть. Сучасний розвиток є завуальованою деградацією. Тому цивілізація займається самознищенням. Усе, що людина створює, так чи інак використовує потім проти себе.

— А я думаю, що людина еволюціонує, створюючи винаходи. Просто цей процес інакший.

— Але ж ми вигадуємо що-небудь лише для того, щоб уникнути роботи. Аби перекласти свої обов'язки на пристрій.

— Не завжди це так. Погоджуюся, усе, що намагається створити людина, покликане полегшити життя. Проте у винаходах — як результаті чиеїсь розумової та фізичної праці — нічого поганого немає. Так само, як і звичайні гроші, їх можна використовувати по-різному — для загального блага й навпаки. Якщо навчитися думати не тільки про себе, цебто вибирати лише перший варіант, то такий шлях пролягає до цікавішого майбутнього, аніж еволюціонувати у тваринний спосіб.

Чоловік присвистом гукає чотириноного друга сім'ї, згодом гладить його за вухами та ділиться смажениною. Приречені на ув'язнення очі вдячного собаки палають доброю думкою про свого господаря.

На Замковій з'явився прохолодний вітерець, сповнений квіткових пахощів. Поки брати розмовляли, сонце помалу заховалося за будинок і молодь звідусіль злетілася на гору, щоби поглянути на вечірнє місто.

{VIII}

Не ми вибираємо, час

Ст уже запалахкотів блакитний посвіт Сіріуса із сузір'я Великого Пса... Стривай-но, але ж там ніхто не живе, — здивувався Водомисл.

— Хтозна, такі слова говорити зарано. — Відповідаю, посміхаючись. — Більше восьми світлових років усе-таки. До того ж третина всіх зірок на небі має терроподібні планети.

— Звідки там свічка? Ще й о такій порі, — каже він сам до себе, не звертаючи уваги на мої слова.

— Яка ще свічка? Про що це ти?

— Поглянь у вікно третього поверху Річарда.

Малопомітно рухається невиразна тінь, згодом зупиняється біля вікна. Невдалий стрибок вогню зі свічки в руці людини гасне від різкого подуву вітру. І знову кімнату оповиває темрява.

— Он воно що. Справді. Замок уже давно всіма забутий. Кому могла знадобитися та кімната? Мабуть, якийсь митець шукає настояне на забутті натхнення.

— Або забуття шукає його.

— Давай-но перевіримо, — пропоную Водомислу.

— Ходімо.

Астрономічні сутінки неквапно повечеряли містом, коли світило спустилося нижче кільканадцяти градусів під горизонтом. Ліхтарі розмовляють із

зірками, розгризаючи шматки навколишньої темряви. Відлюдний замок Річарда, або забутий людьми й часом замок Венефікуса, як його іще називають, відсторонено спостерігає за нічним життям узвозу, перетворившись колись давно на суто декоративний елемент, бо останні кілька століть у ньому ніхто не мешкає. І за ці кількасот років той залишився незмінним, непідвладним часу. Ніхто не має ані найменшого бажання його зачіпати, бо під час кожної спроби щось із ним зробити кояться неприємні для ініціаторів події. Наприклад, безпричинні зникнення за найрізноманітніших обставин. Вигаданий людьми страх завжди матиме місце, хоч і не залишатиметься незмінним. Страх від одного лиш імені Венефікус.

Двері в будинку недозачинені. З обпавутинених вікон прорізаються струмені холодного світла. Крок через поріг породжує невідоме досі відчуття, ніби з цим місцем пов'язане щось надто важливе. Наче пів життя тут проіснував. Голі стіни видихають на думки відлуння зимової паморозі та надто близькі мені спогади, хоч водночас і невідомі, невловимі, неусвідомлені.

Третій поверх. Кімнатний віддих просякнутий запахом воску та, здається, фарбою. Посеред гарного колись приміщення спочиває згасла свічка, але поряд немає нікого. Тільки щось темне й невідразне запламувало стіну. Підпалюємо свічку. Від її рівнопакірного полум'я на картині починає вилискувати Андріївський, ніби от-от намальований. Як

порівнювати із зображеним, теперішній узвіз, навіть будучи непідхмарним, виглядає аморфно. Надто магнетизований полотном, не помічаю незрозумілого братового погляду. Навіть не чую його стиха вимовлених слів. Лишень останні зі зростаючою чіткістю пробиваються крізь мої барабанні перетинки.

— Агов, — гукає мене Водомисл, підійшовши впри- тул, щоби загородити картину. — Заснув, чи що?

— Такої краси зроду-віку не помічав... — рефлексивно вербалізую необдуману відповідь, поглянувши у вікно.

— Ти про дзеркало? Чи встиг уже підхопити себе-любство, залишене в цій кімнаті самотнім власником сорок четвертого розміру? — указує він на впадини від чийогось взуття в товщі пилу.

— Виявляється, хтось бачить його таким, — закінчую думку. Якусь мить вимальовую подумки мапу переміщення невідомої особи, розглядаючи підлогу. Однак мені здалося, що брат сказав щось про дзеркало, тому почав роззиратися навколо. Проте не знайшов більше нічого.

— Яке ще дзеркало? — питаю в нього.

— Те, що так привернуло твою увагу, звісно. Крім нього, тут інших немає.

— Мабуть, це кімната викривлених слів. Чи ти мало спав сьогодні? Відколи це картину називають дзеркалом? — посміхаюсь я.

— Жартуєш, чи що? Ось же воно, — Водомисл ствердно випрямляє руку з яскраво сяючою свічкою

в напрямку картини. — Дивина. Воно поглинає світло, однак не відбиває його. Тож із себелюбством я помилився, — тепер він уже здивовано розглядає настінний предмет, убачивши цікаву його властивість. Зі збільшенням полум'я свічки дужчає і наш інтерес.

Хвилин п'ять ми знерухомлено дивилися на різноверсійний об'єкт — картину та дзеркало, що мали б займати частину стіни в одному й тому ж місці. Та настінний предмет у вишуканій оправі ми й далі бачили кожен по-своєму. Ніщо не змінювалося.

— Що ж, завітаємо сюди завтра. І переконаємося остаточно, — запропонував я врешті, бо спокій, що випромінює полотно, починає межувати зі станом передсну о такій пізній порі.

На зворотному шляху кожен думав про своє, не промовивши жодного слова. Коли могутня блискавка сколихнула видиво заобрійного краю та оживила химерних охоронців замку, я поглянув на бліде обличчя свого брата. Упізнати хоч би ноту життєрадісності на ньому не вдалося, такий сумний вигляд мене занепокоїв. Та на запитання він відповів, що почуває себе добре, причин хвилюватися немає. В останньому він намагався переконати себе також.

Темряву нашої кімнати вряди-годи розривало сріблясте відблискавичне світиво, що сипалося крізь вікна, наче радій, обгортаючи свідомість сном та визволяючи думки, затиснуті лещатами вечірніх незрозуміlostей, пов'язаних із відвіданим замком. Заснули ми одночасно. Як і прокинулися. Рівно о

третій ночі. Уперше в житті нам приснився однаковий сон. Невідомий підвал. На підлозі ламається в жахливій агонії тіло чоловіка. Чимдуж корчі перетворюють молоду шкіру на старечу, брунатне густе волосся сивіє за кілька судомних пручань. Обличчя чоловіка також змінюється залежно від того, як швидко покидає його життя: спочатку воно розмиє, а згодом зовсім зникає. Натомість в останніх конвульсійних поривах на місці обличчя з'являється бездонна прірва темряви, котру поступово заповнює емальгомоподібна речовина, що переливається, наче розплавлений свинець. За мить на мене вже дивиться точна копія моїх очей, знебарвлених подихом підвальної напівтемряви. Риси обличчя дедалі виразніше починають нагадувати мої. Наступної миті припиняється пронизливий сміх, що супроводжував упродовж усього часу муки незнайомця.

— Ще задовго до того, як його обличчя перетворилося на моє, був уже переконаний, що це я, — усе ще дивлячись углиб себе, закінчив власну розповідь услід за моєю відмінним фрагментом Водомисл, кахнувши згодом у наступне сновидіння.

Ліхтарі за ніч утомилися, поринувши в рекреацію, коли вибухнув чистий післядощовий ранок. Сонячне проміння, наче пероксид водню, дезінфікувало думки від залишків хворобливого сну. Увесь день нам не даватиме спокою думка, що треба повернутися до тієї кімнати. Щоби переконатися врешті в істинності побаченого напередодні.

Свічку запалювати не довелося. Це зробив хтось до нас. Але нашому здивуванню не було краю, коли знову побачили настінний предмет по-різному. Кожний мазок фарби так само втягував усе моє єство, дивно ізолюючи від зовнішнього світу, як і поглинаюча властивість дзеркала, у якому Водомисл бачив тільки своє відображення — то деформоване, наче у вирі чорної діри, то знову живе. Вирішили сфотографувати цей дивний елемент інтер'єру, а на зображенні залишилася лише срібна оправа. Усередині ж порожньо. Шматок стіни.

Щовечора, коли смерчі темряви остаточно вививають із предметів кольори, прогулянки закінчуються відтепер у цьому будинку. Щоразу приходимо побачити того, хто запалює свічку, й, очевидно, власника картини, але так нікого й не знаходимо. І кожна спроба зрушити картину-дзеркало з місця завершуються невдачею.

Так тривало близько тижня. Доки ми не побачили, що зникло те, заради чого весь час приходили. На стіні не було навіть натяку на раніше бачений предмет, як і відбитків на підлозі. На столі залишився лиш недопалок свічки. Зійшли донизу мовчки, роззираючись навсібіч, аби не проминути щонайменші зміни. І помітили прохід у стіні, який не заважали раніше.

Зробивши кілька кроків у вузькому проході, роз'їденому кількасторічною вогкістю, настояною на темряві, ми зрозуміли, що це прохід у підземелля,

що тягнеться під Замковою горою. Здалеку, наче скрип іржавих дверей, до нас долинає з підвалу старий голос якогось чоловіка. Більше схожий на крик. Порадившись кілька секунд, ми побігли йому назустріч. Із привідчинених дверей, що, наче надмогильна плита, відкрилися навстіж, нас зустрів різкий вітер і запах крові. Скрегіт закривавлених іржею дверей агонієподібно повторив несамопитий крик, що лунав хвилину тому. Наступної миті бездонна підвальна тиша рвучко просягнула наші думки. Густі нашаровування павутини, наче лейкоцити, обплели підвал — інтродукований елемент в організмі будівлі, розписаний енохіанською символікою. Наші погляди поблукали приміщенням і одночасно зупинилися на старому чоловікові, що розкинувся на підлозі. На обличчі в нього оселився неминучий спокій, а очі порожньо та беззмістовно знерухомилися, дивились уже вглиб себе. Поруч лежить картина-дзеркало та напіврозкритий рукопис у шкіряній оправі. Старечий палець навіки спочив поміж сторінками, де залишилися чийсь примітки кардіограмоподібним почерком. Крім того, серед дивного середньовічного приладдя в приміщенні за нами спостерігає пара чорних очей, поблискуючи темрявою куди непроникнішою, ніж найглибше дно крижаної криниці. Як я згодом зізнався Водомислові, у мене склалося недвоєке враження, ніби з-за парадоксально доброї форми цих очей проглядають крізь ґрати колбочок і паличок ув'язнені

душі. Хлопець удавав, ніби приголомшений тим, що трапилося, тому поки змогли довідатися лише його ім'я — Мраколюб. У всій його істоті проглядаються майже непомітні риси гомункулуса¹.

Водомисл вирішив, що Мраколюб каже правду про те, що є онуком померлого дідуся. Тепер у нього нікого не залишилося. Та на дні моїх думок жевріє недовіра, як і незрозуміла антипатія. Є щось у його погляді зловісне — те, що нанівець знімає залишки привітної маски. Що вони там робили? Для чого застосовували символіку? Яка причина загадкової смерті старого? Чому він перетворився на попіл і розсипався від моєї спроби взяти книгу, наче його незадовго до цього просягнуло струмом неабиякої сили? Такі запитання кипіли й у братовій голові, але ми намагалися не розпитувати про те, що сталося, залишаючи це на потім.

На цьому візити до замку Річарда припинилися. Хлопець оселився в нашому будинку, забравши із собою деякі реквізити: картину-дзеркало та рукопис. Батькам сказали, що це найкращий друг, котрий утратив батьків, тому поки залишиться в нас.

На відміну від братового, моє спілкування з Мраколюбом обмежується тільки привітанням. У своїй поведінці не приховую неприязні. Брат же з ним неабияк затоваришував, відповідаючи сміхом на мої часті нагадування про те, що не варто так довіряти

¹ Людська істота, яку, за фантастичним уявленням середньовічних алхіміків, можна створити хімічним способом.

тому, кого ще надто мало знаємо. Запевняє мене в правдивості всього, що повідомляє його новий друг. Іноді мені здається, ніби довіра його необгрунтовано зростає з геометричною прогресією. І це непокоїть найбільше. Залишається лише сподіватися, що мої підозри безпідставні й не матимуть підтвердження в майбутньому.

Минув усього місяць, а Мраколюб уже став невід'ємною частиною моєї родини. Забув уже, коли спілкувався з Водомислом, бо він постійно десь зникає разом із тим гомункулусом, новим його найліпшим другом. Останнім часом дедалі частіше мене переслідує тінь події, що відбулася в ніч на мое чотирнадцятиріччя. Здається, це не відчуття провини. Постійно в чорному одязі, пошрамоване від вогню обличчя, незмінна посмішка на лихому обличчі. Нападник із минулого справді живий, упізнаю його в найнеочікуваніших місцях. Навіть біля свого дому.

Літо має скінчитися через десять діб, однак осінь уже робить поки непомітні кроки назустріч, крадучись тінню дня, і помалу забирає в усього живого найцінніше, дихаючи дедалі дужчим холодом та ступаючи жовтизною на листі дерев. Сьогодні, як і завжди, незмінна чистота, впорядкованість, чіткість обсаджених будинками вуличок навіює враження відсутності будь-якого прояву життєдіяльності, проте мало би бути навпаки. Кожний людських порух нагадує приховане в собі наслідування власних роботизованих винаходів. Майже в кожному

зустрічному погляді німіє цілковита безпристрасність. Обличчя без емоцій. Сірі, як хмари, котрі метеорологи навмисно зігнали з неба, аби нещиро посміхатися, повідомляючи про ще один чудовий літній день. “То ось де вони. Але ж куди так поспішають?” — промовляю несвідомо думки вголос, побачивши попереду брата й Мраколюба. Очевидно, хлопці йдуть до замку Річарда. Вхожу вслід за ними. З-під їхніх кроків підіймаються іскри пилу, що невдовзі зорепадоподібно летять донизу у світлових порізах на тілі кімнатної темряви. Опісля стало зрозуміло, що в підвалі вони проводять увесь вільний час. Мраколюб поступово знайомить брата зі своєю прихованою бібліотекою, розповідає байки про Джона Ді¹, допомагає вивчити латинську й енохіанську² мови. Мабуть, не альтруїзм його спонукає. Він, безсумнівно, використовує можливості Водомисла у своїх корисливих цілях.

Що ж, прийшов час довідатися про Мраколюба правду. Треба було зробити це відразу. Однак п'ятиденні пошуки виявилися безрезультатними.

¹ Джон Ді (англ. John Dee; 13 липня 1527 року, Лондон — 26 березня 1609 року, там само) — відомий англійський математик, географ, астроном, алхімік, астролог і герметист.

² Мова, створена “духовним наставником” Джона Ді, Едвардом Келлі, якому її буцімто повідав янгол. Келлі зумів ошукати не тільки Ді, а й Рудольфа II — імператора Священної Римської імперії (1576–1612), короля Угорщини (1572–1608), Галичини та Володимирії (1572–1608), Богемії (1575–1611) та Німеччини (1575–1612). Шахрай чимало заробив на “таємниці” перетворення простих речей у золото.

Ані найменшої крупичі про походження, рідню, а найцікавіше — жодної згадки про нього самого. Цієї людини ніколи й не існувало, про що свідчить відсутність документального підтвердження. Отже, відоме нам попереднє життя гомункулуса з його слів — суцільна вигадка.

Надцята розмова з братом знову не мала потрібного наслідку. Здається, єдиний, хто може знати хоч би зернину правди, працює неподалік. Ідеться про Данила — батькового рідного брата. Не гаючи часу, прямує до антикварної крамниці навпроти замку, власником якої він є. Як виявилось, дядько знає про таємничого мешканця загадкової будівлі та події, пов'язані з ним, більше, ніж я міг би уявити.

— Кербер — так звали старого наглядача замку, — говорить Данило, намагаючись проникнути поглядом крізь стіни загадкової будівлі, — на всі запитання давав одну відповідь, змінюючи лише кількість літ, за старим рецептом того ж таки таємничого мешканця: “За всі двадцять років роботи не бачив нічого дивного, як і мій попередник. Усі приповідки про Венефікуса — несосвітенні побрехеньки”.

— Чому давав відповідь? Зараз його немає? Може новий наглядач багатослівніший?

— Тож не дивно, — продовжує Данило, не відводячи погляду, — що його підозрювали в змові. Більше того, він у дивний спосіб змінювався. Тимчасом як усі його однолітки задумувалися про захід життя, він молодшав. Саме так, — тут він із невеликою паузою

зі запевненням поглянув у мій бік, — фізично. На власні очі бачив його три місяці тому людиною середніх років. Тоді він почав уникати знайомих, аби не давати приводу для розмов. Натомість усі навпаки зацікавилися його метаморфозами ще більше. Бо, як відомо, прихованість повсякчас провокує зацікавленість, хоч і не завжди має це на меті. Тому всі почали висувати гіпотези, немовби він підписав таємний договір із Венефікусом. Мабуть, так воно й було. Недарма ж він не розголошував інформацію про душогуба. Молодість — то винагорода Кербера за сумлінну працю. Хлопець років двадцяти п'яти, середній зріст, густе брунатне волосся, наскрізний погляд з-від чорних очей і незмінна самовдоволена посмішка на обличчі — ось такий вигляд мав наглядач, коли бачив його востаннє. А було це близько місяця тому.

Перед моїми очима знову постали події тієї ночі в підвалі. І сон, який бачив незадовго до цього. “Це ж наглядача ми уздріли за таких жажливих обставин. Це він перетворився на попіл від мого дотику. Чекай-но, але ж опис відповідає також і Мраколюбові”, — війнула холодом думка.

— Так-от. Існує кілька версій щодо зовнішнього вигляду Венефікуса, — поглянув на мене дядько, наче вловлював хід моїх думок. — Одні стверджують, що це дідусь. Іншим він здавався людиною середнього віку. А ті, котрі бачили його востаннє, переконані, мовби це юнак, якого я описав тобі хвилину тому.

Особисто я бачив його в усіх трьох випадках. Однак тим фольклористам, котрі люблять шелестіти всілякими таємничими приповідками про Венефікуса та його замок, про триголового Кербера, як я його жартома називаю, відомо лише те, що з приходом ночі того в різний час бачили віддалік саме тієї миті, коли він заходив або покидав замок. Так тривало останні пів року, встигнути побачити це щастило комусь украй рідко, усі вже й забули його голос, бо після змін той навіть не вітався. Стежити ж за будинком ніхто не наважується й досі — з огляду на неприємний досвід першопрохідників, які зникли назавжди. Думаю, Венефікус і Кербер різняться лиш іменами, бо це одна й та сама людина. До слова, найцікавіше те, що спочатку сплутав того хлопця — востаннє баченого мною наглядача — з тобою при тьмяному освітленні ліхтарів. А за кілька кроків виникло враження, буцім риси його обличчя, ну ніби зовсім навпаки, різко протилежні твоїм. Якби не чорна душа цього наглядача, ви були б напрочуд схожими, бо обличчя — то й справді викристалізований внутрішній світ людини, світ лихих чи добрих думок та емоцій, що шліфують зовнішність відповідно до власних виявів. Уся матерія взагалі — це кристалізована енергія нашого внутрішнього світу, — повчально закінчив розповідь Данило.

“Цього ще не вистачало. На мене він точно не схожий”, — подумав я, відчуючи на собі стурбований погляд батькового брата.

— Щось ти не в гуморі, хлопче. Ходімо пити зелений чай, — весело вказує він на стародавній срібний заварник. Через кілька хвилин гарячий напій розпалив мою похололу кров і впорядкував поволі плутаницю думок. Подякувавши за кілька ковтків живущого напою, не помітив, як зійшов на гору, котру оповила приємна літня прохолода. Що ж, хороша нагода обміркувати почуте. Недощові хмари передвечірньо-молочного кольору з фіолетовими пасмами з-від заходу світила притягнули за собою надвечір'я та зупинилися над старим Подолом, укритим павутиною гарних вуличок із відбитком шорстких кроків несхожих століть. Вуличок, котрі мимоволі й цупко намагаються втримати подорожніх під деревами, які видихають первозданну чистоту та непомітно й підґрунтно обвивають людей розлогим корінням, що черпає сили з надр святої руської землі. Остання колись і гадки не мала про майбутнє співжиття зі штучно прищепленою залізною рудою з метою втримувати надземний Київ над п'ятдесят років тому добудованим підземним містом, аби вони не взаємознищилися. Затиснуті між двома світами мальовничі дерева Подолу — посередники між усіма матеріальними формами, небом та землею, минулим і майбутнім — нагадують мандрівникам, котрі вирішили трішки перепочити, про їхнє коріння — землю, якою зробили перші кроки.

Треба сьогодні віднайти світлину картини-дзеркала, хоч там і присутня тільки рамка, та скопіювати

перші й останні сторінки з рукопису. Доведеться зробити це без шуму, а передусім дозволу власника.

Здійснивши сплановане, поспішаю наступного ранку на вулицю Гоголівську, до останнього поверху асиметричної будівлі з мудрими котами біля входу — до квартири, де невеличкий готичний балкон, обплетений плющем, зависає дивною формою над подорожніми, вирізняючись із-поміж модернових елементів фасаду. Туди, де розташована квартира дядька Данила. Сподіваюся, що стане в пригоді його обізнаність у всьому давньому, а передше — у раритетних рукописних книгах і картинах. Піднявши очі разом із думками з дороги, помітив на розі вулиці давнього знайомого з пошрамованим обличчям. За мить не залишилося навіть тіні здивування, бо вже звук до різкої появи та зникнення переслідувача.

Данило майстерно приховав свою реакцію, не маючи бажання перекладати мені що-небудь, хоч латину можна вважати його другою рідною мовою. Пообіцяв якнайшвидше владнати справу з перекладом і поговорити з другом із бібліотеки імені Вернадського щодо чогось важливого, залишивши копії в себе.

Виявилося, що власник знайденої книги перебуває в небезпеці, бо за нею полюють чи не всі втаємничені організації. Пошуки тривають більше п'яти сторіч. Востаннє її бачили під сімома замками на початку XVII століття в приватній бібліотеці одного

київського колекціонера. “Materia prima” 1133 року, один із двох найдоладніших перекладів латинською мовою, який гортав свого часу доктор Джон Ді. Книгу київський колекціонер утратив разом із життям.

Що ж до картини, то дядько спочатку мене перевірив.

— Еге ж, гарно вигадали з тією рамкою. Знаєте, як можна розсмішити сивого антиквара, — розважливо сказав батьків брат. Але, прослідкувавши за моєю реакцією, скинув посмішку з обличчя та продовжив.

— Картина існує лиш у розмовах антикварів — так само, як “Летючий голландець” на устах моряків, — і на останньому слові несподівано замовк.

Розраховуючи на те, що будь-який власник антикварної крамниці має бути знавцем не тільки старих речей, а й цікавих легенд, пов’язаних із ними, я налаштувався почути нарешті всі відповіді на запитання, які не давали мені спокою вже давно. Та Данило примружив очі, помовчав трішки, — обдумував, що варто говорити, а що ні. І згодом мовив:

— Подейкували, що в картині можна побачити майбутнє. Як? Про це ніхто не каже. Бо очевидці таких okazій, мабуть, майбутнє мали невтішне. Або взагалі його не мали. Перетворення на поглинаюче життя дзеркало — ось про що згадують повсякчас оповідачі.

— Але ж який зв’язок між майбутнім і властивістю змінюватися на дзеркало? — питаю тихо сам у себе, намагаючись зрозуміти.

— Спочатку поясни мені, звідки в тебе це фото та копії? — дядько спрямував на мене наскрізний погляд.

— Сам зробив, — кажу я після півхвилинного мовчання.

— Ти хочеш сказати, що... Ні, цього не може бути. Ти навіть не уявляєш, у яку втрапив халепу. Вони зараз у тебе?

— А як же бути з відповіддю на моє попереднє запитання?

— Крім цього, більше ніхто нічого й не знає. Може, ти хочеш повідомити щось важливе? Упевнений, тобі є про що...

— Обов'язково, але не зараз. Овва, восьма ранку, — я несвідомо задивився на годинника, думаючи зовсім не про час, — я вас уже затримую. Ба більше, мені час бігти на співбесіду. Прийду ввечері до крамниці й усе поясню, — обіцяю, хоч сам не надто цьому вірю.

{IX}

Дев'ятий вал

Власник Науково-дослідного інституту й обсерваторії на провулку Десятинному чемно повідомив: “Чекаємо Вас наступного понеділка”. Тож є привід радіти, бо це найбажаніший наслідок подання кілька років тому документів до приймальної комісії для вступу на кафедру астрономії та фізики космосу фізичного факультету Київського національного університету. На відміну від моєї, братова доля була вирішена задовго до його навчання в Києво-Могилянській академії, бо змалку він полюбляв філософувати, виявляючи прагнення працювати викладачем у батьковому навчальному закладі, що входить до Духовно-просвітницького центру православної культури. Хоч любов до зоряного неба була в обох, бо щоночі на перше травня, від самого народження, ми споглядаємо з мальовничої гори однаковий сон — усепоглинаючий вибух на дні нічного неба.

Поспішаю до Домініка, товариша з Міністерства оборони й безпеки, щоби врешті розплутати справу з гомункулусом. Вхід до будівлі віднедавна охороняють кіборги-наглядачі, по-своєму запрограмовані, як і кіборги-слідчі, котрі супроводжують живих працівників. “Пів століття тому з’явилося підземне

місто — виникли й нові мотиви злочинів. Чисельність їх збільшується повсякчас. Кількість людей, порівняно з попереднім століттям, також значно зросла. І кожний хоче мати клаптик землі, місце для вільного існування, щоби вкорінюватися, живучи ілюзією свободи. Гадаю, руйнування надр планети — не вихід. Місця ж вистачає всім. Якщо не буде потреби в розділенні людей на панівні прошарки — наземників — та тих, хто на них працює, потрапляючи від народження в коловерт нестатку — підземників, — то всі житимуть у мирі та злагоді. Хіба підземники не розуміють, що їх просто використовують, заманюючи до хитрої павутини? Ще б пак. У них просто не було іншого виходу, бо були надто людяними, жили чесно. Демократія сьогодні — то завуальовані безлад, свавілля та жорстокість. І що ж буде згодом? Покоління виростають під землею. У містах штучного світла. Зрештою, штучного існування взагалі. Вони звикли. Стали рабами не лише тих, хто вгорі, а й звички. Виживання дедалі більше схиляє їхні душі до крайніх проявів жорстокосердості й егоїзму, бо їм треба здобувати їжу, одяг і житло для своїх родин. Хоч усе перераховане вони ж самі власними руками й створюють, підносячи результати своєї роботи на таці самоназваним господарям їхнього існування. Разом із внутрішніми метаморфозами, мешканці підземних міст змінюються зовнішньо — генетично запрограмована жорстокість у крові не минає

дарма. Минуло всього кількадесят років, а підземники та їхні роботодавці — абсолютно несхожі люди. Люди підземного міста непомітно перетворилися на хижаків, які самі ще цього не знають. Натомість мешканці Над-Києва підсвідомо розуміють ситуацію, до них закрадається страх. Використовуючи багато років фізичну та розумову силу підземників задля задоволення власних потреб, вони перетворилися на німечних споживачів, не здатних забезпечити себе власноруч навіть елементарними речами. Тепер спокій поміж населення — то запорука не тільки щастя, а й економії електроенергії, яку використовують для роботи людиноподібних механізмів. Ці помічники створюють більше проблем, ніж їх вирішують, бо недоліків у них усе ще не злічити — зроблені ж людьми. Прагнення полегшити роботу в такий спосіб лиш ускладнює її. Немає нічого кращого й правильнішого, ніж простота. Технічний прогрес ніколи не переконає мене в протилежному, як і не переконував Богдана-Ігоря Антоновича”, — закінчує розмову своїми спостереженнями Домінік, що працює в тамтому місці на посаді головного слідчого. Відтак він процитував упівголоса кілька рядків згаданого поета: “Велика простота — найвища досконалість. Наївність є свята, довершенням є малість”. Риски на його обличчі, натягнуті за командами швидкозмінних емоцій, рішуче демонструють веселу й гарячкувату вдачу. Він є одним із тих, кого можна називати митцем.

Із тих, хто справді любить свою справу. Домінік прагне врятувати кожну незаплямовану душу, хоч і ціною власного буття. Про останнє свідчить перехід посмішки в рубець, що тягнеться аж до сонної артерії. Якби всі митці були схожими на мого товариша з МОБ, то альтруїзм і життя ніколи не давали б один одному згасати.

Крім місця проживання наглядача замку, візит до товариша не дав дізнатися більше нічого. Відвідавши кілька годин потому далеко за містом квартиру Кербера за отриманою адресою, переконався: рідних він не мав, адреса ж узагалі є фіктивною, що неабияк ускладнює справу. “Немає рідні й у Мраколюба”, — шугонув у моїй голові здогад.

Щасливі повернення до думок про дім і відпочинок люди розмиваються разом зі мною та яскравим посвітом у вікнах швидкісних монорельсоходів, що стрімко розрізають місто завдяки надпровідності. Люди з насолодою вдихають штучне прохолодне повітря, добре насичене киснем, не замислюючись над парадоксальністю цього процесу, бо чим більше кисню надходить до організму, тим швидше відбуваються процеси старіння — такою є плата за життя. Обличчя здаються неабияк привітними, сяють акумульованим сонячним промінням, що розсипається здалеку останніми іскрами, котрі гаснуть поволі в привечірньому Дніпрі, хвилі якого на лінії горизонту лоскочуть невеличкі хмарини, унаслідок чого останні рвучко рухаються над Києвом.

Водомисла немає. Очевидячки, іще не повернувся з Мраколюбом. Не встиг я зайти до кімнати, як на порозі дому з'явився дядько Данило, голосно й радісно повідомляючи батькам про прихід. Прийшов, аби привітати з першою посадою після успішного закінчення навчання в університеті. Гострий розум у добродушних блакитних очах, доброзичливість у ледь помітній суворій посмішці, мудрість у виважених рухах — усе свідчить про достойну зустріч цього чоловіка із сорокаріччям. Проте стурбовано заглиблені зараз у щось незбагненне очі свідчать про серйозність розмови, яка чекає мене невдовзі.

— Годину тому познайомився з Мраколюбом, — почав він без привітальних преамбул. — Мабуть, ти вважатимеш це безглуздом, однак раджу тобі прислухатися до моїх слів, якщо ти не ворог собі й рідні. Хлопець приходив із Водомислом. Перше, про що я подумав тієї миті: “Що робить тут наглядач замку, спілкуючись із моїм племінником так, наче вони давні друзяки?” — чоло Данила спохмурніло, утягуючи зморшками мою увагу в зону турбулентності його думок. — Схожість із наглядачем надто велика. Гадаю, що це він і є. А якщо це справді так, то твій брат у небезпеці.

— Не можу з Вами не погодитися. Тепер у мене не залишається сумнівів. Пробачте, але й часу ми більше не маємо на розмови, треба терміново вирушати на пошуки брата, — відповідаю та енергійно штовхаю двері вперед.

Пройшовши три кроки в темному коридорі, зупинився, бо побачив когось попереду. Поки очі звикали до темряви, Водомисл тихо підійшов і жестом показав на кімнату.

Брат переконався, що за дверима нікого немає, й тоді розповів про сьогоднішню подію, не проминаючи жодної дрібниці. Мраколюб підлив цикути до дядькового напою, коли вони прийшли погостювати до крамниці, бо не знав, що той, хто вважав його другом, усе бачить із-за вітрини. На щастя, Данило не випив напій, бо брат його вчасно перехилив. Зазнавши фіаско, Мраколюб вибухоподібно зник. Окрім розчарування Водомисла в друзів, він залишив по собі почорнілу кімнату від частково спалених меблів і книжок — згадку про своє інфернальне ество. Пощастило, що тієї хвилини в Данила був не я, а брат, котрому під силу швидко загасити пожежу. Бо в іншому випадку згоріла б уся крамниця.

— Він іще повернеться, — міркую вголос, витягаючи зі схованки книгу та картину-дзеркало, і спостерігаю за зміною виразів облич присутніх у кімнаті. — За ось цим, — затримавши ненадовго міркування на картині, пропоную розглянути книгу батьковому братові.

Коли ж рукопис опинився в дядька, Кербер з'явився нізвідки. Від зловісного погляду книга взялася червоним полум'ям і обпалила руку батьковому братові, який одразу випустив її. Та рукопис не торкнувся підлоги. Щез, як і "персона нон

грата”. Останню ж річ, яку з незрозумілих причин залишив Мраколюб, себто Кербер, ми заховали так, що й самі не знайшли б, якби забули її місце-знаходження.

— Перед роботою вам треба передусім відпочити. І мені не завадить, антикварщина все одно в жахливому стані, — запропонував дядько. Тож наступного ж дня ми вирушили з Данилом, який вирішив зробити собі дводенну відпустку, щоби відволікти думки поза межі досяжності минулих подій. До моря прибули якраз тоді, коли вранішні хвилі виштовхнули сонце на поверхню, облизавши його зусбіч, наче карамелевого льодяника. Кількаденне занурення в теплі хвилі однієї з першостихій — найліпша рекреація. Найшвидше забуття. На відміну від спостереження за холодними осінніми хвилями, котрі повсякчас викидають на берег різнокаліберні спогади — реліктове випромінювання яскравих прижиттєвих подій.

Перший тиждень роботи приніс іще більше радощів, ніж відпочинок на вихідних. Бо справа до душі — неабияке задоволення. До слова, після щезнення книги припинилися переслідування нападника з минулого. Найважливіше ж — налагодив дружбу з Водомислом. Тепер брат щовечора натхненно повідомляє про корисні нововведення, ініціатором яких він є за такий малий проміжок часу роботи, та цікаві психотехнічні прийоми й техніки, котрі використовують у його навчальному

закладі. Опісля ми обговорюємо наші майбутні винаходи, працюючи над першим зі списку.

— Переважно більшість часу зі свого життя ми витрачаємо на те, щоби стати спроможними щось купити. Цю проблему має вирішити пристрій, який зможе створювати відповідної складності предмети, — міркував я. — Усе формуватиметься зі звичайних елементів. Атоми будуть ускладнюватися — з найпростіших виникатимуть складніші — і так до потрібної форми з відповідними властивостями. Час виготовлення залежатиме від рівня складності. Наприклад, приготування будь-якої страви займатиме значно менше часу, ніж процес споживання. Відтак матеріальні блага не будуть вивищуватися над духовними, а людина шукатиме шляхи застосування всіх відсотків мозку й духу. Мірилом цінування речей буде майстерність виконання, а не рідкісність, як раніше.

— Гадаєш, матерія не знеціниться? Адже ти сам якось казав, що важливою є не кінцева мета, а шлях і долання перешкод на ньому. — Водомисл на хвилю засумнівався.

— Якщо не буде вседозволеності, аби не виникали культи гедонізму й надлишку. Час усе одно вирішить так, як треба йому. Це ж наша мрія, — безтурботно нагадує братові.

Дні колапсували, вибухали та розсипалися мірадами зірок на нічному небі. Здебільшого ночами нам і вдавалося приділяти увагу великим задумам.

Бо відколи ми остаточно поладнали зі стихіями, упродовж більшої частини вільного часу працювали в Міністерстві запобігання та протидії природним небезпекам. Здається, що минула вже незліченна кількість місяців, відколи нам дали перше важливе доручення — побороти пожежу біля Ай-Петрі. Потім землетруси, повені, урагани... Словом, майже всі літосферні, гідросферні й атмосферні стихійні лиха. Інколи за нами прилітали посеред ночі, коли ситуація була вкрай невтішною. Доводилося залишати роботу над винаходом до наступної слушної нагоди. Кожен має привносити хорошу частину себе задля суспільного блага, виконуючи те, до чого прихилила його Природа, і не давати згаснути своїй іскрі. Добре, що самоконтроль над регенерацією наших організмів уже на достатньому рівні. Ми навчилися перебувати в невсипущому стані протягом чотирьох діб, відновлюючи сили водночас у фоновому режимі. Ночами з п'ятниці до понеділка ми втопали в заслужених безтурботних сновидіннях.

Тож винахід сконструювали аж через пів року. Випробування перевершило уявний результат. Однак ми були змушені дійшати висновку, що люди поки не зможуть правильно користуватися цим винаходом. Адже знайдуться такі, котрі неодмінно нашкодять собі й іншим. Отож залиши цей екземпляр тільки для домашнього вжитку.

— Подивимось правді в очі: навіть якщо використувати результат нашої праці для приготування

їжі з метою економії часу, існує ймовірність не дуже оптимістичного майбутнього. Бо ніхто не працюватиме. Цінувати ж будь-що людина починає тільки тоді, коли відчуває перешкоди на шляху. Коли розуміє, що досягти чогось чи здобути завжди непросто. Перешкоди штовхають колесо прогресу. Наслідки можливого знецінення життя можуть бути найрізномасштабніші. А тому поки що не будемо розголошувати нашої таємниці. Ну, добре, скажемо лише рідні, — рішуче й безапеляційно запропонував я Водомислу, з чим він одразу погодився.

Задоволені роботою першого винаходу, ми взяли за найголовнішу справу життя Водомисла. Це його мрія дитинства — пристрій для миттєвого запису знань і навичок у пам'ять.

— Можливості людини залежать від думки інших, — констатував він іще в університеті, коли сягнув повноліття, — досягнення ж цілі завжди є неможливим тоді, коли нас у цьому остаточно запевнили під час навчання. Інформації існує вже стільки, що людина не встигне її осягнути за все життя багаторівневого навчання, тому це значно буде економити час і відкриє нові горизонти розвитку людського роду. Сотні мегабайтів інформації за секунду з урахуванням індивідуальності реципієнта, його неповторних особливостей. Він навіть не витрачає на цей процес часу, а просто дивиться чотиривимірний сон. Відбувається звичайнісіньке відновлення організму на всіх рівнях, яке щоночі

переживає кожен. Мозок же тим часом і відпочиває, і вдосконалюється. Це має бути не прошивання мозку, як у машин. А безшаблонне навчання, максимально ефективне, бо однаковою є лише сприйнята інформація, а запам'ятовування, трактування та її трансформація різні. Найголовніша особливість у тому, що моральне виховання, духовний розвиток відбуватимуться разом зі сприйманням, що досягатиметься шляхом правильного емоційного впливу. Ми звільнимся від відомих раніше злодіянь, бо разом з інформацією і навичками пристрій усіх виховуватиме. До того ж будемо значно мудрішими, бо матимемо досвід – пристрій впливатиме на всі органи чуття, що даватиме змогу глибинніше усвідомлювати, переживаючи чотирирівнісну інформацію.

Дотепер під час читання та навчання взагалі людина вчилася жити, подумки проводила постійну репетицію власного життя, тривалість якого залежить од того, чим воно вимірюється. Поряд із насолодами, наприклад, воно здається надто коротким. Треба частіше відчувати радість, бо то завжди не порочний процес, однак не насолоджуватися. Тому що це те саме, що втішатися бідою – за насолодою неминуче слідує біда. Але ж буття непомітно минає. У насолодах чи без них. Наш винахід має велику перевагу в цьому випадку – змінити ставлення людей до всього, що перешкоджає їм бути по-справжньому щасливими. Якщо ж усе-таки з'явиться прогалина, небезпечна для суспільства людина, то її миттєво

відслідковують на фоні здорових і виліковують, перебудовуючи без пошкоджень структуру пам'яті, а відповідно — її моральне обличчя. “Втручання в природний перебіг подій”, — скажеш, можливо, ти. Проте таке вирішення схожих проблем із хворобами людства є значно гуманнішим, аніж невблаганні плаха й ешафот чи безглузде та переважно безрезультатне позбавлення волі. Перебіг майбутніх подій здебільшого залежить від того, чого ми хочемо. А ми маємо прагнути кращого для всіх, якщо хочемо жити краще самі.

“Але чи буде щастя доступнішим? І якщо так, то які це матиме наслідки? Чи буде воно так само потрібним, як і решта важливих складових нашого існування?” — запитував я сам у себе, щоб не загасити братів ентузіазм, коли вже розпочали нову справу.

Робота над винаходом тривала протягом року, однак сягнути кінця їй не судилося. Багато змінилось за цей час. Однієї ночі, наприкінці вересня цього ж 2153 року, я прохопився від крижаного холоду, що обпікав моє єство. Температура тіла з невідомих причин стрімко знижувалася. Разом із теплом мене почали покидати відчуття. Останнє, на що я спромігся — повернути голову до Водомисла, щоби покликати його, та слова згасли десь на півдорозі, як і свідомість. Коли прокинувся, побачив поряд батьків. Вони сиділи й дивились у вікно, тримаючись за руки. Вбрання відповідало забарвленню збільшених сутінками зіниць. Чи, може, це вечір знебарвив усе

навколо. Перед моїми очима досі ширяє в повітрі сон, у якому не можу відкрити двері будинку, що нагадують вхід у склеп. Збиваю руки об двері, довго борюся з міцним замком, ламаю нарешті його ногою. Там невиразно тліє свічка. Вітер, спричинений моїм приходом, штовхнув у бік полум'я. За мить воно вирівнялося та заструменіло з останніх сил, освітлюючи спокійне обличчя брата. Підходжу ближче й намагаюся його розбудити з надією, що той просто спить. Наступна навальна думка, як дев'ятий вал, вибила мене з рівноваги. Від нестерпного усвідомлення того, що перед моїми очима, усі атоми мого тіла пройнялися сумішшю пекучих холоду й вогню. Пересохло в роті. Кожен ковток води розвіює залишок сновидіння, повертаючи сили та причетність до того, що відбувається зараз насправді. Приміщення та специфічний запах свідчать про те, що я в лікарні. Батьки повідомили, що чекали мого повернення з коми протягом трьох діб. Шансів майже не залишалося. Поцікавившись, чому не прийшов Водомисл, почув у відповідь, що його терміново викликали на роботу.

Будучи наступного ранку вдома, помітив те, чого не було раніше. Відтепер мені з легкістю почала коритися стихія води. Усе було так, ніби опинився в кімнаті тієї ж доби, коли відчув незрозумілий холод, триденно заснувши. Наші речі залишилися там само. Хіба що ліжко Водомисла було нашвидкуруч вкрите ковдрою — незвичний вигляд, бо він завжди

застилав його дуже гарно. Замість двох на столі лежав один перстень. Він уже був інакший. Спереду залишилася семикутна зірка з темним агатом у середині, на якому з'явився вигравіюваний фенікс, а з'єднання позаду сформувалося у вигляді братового водяного дракона, що кусає свого хвоста. Обидва персні з'єдналися в один. Гадки почали грузнути, затмарюючи й без того похмурий день. За кілька хвилин я зненавидів нові можливості. Слова рідних, наче забиті молотком цвяхи, впивалися в повітря. “Тієї ночі, коли тебе відвезли в комі до лікарні, Водомисл не прокинувся”, — опустивши в минуле очі, сказала мати.

Дні падали, наче каміння, шліфували емоції байдужістю до всього, що відбувалося навколо. Відтоді я опинився поміж Дедалом і Діогеном. Поряд із Ріхардом, Бенедиктом, Всеволодом та іншими в холі квартири з'явився портрет Водомисла. Навчальний заклад, відкритий Ріхардом, продовжив своє існування, увійшовши до складу Духовно-просвітницького центру православної культури. Шугаючи спіраллю Сансари, кожен із нащадків додавав крупичку досконалості до створеного навчального закладу, що зростає, наче невеличка держава зі своїми законами. Його нащадки поступово вдосконалювали навчання. За надто малий проміжок часу Водомисл зумів зробити багато, не шкодуючи часу та сил.

А час незмінно дихає простором — восени вдихає життя, щоби видихнути його оновленим навесні,

хоч завжди неоднаково, по-новому. Усе, створене Природою, має стати знову її складовою частиною для правильного життєобігу. Дощ задовольняє післялітню спрагу землі, провокуючи загострення хронічних сутінків у моєї кімнати. Вітер намагається забрати із собою дахи будинків. Світ навколо став замалим під натиском осінніх хмар і туману, наче маленька кімната, де стіни, підлога та стеля зусібіч готуються злещатитися. Погляд падає з підвіконня донизу. Тенета сутінків вихоплюються з кімнати й обплутують місто та свідомості перехожих. Через пів години остаточно звечоріло. Вікно автоматично закрилось і ввімкнуло освітлення. Погляд зісковзнув убік, зупинившись мимохідь на картині. Міркуючи зовсім не про те, куди спрямовані очі, я не помічаю найважливішого. Спогади почали миготіти перед очима, наче ліхтарі за вікном автотранспорту. Такі віддалені та водночас надто близькі. Дивна властивість пам'яті фарбує навіть неприємні моменти світлими барвами, якщо це стосується дорогої нам людини. Й узагалі — з віком несвідомо згадуєш лише хороше. Тож приємна палітра спогадів стійкими кроками пензля вимальовує картину минушини. Аж тут по голові грюкнуло усвідомлення того, що протягом кількох хвилин поставало перед очима. Картина. Там уже не було Андріївського. Може пам'ять випустила образ брата з нейронної клітки? Його суворий погляд змінюється разом із моїм. Кожна дрібниця повторюється. Мабуть, це

лише відображення. Чекай-но, моє віддзеркалення? Із нас трьох власний образ там бачив лише брат. Чи пов'язане це зі словами Данила про здатність дзеркала провіщати майбутнє?

Природа остаточно канула в міцний сон цього прохолодного жовтневого вечора, видихаючи хмари туману. Прямує до дядька Данила. Маленький принц на Пейзажній алеї так само, як раніше, занурив мрійливі очі у спогади в пошуках своєї Троянди, обіпершись шпагою об каміння. Поряд із ним шугають люди, підчеплені разом із листям на гачки вітру. Вони й справді приділяють мало уваги потрібним речам, увесь час торочачи про серйозність і про числа — від любові до рахунку. Музей космонавтики, Національний музей історії України та Духовно-просвітницький центр православної культури посіріли від посвіту ліхтарів, котрі виривають простір навколо себе з рук глевкої темряви. Примарний туман розсіює плямами люмінесценцію вже віддалених освітлювальних пристроїв, настоюючи та розповсюджуючи запах зів'ялого листя. Тіні людських душ ширяють холодними вулицями. Як би там не було, а лише тіні й контролюють наше сприйняття, повідомляючи про положення, розмір та інші характеристики предметів. Що б ми робили без тіней?

Зайшовши до дядькової крамниці, уже реставрованої після пожежі. Натрапив на стару подерту книгу, поки він лагодив щось біля входу. Погляд,

контрольований підсвідомістю, почав подорожувати реченнями вікодавньої сторінки. Слова тліли десь далеко, за межами моєї уваги. Лише далекий 2009 рік видання цього антикваріату несподівано здався мені чимсь дуже важливим. Та чим саме, я так і не спромігся пригадати, хоч відповідь була майже відчутною, наче десь поруч.

Дядько привітався, міцно стиснувши мою руку, і запропонував випити мате. Пили мовчки, спостерігали за відвідувачами.

— Хоч би як із віком твої думки холонули разом із кров'ю, цінувати життя починаєш дедалі дужче, — сказав Данило насамкінець, — а надто тоді, коли йдеться про рідних. Одного дня ми просто мусимо зятямити назавжди, що будь-які зміни — тим паче, як здається нам, погані — потрібні задля збереження світобудови, де люди — крихітні корпускули Креатора — мають іти тільки їм накресленим шляхом еволюції. Де всі ми — лиш імпульс, думка надрозвиненого Організму.

{X}

Волосся кольору кориці

День випарувався, як вода під прямим сонячним посвітом. Нейронний усесвіт гасне. Бо сьогодні вечір п'ятниці, клітини звикли до відпочинку в потрібний їм час, а те, що я працюю за столом — зовсім не перешкода. Послаблюється вплив на гіпоталамус, клітини якого відразу реагують на зміни, піклуючись про раціональне й економне енергозабезпечення організму з боку ретикулярної формації. Оболонка починає працювати над самовідновленням. Лагодити її на всіх рівнях допомагають мікроорганізми, тож вона швидко звільняється від шкідливих думок і речовин. Кількість адреналіну в крові зменшується, а серотоніну — навпаки. М'язи, котрі перебувають у незручному положенні, переходять у стан спокою, остаточно втративши енергію, що провокує появу напівсну, де я крокую донизу східцями. Цієї миті внаслідок дії фізичних законів та особливостей опорно-рухового апарату, голова спадає з долоні правої руки. Тіло дедалі більше тягне до опори. Та його частина, що опинилася за межами стола та крісла, прагне спочивати на підлозі. Усе це відбувається так швидко, що сонний мозок не встигає знайти пояснення. І, як наслідок, мені сниться

стрімке падіння. Хоч і недовго. Воно вчасно вривається, коли з'єднувач на правому мізинці о дев'ятій вечора імпульсно повідомляє про Домініка, котрий питає дозволу з'явитися. Голограма товариша засвітилася б через двадцять три секунди посеред кімнати, на обличчі знову заяскравіла би щира посмішка, незважаючи на те, що очі в нього ніколи не посміхаються. А посміхатися вони й не мають причини, бо тижневі новини, про які він хоче повідомити, безсумнівно, надто серйозні. “Мешканці підземного міста майже не з'являються на поверхні. Надземники, скеровані страхом, створили всі необхідні умови задля того, щоб їхні піддані виконували потрібну роботу під землею. Тож громадяни верхнього міста почали остерігатися темряви, а підземники зненавиділи сонячне світло...” — така й схожі звістки пролунали б зараз у кімнаті. Але не цього вечора.

Дощ і сон — абсолютно різні речі, але як вони доладно взаємодіють. Ніч минула швидко. Знову побачив брата вві сні. Яким же веселим у нас було дитинство. Навіть процес прийому їжі ми перетворювали на експеримент, досліджуючи патетичну потужність смаків, що змінюються від впливу резонансної частоти музичних інструментів. Наприклад, клавесина. Його найтонші клавішні звуки, що дзвенять фіолетово-синіми відтінками, наче посвіта надто близьких зірок, украй пасують солодким цукатам, особливо з терпких плодів терну,

кислих ягід барбарису, чорної шовковиці та чорної черешні, контрастно доповнюють гіркуватий присмак грейпфрута, що підсилюється жовтогогарчими пасмами звуків найвіддаленіших клавіш. Чи ірландської свирілі. Анатомія звуків якої схожа взимку на завивання морозного вітру, що проходить крізь низові щілини засніжених будинків-отворів, які встилаються свирілями-вулицями, і виривається через безлюдні піддашся. Резонансна частота такого свисту вкриває теплою ковдрою асонансу смак суніць із лимоном і медом. Звуки ж еритроцитного кольору, ніби захід сонця, провокують ротову порожнину густіше терпнути від меланхолійної хурми. Експерименти зі скрипкою, де висококаліграфічні звуки великої октави підсилюють смак агрусу й порічок. А ноти нижчої частоти — винограду, смородини й чорниці.

На дзеркалі-моніторі промиготіли новини. У правому нижньому кутку екрана, поряд із гідрометеорологічним повідомленням, помітив, що сьогодні субота. Зроблю собі справжній вихідний. Прогуляюся до Замкової, зайду до каварні абошо.

Назустріч прямують люди, котрі, як і тіні, є посередниками між темрявою та світлом. Резонансна частота темних думок укриває обличчя господарів смугами тіней, а щасливих — світлом радості. Останні вирізняються з-посеред сірих облич надто яскраво, бо схожі на дифтонги й диграфи, що зустрічаються на сторінках невловимої історії

нашого життя не надто часто. Здавалося б, один і той самий день. Та його варіантів існує зараз стільки, скільки помічаю пар зустрічних очей, що вдивляються у щомить редуковані події. Світосяйних і навпаки, із зіницями кольору чорного перцю та бездонно холодної темряви. У когось там цілий світ, а в інших непросвітна вакуумоподібна пуста. Сьогоднішній день для останніх складають скороминущість, буденність і безбарвність. Вони сонно човгають стежкою забуття в напрямку наступної доби, завжди схожої на попередню. Температура їхніх слів зазвичай не вивищується над нулем, а від одного лише погляду є можливість застудитися. Погляд тих очей увесь час спрямований у Лету. А хмари над головою, відображені у водах цієї уявної річки, наче груди попелу, щоденно затуляють сонячний посвіт, впускаючи всепроникний холод до їхніх сердець. Холод, що примерзає похмурими виразами до облич, які бачать сенс життя у відшліфовуванні вміння холодно посміхатися. Однак такі посмішки викривають навіть майстрів із багаторічним стажем, бо неминуче вкривають обличчя памороззю лукавих зморшок. Обличчя, що шукають ніч удень. Та поряд із ними на цей погожий день дивляться інші, котрі, на противагу попереднім, намагаються усвідомити й заповнити кожну прийдешню секунду вщерть невичерпним ентузіазмом і бажанням змінити щось на краще. Для них одна мить уміщує століття. Миттєвість,

що перетворюється на невмирущий світлий спогад. Здебільшого вони і є тими першими, їхньою майбутньою еманацією, бо знайдений одного разу смолоскип дав їм не тільки світло. Вони побачили темряву. І відтоді природна ніч для них — то занурення в Евною.

Сонячне проміння пробилось крізь густу хмару, обіцяючи Замковій своє тепло на найближчі декілька хвилин. Залежно від зміни навколишнього середовища та наближення до гори, кількість приземлених очей помалу зменшується, натомість з'являються погляди, що занурені в небо.

Вирази облич на Андріївському приховані вже кількомастами кроків, проте вистачає і ходи, щоби побачити й розпізнати. Адже кроки пристрасних — жваві, у знесилених — мляві, незагартовані мають м'яку ходу, а дужі карбують кроком бруківку, неспішні прямують виважено, квапливі ж дріботять похапцем, у нервових кроки галасливі, у несвідомих же — безладні. В одного з перехожих хода задумливо мовчить. У когось вона щиро розповідає про досвід. У тих, що не самі, кроки злагоджено діалогізують. А в іншій парі непримиренно сперечаються. Але всіх споріднює одне-єдине почуття, хоч не кожен його хоче помічати. Воно незмінне, як закон. Кожний любить цей світ. Однак любить так, як уміє. І безсумнівним є той факт, що скільки існує людей, стільки з ними і світів. Світів у зародку.

Із такими думками я перетнув, сидячи на застеленій теплою ковдрою горі, кілька годин. Побіля крамниці зупинилася дівчина. Звісно, не можна сказати напевно, куди спрямований її погляд. Та в мене виникло жагуче відчуття, ніби вона поряд зі мною та дивиться просто у вічі, углиб мого ества. Смарагдові очі, у яких жевріє полум'я доброго й невтомного серця, навіюють присмак мускатного горіха. Чутлива душа, що іскриться в глибинах її янгольських очей, каліграфічно викристалізувала форму фізичної оболонки. На незрівнянно красиві плечі спадає волосся кольору кориці. Саме такою в моїй уяві постала чарівна дівчина. Стрімка, як падіння зірки, мить милування закінчилася. Біля крамниці вже нікого немає. А може, зовсім і не було ніякої дівчини. Зриваюся з місця та починаю бігти донизу, перескакуючи через сходи. За півтори хвилини моє приховане важке дихання почув дядько Данило в антикварній крамничці, де все ще цінують справжнє мистецтво й класичну музику. Де все дихає старовиною. Не може бути. Це ж справді вона. Саме така, якою уявляв її там, угорі. Сірий день одразу став світлим і яскравим. Незрозуміла досі радість залоскотала серце.

Стоять мовчки. Дівчина непорушно та мрійливо милується картиною — точнісінько так, як це робив уперше Вогнесвіт, котрий мовчки спостерігає за нею, подорожуючи водночас минулими подіями й намагаючись уявити картину замість дзеркала.

— Велике творіння. Однак змушений повідомити, що картину вже замовили, — увічливо звертається Данило до дівчини, непомітно посміхаючись до мене.

Через пів хвилини дівчина розчаровано прямує в напрямку дверей. Зупиняється. На її милому обличчі з'являється ледь помітний наслідок внутрішньої боротьби й хвилювання. Поглядає впівоберта на вподобану картину.

— Скажіть, будьте ласкаві, яка її вартість? — питає вона у власника крамниці.

— Щонайменше кілька життів, — випереджаю дядька з необдуманого відповіддю.

Крізь відчинені дубові двері — у такт серцебиття трьохсотрічного німецького годинника “Le Roi a Paris” із чорного дерева — дихає іржавим листям осінь. Мідний, як жовтнєве сонце, маятник пробив шосту, повторюючи громом слова. Присутні відчули запах ізнадвірного дощу, що відлунням маятника крокує бруківкою.

Дівчина здивувалася не так тому, що я випалив, як мені, бо не завважила передше присутності.

— Перепрошую? — лагідно сказала вона, сором'язливо торкаючись довгими пальчиками тонких крисів чорного елегантного капелюха.

— Ось, власне, і сам замовник, — намагається виправити ситуацію Данило, м'яко всміхаючись до вродливої дівчини та суворо поглядаючи на мене мудрими очима з-над великих окулярів. Очевидно,

піднята на хвилю чорна густа брова натякає, що знайомитися треба не так. За мить він порівнявся з нами.

— Данило, — шанобливо мовив дядько та прихилив частково припорошену сивиною голову. — Шановна...

— Агата, — чемно підказала дівчина.

— Радий знайомству, пані Агато. Думаю, що зможу вам допомогти. Цей чоловік...

— Вогнесвіт, тобто, — уточнюю слова Данила. — Мабуть, мене неправильно зрозуміли. Тієї хвилини я захопився думками про красу полотна й не помітив, як сказав уголос, що цей витвір невмирущого мистецтва надихає вже кілька поколінь.

— Справді? А враження таке, ніби картину написали нещодавно, — здивувалася Агата.

— І це не єдина її особливість. Якщо вам цікаво та є година вільного часу, можу розповісти про неї більше. За філіжанкою кави, наприклад.

Кров запульсувала в жилах юнака й дівчини з такою силою, що, якби не тьмяне освітлення, котре полюбляє будь-яка старовина, було б помітно те, що красуня зашарілася, ховаючи під тінню загадкового капелюха вогняно-трояндовий колір щічок.

— Залюбки, — відповіла на пропозицію Агата, здивувавшись сама собі. Раніше вона не відчувала такої певності й довіри, як зараз.

Невідоме досі почуття приємно вкололо серце Вогнесвіта. Погляди молодих людей зустрілися.

Цієї ж миті виділений із хромафінних клітин мозкової речовини наднирників адреналін збуджує $\alpha 1$ -адренорецептори, викликаючи скорочення радіального м'яза райдужної оболонки, унаслідок чого виникає двосторонній мідріаз. Словом, зіниці закоханих збільшилися.

— Пані Агато, може вас зацікавить копія цього полотна? — наздогнали б їх біля виходу слова Данила, якби не перешкоджав “Полонез” Огінського. А кроки дівчини та хлопця вже злагоджено діалогізують бруківкою, щиро розповідають про нові плани на майбутнє. Сонце, виглядаючи зрідка з-поміж хмар, карамелізує осінні листя.

За кавою по-румунськи Вогнесвіт розповів про полотно, яке пережило невідому кількість часу, хоч завжди здається новонародженим. Ніхто не може з певністю визначити його вік. Кожен дослідник висловлює різну кількість років. Однак найцікавіше те, що ці люди проживають рівно стільки, скільки йому приписують. Проговоривши весь вечір, наче близькі люди, котрі не бачилися багато років, вони домовилися про зустріч наступного дня біля входу до крамниці.

Самотній і похилений віком ліхтар побіля замку Річарда згадує свої молоді літа, спостерігаючи за щирими обіймами та прощанням очі в очі. Проте сьогодні їхні шляхи мають розминутися. Кожний крок, який віддаляє Вогнесвіта від Агати, дедалі гучніше вторить йому разом із великими краплями

дощу, що, можливо, більше вони не побачаться ніколи. Він зупиняється, обертається й ловить її погляд. З-від обширу її зіниць гріє повний місяць.

— Бувай, — посміхається вона.

Місяць не шкодує посвіту цієї ночі, заливаючи оманливим промінням мою кімнату. Усі епітети, якими можна описати Агату, — то просто тіні надсяючих слів, неспроможних увібрати хоча б крихту довершеності, яку вона випромінює в моїй уяві, що не дасть тепер мені заснути до світанку.

Прибув у зазначене місце за пів години до восьмої. Щільний туман, освітлений струменями з фар, зв'язує автівки ланцюгами водяного пару, який тягнеться й тягнеться, як час до зустрічі. Весь вечір я просидів у крамниці дядька Данила, однак вона так і не з'явилася. Відтоді мені не пощастило побачити Агату жодного разу. Навіть подивитися на вподобану картину не повернулася.

{XI}

Екзекуція

Земля може прогодувати не більше восьми мільярдів людей, а населення вже зросло до десяти... Новостворені організації не здатні регулювати за необхідності температуру, атмосферний тиск і вологість повітря, яка зросла за останні півтора століття на 25 відсотків... Пов'язані з кліматичними змінами стихійні лиха загрожують існуванню людства, яке майже повністю вичерпало ресурси планети... До моєї свідомості хвилеподібно пробиваються окремі частини новинної статті “Планета і ми”, яку озвучує мені програма-диктор, поки пораюся зі сніданком. За вікном лютує мороз і безупинно сипле сніг. Спричинені моїм процесом мислення електронні імпульси вистежує нанокomp'ютер. Думки нині штовхають континенти, але ігнорують елементарні речі, які врятували б усіх. “Може, саме час правильно застосувати перший винахід?” — майнула в голові думка. Єдиним добре знайомим мені підземником і водночас працівником Міністерства оборони й безпеки, якого поважають усі мешканці Над-Киева, є Домінік, котрий відповідно до життєвої позиції за будь-яких обставин перебуватиме на стороні правди, як цього вимагає непереможний гуманізм. Справді, у безкорисливих руках винахід знайде доцільне застосування та допоможе уникнути

можливого конфлікту між верхнім і нижнім містами. З огляду на перспективу миру, не зволікатиму з наміром, повідомлю Домініка сьогодні ж.

На небосхилі все ще невтомно палає сонце. І якщо ти обличчям до нього, то потилиця обов'язково буде в затінку. Дуалізм усьому дає форму. Кожному вимірює необхідну кількість світла й темряви. Часу та місця. Якщо уявити сьогочасну планету в розрізі, то вона нагадує комашник, бо глибоко під землею твердую рухаються, ніби підшкірні мікроорганізми, представники людської цивілізації, чимдуж прагнуть наблизитися до ядра. До заходу власного буття, тривалість якого насправді вимірюється не розмахом діяльності, а природоузгодженими кроками. Пропорція потурбувалася про те, щоб усі творіння мали свій час. Навіть Сонце пролітає мільярди літ так само швидко для нього, як людина, умовно кажучи, своє сторіччя. Усе підпорядковується закономірності стадій, а тимчасове виключення можливе лиш тоді, коли буття припиняється на одному з етапів. Та це виключення, повторюю, тимчасове. Бо після метаморфоз єство знову потрапляє до коловерті самозародження і саморуїнування.

Відтак у згоді минали лічені тижні. Останній день зими прийшов, як завжди, раптово. Сонце зупинилося на межі двох полюсів термометра. Майже всюди розтанув лід, хоч крива посмішка вкритих льодом стрілок годинника на будівлі навпроти мого вікна ще холодна. Вулиці всіяні людьми, але ніхто не може вичавити із себе ані звуку. Відтепер альbedo

планети зростає, що мало б навіювати всім радість і відчуття того, що парниковий ефект не перетворює Землю на планету з непридатними для життя умовами, відновиться теплова рівновага. Люди мали б піддатися оманливому перебільшенню своїх можливостей і хибним уявленням про те, що їхній вид може коригувати причинно-наслідкові зв'язки на свою користь. Очікування заволоділо мисленням усіх. Ось небо вже закривають густі шари безпечних для всього живого захисних аерозолів. Западає всеосяжна мовчанка. Невідоме тотальне хвилювання закрадається до надземників. Непояснюване, але, безперечно, закономірне. Нажахані позасвідомим передчуттям владарі намагаються проковтнути панічний страх, що кілком забився в горлі кожного. Надземники, як єдиний організм, самопідвищують стійкість до стресу й шоку. Проте всім важко дихати, кисню стає замало, бо адреналін робить свою справу й починає стимулювати метаболізм. Після збудження $\beta 2$ -адренорецепторів виникає ще більший неспокій. Тремор. Зниження артеріального тиску. Підвищується загальне напруження, психічна мобілізація та реакція орієнтування, яка так потрібна цієї темної години. Ні, не вмить почорніле небо, що перетворило день на справжню ніч, турбує мешканців Над-Києва, тисне на них і заважає дихати. І навіть не те, що вони тимчасово втратили орієнтацію в просторі. Усе це дрібниці. Так здобич відчуває хижака. Попереду неминуче зіткнення з наслідком. Мовчазним, рішучим і безжалісним. Однак

це потім. А зараз жертва має усвідомити своє становище. І невдовзі проявити агонієподібну агресію — першу ознаку свого страху.

Хмари перипетій, що турбують усіх і кожного, здаються мені логічним наслідком такого роздвоєння міста. На фоні загального хвилювання мені спокійно, страх давно минув. Мабуть, причиною тому є передусім Агата. Знову згадав про неї, бо так відбувається щоразу, коли приходжу до антикварної крамниці. Сьогодні її присутність відчуваю якось реалістичніше, ніж завжди, тому на серці тепло й радісно. Повсякчас намагаюся віднайти її в натовпі, упізнати ці незабутні й безкінечно глибокі очі з-поміж тисяч перехожих. Очі, що дивляться на мене в снах. І вранці, коли прокидаюся. Вони всюди. У кожному закутку моїх потаємних, рідних серцю думок. От знову та мить, коли пітьма сприяє бурхливому розквіту уяви. Очі надземників усе ще нерухомо спрямовані в чорне небо. А вона стоїть за кілька метрів од мене, дві мікрогалактики її очей спрямовані кудись у далечінь, ніби шукають на Замковій того, з ким кілька місяців тому бачилися в крамниці. Як би я хотів, щоби це було справді так. Відчуваю кожним атомом свого ества її присутність. Агата рвучко обертається до мене. Як ковток живущого проміння, погляд, повний бурхливих почуттів, приємно обпікає зсередини. Моя кров жадібно поглинає запах волосся, принесений вітром, розтікаючись гарячими ріками по жилах. Іду назустріч, хоч і впевнений, що це оптичний обман, який просочився в реальність із

затьмареної підсвідомості. Зупиняємося на відстані кількох сантиметрів. Відчуваю на собі теплий подих дівчини. Обіймаю її так міцно, що геть забуваю про місцезнаходження, штучну ніч і людей. “Хіба це можливо, щоби найзаповітніше бажання втілилося в реальність?” — запитую сам у себе, не ймучи віри. Приємне взаємозабуття тривало близько десяти хвилин. Допоки навколо не почалася штовханина — люди з невідомих нам причин раптово кинулися врозтіч. Потік несвідомого натовпу підхопив би й нас разом із собою, однак ми вчасно зреагували та попрямували до крамниці.

Крізь зачинені двері долинув гучний постріл. А закоханих уже не хвилювало нічого, хоч міцний зелений чай із лимонним соком повернув остаточно до реальності. Одначе їм усе одно було байдуже до того, що відбувається за дверима. Агата навіть не звертала увагу на те, що замість картини було дзеркало. Неочікуване щастя гріло з’єднані душі дівчини та хлопця.

Як виявилось згодом, якийсь оскаженілий підземник кинувся на навколишніх. Разом із породженою цією подією хвилею галасу та крику по всьому Андріївському линув потік людей, у чиїх очах масштаби події зростали щосекундно. Страх швидко робить свою справу, гіперболізуючи реальний стан речей. Постріл тимчасово поклав край загальному хвилюванню. Підземника покарано. Ще за годину до пострілу мешканці Над-Києва здивувалися би своїй поведінці. Та тієї секунди вони відверто

раділи смерті самотнього підземника, чия злість і впевненість у своїй правоті загострилися звичною темрявою в незвичному місці. Перебування мешканця Під-Києва в тамтому натовпі, очевидно, було випадковим, і його налякало збіговисько ненависних із дитинства людей. Тим паче, хтось навмисне збив важким ударом юнака на землю, і якби він не відповів, то випустив би душу ще раніше. Але про такі деталі очевидці не згадуватимуть опісля, щоби не заплямувати свою репутацію у власних очах, позаяк їм вигідно забути таку дрібницю. Натовп завжди правий, навіть якщо під його чистими ногами та брудною совістю хтось залишився.

Холодне напруження шипить разом із вітром, заштовхуючи надземників до приміщень, які так звикли до світла вдень, що ладні сидіти в будівлях під люмінісцентним небом, аби лиш не бачити штучної вуличної темряви, що за прогнозами науковців остаточно має розсіятися приблизно через три доби. Мешканці підземного міста відчують іще більший страх надземників, що проточується крізь товщу ґрунту й заліза. Після випадку на узвозі бурхливе існування підхмарного міста згасло разом із сонячним посвітом. Лиш у місцях з'єднання міст періодично з'являються військовики, щоби перевірити, чи все спокійно. Отже, після остаточної заборони підійматися на поверхню, Під-Київ став схожий на закоркований нітрогліцерин, що чекає поштовху, підвищення температури до критичної позначки, аби показати свою хижу міць. З огляду на

це, вирішив разом із Домініком зруйнувати перший винахід, адже Київ може пережити небачені досі руйнації, якщо він потрапить до злих рук.

Другий вечір поспіль досліджуємо з Агатою космічний простір у порожній обсерваторії. Дізнався, що вона мешкає в будинку над урвищем, поверхом вище над крамничкою. Того ж вечора, коли ми востаннє бачилися, ситуація ускладнилася тим, що дівчині терміново треба було летіти до Лондона, навідати батьків. Справа не могла зачекати до наступного дня, тож, не маючи змоги мене сповістити, вона вирушила першим найближчим рейсом. За місяць повернулася, але... Бувають такі випадки, коли той, хто завжди перебуває поряд і щодня зупиняється в тих самих місцях, може з тобою так і не зустрітися. В іншому ж випадку твій дім може бути на відстані двадцяти кілометрів од когось незнайомого, однак бачиш цю людину за дивного збігу обставин доволі часто. Словом, усьому свій час і місце.

Сьоме березня. Цього вечора диспергаційні аерозолі остаточно розсіялися, тому ми відпочиваємо після роботи на Замковій. Навколо ні душі. Погляд зупиняється на частково освітленому ліхтарем замку Річарда. На мить здалося, що хтось вийшов із замку. Згадую дивну суміш емоцій, що переповнювали мене, коли вперше переступив поріг. Єство відчуває непояснювану спорідненість із тим місцем. Ніби щось міцніше, ніж біологічна пам'ять, пориває мене туди. Може, якась незавершена справа? Чи ще навіть не розпочата? Зрештою, що таке час? Певно,

це надто химерно, та мені здається, що минуле, теперішнє й майбутнє відбуваються одночасно. Зараз. А ця гора? Хіба ми тут випадково? Звичайно, ні. Є щось невловиме. Таке, що не можна пояснити словами. Проте, незалежно від нашого бажання й рівня усвідомлення, воно тут. Поряд. У глибинних закутках несвідомого. Можливо, такі міркування мають простіше пояснення — поряд Агата, тому мені видається будь-яке місце рідним і по-своєму прекрасним. Подув теплого вітру стає так само м'яким, як її ніжний дотик і лагідний голос. Услід за багряним заходом сонця місто вкриває ковдра березневої темряви, гаптована сузір'ями ліхтарів. Зіткане із шовкового голосу Агати вечірнє небо починає іскритися зірками, котрі миготять і нагадують, що ми мандруємо щомиті космічними магістралями разом із Сонячною системою.

— З тобою не помічаю, як плине час, де закінчується світло й починається темрява. Уже звечоріло, — долинули стиха промовлені слова дівчини.

— Уже нікуди поспішати, — прошепотів їй, якнайміцніше обіймаючи.

Нас проймає відчуття безвагості, окриленості. Час насправду рухається десь осторонь, коли відчуваю щирі обійми Агати, спостерігаючи за падінням зірок. І це забуття тривало б довго, якби ми не були клітинами ще малодослідженого організму Земля, що подорожує разом з усіма тілами космічним безмежжям. Якби ми не були зернинами майбутніх усесвітів, що, можливо, колапсуватимуться

та вибухатимуть, формуючи нескінченність. І не зупинити миттєвість я егоїстично волів би, а радіти кожному сходу сонця до глибокої старості з цією душею, з котрою споріднився ще задовго до народження, із посмішкою згадуючи в майбутньому сьогоднішню прекрасну мить. Даючи їй можливість знайти продовження в іще кращій. Уявити лишень, що все навколо — те, що навіть не може вписатися в наше розуміння, наш неосяжний Усесвіт, — є лиш маленьким шматочком на кшталт протона, який разом з Антивсесвітом-нейтроном утворює крихітну частинку чогось значно більшого.

Зненацька місто розчавила особлива тиша. Люди, котрі де-не-де рухалися вулицями, умить сторожко зупинилися, неначе комахи, що прислухаються до чогось. Спинилися всі, крім однієї особи. До замку Річарда підіймається чоловік у чорному плащі та капелюсі. Сповільнює крок біля входу, згодом обертається. Виникає враження, що він спостерігає за нами. Більше того, він обернувся навмисно, знав заздалегідь, що бачитиме на горі саме нас. Тут неодмінно має бути якась мета. Чоловік зникає в позаліхтарному мороці. Чи це, бува, не Венефікус? Треба неодмінно перевірити. Дивний потяг до замку непокоїть мене дедалі дужче. Провівши Агату до крамниці, помічаю, що двері замку недозачинені. За порогом вогонь ліхтаря стає безсилим, частково виділяючи нечіткі обриси навколишності. Біля входу відчуваю на собі чийсь позирк. Два кроки потому темрява замку проковтнула разом зі мною пильний

погляд Агати, що не відходила ще якийсь час од вікна квартири на другому поверсі, обмірковуючи побачене. Враз узвіз потемнів дужче. Ще хвилину тому вулиці Києва були порожніми, проте цієї секунди з-під надр Землі неочікувано вивергається розпечена лава підземників. Це навіть важко назвати війною. Бо будь-яка здобич, як і надземний люд, може пручатися скільки завгодно, та вона знає перед початком, що буде переможеною. Тож, вирішивши згрупуватися, хижакі вийшли на полювання. Кращих умов годі було вигадати. Гнів людей підземного міста починає трошити все на вулицях підхмарного Києва. Зараз більшість думає лише про помсту, не усвідомлюючи того, що після завершення своєї справи повернуться згодом назад — унаслідок сили звички та любові до штучного світива, похиленого в бік мороку. Тому Агата пішла вслід за мною, щоби застерегти про події на вулиці.

У кінці вузького підземного коридору крізь щілини дверей проливається посвіт. Чоловік у чорному плащі й такому ж непросвітному, як його душа, капелюсі відкрив двері, запрошуючи до приміщення. Коли я ввійшов, чоловік сидів потилицею до джерела світла. Очі не відразу пристосувалися до різкої зміни. У зв'язку з цим бачу лише силует, що займає простір напроти. З часом риси його обличчя стають виразнішими. Якщо мені не зраджує зір, то цієї миті я бачу Данила, по-химерному вдягненого. Різниця лиш у тому, що обличчя цієї людини викривила невластиво зла для батькового брата посмішка.

— Данило? — сумніваючись, мовив я нарешті.

— Підбурити підземну спільноту було так легко, — каже той у відповідь, залишаючи мої слова поза увагою. — Домінік таки не приєднався до нас. Що ж, залишиться разом з усіма надземниками годувати хробаків і гайвороння. До речі, щодо твоїх близьких.

— Що ти верзеш? Де Данило?

— Там, де незабаром будуть усі, — засміявся той.

— Хоч ти, Мраколюбє, і перевтілюєшся, проте погляд залишився незмінним. Якщо з ним щось трапилося... — випалив я, зробивши кілька кроків назустріч.

— Нічогісінько ти мені не зробиш, — самовпевнено обірвав мене на півреченні гомункулус, спокійно сівши в крісло. — Який ти спостережливий, — іронічно зауважив він. — Венефікус, Кербер, Мраколюб... Яка, зрештою, різниця? Назва, тіло — то не найголовніше. Вони лиш висловлюють зміст, як ти знаєш. Ми, Вогнесвіте, приречені на свої ролі. І дуже рідко вибираємо їх самі. Як-от твій брат, наприклад. Гадаєш, пожежа в підвалі Ріхарда — випадковість? Дошка зсунулася під його ногами також без вагомої причини, чи що? А чому Злата вийшла заміж за іншого? Бо в мене не було нічого, крім заздрощів, а ти мав би все. До речі, смерть Ріхарда зі світу нашої матерії мала теж причину, пов'язану зі мною. І батьки Агати захворіли не зовсім випадково. А нападники? Хіба не помітив, що їх щось об'єднувало? Не книга, як ти думав нещодавно. І навіть не дзеркало. Спроби

тебе вбити були й раніше. Я наймав інших, бо самому не можна було це зробити. Зізнаюся, тобі не просто щастило. Але після останньої спроби я зрозумів одну просту істину. Навіщо мені це робити? Який сенс штовхати тебе знову в колесо Сансарі?

Гнів Вогнесвіта, розпалений упевненістю в причетності гомункулуса до смерті Водомисла та Данила й інших неприємних подій, відкидає всі думки про можливі пастки. Але в словах цього божевільного залишаються невідомі імена й події. Який іще Ріхард? Хто така Злата? Очі Вогнесвіта наливаються вогнем, але бажання знати все до кінця поки стримує від наміру віддячити вбивці. Мраколюб, бачачи, що ситуація може закінчитися не так, як він планував, переходить відразу до справи. Оповідає, що народився в давноминулому XVII столітті. У мить, коли в небі засяяла нова зірка — результат анігіляції Юрка разом із кораблем “Нейтрино”, яких видихнув із себе центр Молочного Шляху. У цей момент учений-алхімік намагався створити гомункулуса. Переліт Юрка у світ антиматерії спричинив парадокс. Тож разом із Ріхардом на світ з’явився Мраколюб. Хоч і в реторті. Злий геній, котрому судилося забирати в людей душі протягом багатьох століть, аби не зникнути. У зв’язку з тим, що Юрко перетнув межу між світами, Мраколюб може вві сні подорожувати зі свого антиматеріального світу до матеріального, тому з’явився одного разу до Ріхарда зі світу матерії в підвалі, завадивши згодом його одруженню зі Златою. Однак під час пошуку своєї протилежності

він зрозумів, що смерть Ріхарда від його рук покладе край власному існуванню. Так минали століття.

Вогнесвіт вислухав убивцю до паузи, набираючись непохитної рішучості. Слова про взаємознищення вже не мали значення. Наступної секунди від гомункулуса не залишилося б і попелу, якби...

— Нарешті, таки знайшла дорогу до свого коханого. А ми вже зачекалися, — прошипів Венефікус.

Агата підійшла до Вогнесвіта й міцно обійняла, схвильовано поглядаючи на триголового Кербера, в очах якого німіє крик ув'язнених душ. Запала коротка мовчанка.

— Вихід є. Я існую доти, доки є ти. Від себе ще нікому не вдалося звільнитися. Ми — наслідок твоєї гри з часом. Збагни вже, врешті-решт, ти не маєш іншого вибору. Ми маємо діяти спільно, якщо хочемо існувати. Тому змирися з тим, що ми станемо володарями міста. Нижня його частина уже в моїх руках. Ти контролюватимеш верхню, якщо бажаєш. Ну, що скажеш, згода? — обличчя антилюдини Вогнесвіта знову скривила ядовита посмішка.

Агата чула за дверима розповідь убивці, тому читає в очах коханого все, що той хоче сказати цієї миті. Погляд її обпікає душу Вогнесвіта небажанням вірити в те, що має статися, проте це вже не може змінити його рішення. Наче пташка, що силкується вихопитись із клітки, вона судомно обіймає його та цілує, розуміючи, що зараз станеться щось таке, що неможливо буде змінити. Як дзеркало, що вилетіло з рук і повільно прямує до краху разом із часткою

власної душі, краплі з очей Агати розбиваються на скалки, торкаючись підлоги. Якраз тоді, коли Вогнесвіт прощально поглядає на кохану, ніжно цілує, посміхається та переводить погляд в очі Вічності, знищуючи Мраколюба кульовою блискавкою, шматком протилежної матерії. Згасає життя і в очах Вогнесвіта. У серце Агати вкарбувався би останній погляд і поцілунок, а в обіймах залишився б лишень спогад. Якби взаємодія матерії й антиматерії вплинула не лише на одночасну загибель людини й антилюдини.

Підземники востаннє дивляться в небо, закриваючись руками від яскравого світила, що вибухає на сході. Наступної миті Агата разом із тими, хто тимчасово вижив у радіусі повстання, стає свідком усеруйнівної анігіляції двох начал — Квант вирішує війну по-своєму, ставлячи власний вирок тим, хто проголосили себе представниками світла і темряви. Першою прямує під землю Замкова гора — місце, звідки почалася Руська земля та, зокрема, його величність Київ. Дві частини міста взаємознищуються. У розпеченому помстою повітрі іскряться непомірні втрати й розруха, осідаючи золою незавершених життів жадібних надземників і жорстоких мешканців Під-Києва. Місто житиме віднині тільки в історії. Коли ж на дно піщового годинника з назвою Вічність упадуть крупичі тисячоліть, історія міста перетвориться на повчальний міф. Який застерігатиме майбутні покоління від взаємопосягань. Бо майбутнє має лиш добро.

{XII}

Імовірність — іще не майбутнє

Імовірність віддалена від реальності на один крок. Дисфункціональний електричний ряд у мозку Юрка викликав дежавю, що тривало одну четверту секунди. Пів хвилини потому новоутворений спогад, що виник унаслідок енергетичного коротрису, відходить у забуття. Поступово втрачає свою чіткість. Деталізованість подій зникає. Натомість з'являється інтуїтивне переконання в тому, що ступати далі не слід, хоч як би не хотілося побути стороннім спостерігачем у деяких точках минулого та пролетіти крізь галактичне ядро. Крок Юрка завмер на порозі літавки. Такого малого проміжку часу вистачило, щоби зародити сумнів у правильності його наміру щодо подорожі.

Три години тому за вікном спалахнув ранок. До йоносфери тягнеться тополя, верхівка якої маятникоподібно колихається від подуву теплого вітру. Під посвітом батька-сонця ходять радісні й рухливі, а тому здорові та гарні люди.

Електроавтолітак за півтори години прибув до Андріївського. Одяг, звиклий до підвальних сутінків, залюбки поглинає чисте проміння, ковтаючи тканинним тілом свіже повітря. Бруківка узвозу вбирає тепло людських поглядів. Минув місяць

відтоді, як навпроти будинку № 15 відкрито нову антикварну крамничку.

— Ви знайомі? — несподівано запитав продавець старовини в Юрка й жінки, що стоїть поряд із ним. Попелясте волосся дідуса всотало мудрість щонайменше ста років. На його привітному обличчі немає жодної недоброї борозни. Щоправда, ряси ченця на ньому теж немає. Блакитні очі вивчають перстень і каблучку схожих між собою відвідувачів та водночас зосереджено подорожують спектральними світами.

— Якщо ні, то їм украй пощастило зустрітися. Неймовірно рідкісні персні. Як казав мій дідусь, навіть різні світи не розділять споріднені душі. А душі є навіть у предметів, — поділився думками дідусь, поглядаючи з посмішкою на руки незнайомих чоловіка й жінки, що обіперлися ліктями на дерев'яну підпору.

Погляди тридцятирічного Юрка та його майбутньої дружини прикипіли до полотна, де шматочок Андріївського й усі догоришні будівлі зображено з висоти Уздихальниці. Де хлопчик років десяти прудко підіймається узвозом угору, ніби ось-ось має відштовхнутися від бруківки з надією наздогнати й ухопити повітряного змія, котрий вільним подувом вітру підноситься ближче до липневого вечора. Білий голуб визбирує крихти хліба з долоні щасливої бабусі, яка виглядає з вікна наступного поверху над антикварною крамничкою. На підмогу йому летять

іще декілька птахів. Виструнчені колами фотони так наливають ества теплом, що годі відвести очі. А сонце неодмінно десь поряд — уявою дописане збоку, спіралеподібно втягує погляд туди, де все дихає радістю. Хрести Андріївської церкви плавлються, розбризкуючи сліпучий сонячний вогонь на дахи будинків, котрі весело гомонять між собою, вальсуючи з похиленими гілками дерев, і тримають у прохолодному затишку тих, хто чекає моменту, коли буде можливість повнозоро насолоджуватися з-від Замкової заходом світила. Відчувати по-родинному розділене між землею та вітром тепло. Настояне на цвіті трав, старих акацій і лип, що могутнім корінням тримають ґрунт у незламній єдності. Замок Річарда, Андріївська церква, Національний музей історії України, Духовно-просвітницький центр православної культури та Музей космонавтики разом з іншими новобудовами здійснюються в погоже небо, поглядають із пташками на щасливе майбутнє переродженої України.

03.2009 – 07.2013

Літературно-художнє видання

Павло Хоменський

БЕЗКІНЕЧНІСТЬ КІЛОМЕТРІВ НА СЕКУНДУ

Літературне редагування
Інна Хоменська

Макет, комп'ютерна верстка
Павло Хоменський

На обкладинці – картина “Андріївський узвіз”
Павла Вітановського

Директор видавництва
Іван Степурін

Формат 70x100/32. Гарнітура “NewBaskerville”
Папір офсетний. Друк офсетний
Наклад 500 прим.

Видавництво “Самміт-Книга”
04060, Україна, м. Київ, вул. Обсерваторна, 25
Тел. факс: (044) 287-69-70, 232-42-55
www.sbook.com.ua, sammitbook@ukr.net
Видавниче свідоцтво ДК 4563 від 13.06.2013 р.

САММІТ-КНИГА
із книгою – по життю!

«Гранослов» – це чесна, прозора та якісна література, яка неодмінно стане історією письменства. Ми віримо в художній рівень, який обов'язково дасть свої результати.

Метою конкурсу є сприяння національно-культурному відродженню України, активізація виховної роботи серед молоді, збереження та розвиток інтелектуального потенціалу України, популяризація української мови та творів, поліпшення роботи з обдарованою, творчою молоддю, усебічна підтримка молодих талановитих літераторів, видання їхніх творів.

«Гранослов» стартував у 1991 році з легкої руки Героя України, письменника Юрія Мушкетика. Історією та гордістю конкурсу є: Сергій Жадан, Іван Козаченко, Антін Мухарський, Ірена Карпа, Костянтин Коверзнев, Роман Скиба, Оксана Кішко-Луцишина, Олена Степаненко, Валентина Мастєрова й ін.

Нині, через вісім років занепаду, конкурс відроджено. У ньому цьогогоріч змагалися 525 рукописів з усієї України та десять творів діаспорян.

Леся МУДРАК

САММІТ-КНИГА
із книгою – по життю!